

VÄNERSBORGS SÖNERS GILLE

ÅRSSKRIFT 2022

Nittioförsta årgången

INNEHÅLL

JOAKIM BERNLING OCH KARL BERNLING

Har Vänersborg polis?

Berättelsen om de motvilliga nattvaktarna i Överpatrullen

1839-1845 och bråket kring den omstridde Stadsfiskalen

och Gewaldigern Mattias Beckman..... 3

ERIK ULRIKSSON

Familjen bakom Aktiebolaget Tenggrenstorps tegelbruk

Kommanditbolaget Wuco och Wulf & Co Aktiebolag..... 33

CHRISTER ZETTERBERG

Näringslivets och handelns historia i Vänersborg..... 63

BOSSE TALLBO

Ishockeyns historia i Vänersborg från 1946 Del II

Vänersborgs IK åren 1966-1968 och bildandet av

”storklubben” IFK..... 77

STURE KARLSSON

Var tvättade din mamma? Tvättinrättningen på

Reuterskiöldska området – en del av folkhemsbygget..... 89

BJÖRN GUSTAVSSON

Drömmen om Friedland..... 99

Årskrönika..... 109

Minnesord..... 115

Medlemsförteckning..... 127

Styrelseberättelse..... 147

Årsbokslut..... 149

Gillet styrelse och funktionärer..... 150

Medlemsinformation..... 151

Gillemästerskap i Golf..... 154

Annonser..... 155

Har Vänersborg polis?

Berättelsen om de motvilliga nattvaktarna i Överpatrullen 1839-1845 och bråket kring den omstridde Stadsfiskalen och Gewaldigern Mattias Beckman.

Av

Joakim Bernling och Karl Bernling

Har Vänersborg polis? – Inledning.

Detta är en fråga som återkommande dyker upp bland indignerade medborgare i Vänersborg idag då beslutsfattande organ sedan många år tillbaka tillsett att polisiär närvaro reducerats nattetid. Polisen har mestadels ersatts med vaktbolag utan polisiära befogenheter och med kort utbildning för att sköta den rutinmässiga nattbevakningen av Vänersborg. Polishuset är stängt nattetid och polis får rycka ut från polisstationen i Trollhättan. De dyra arrestlokalerna som byggdes 1995 har i stort sett aldrig använts för sitt ändamål.

Artikelrubrikens inledande fråga är dock inte hämtad från TTELA 2022 utan är en rubrik på en ifrågasättande insändare gällande stadens ordningsmakt och polis skriven av flera medborgare i Vänersborg och införd i Wenersborgs veckoblad den 14 november 1844. Insändarna är anonyma, undertecknade av signaturen ”Legio” (många, stort antal). Därigenom kan man anta att ett flertal medborgare ville vädra sitt missnöje över ordningsmakten. Insändarnas svar på den egna frågan blev ”Ja” såvitt avsåg stadens utgifter, medan svaret blev ett rungande ”nej” utifrån insändarnas iakttagelser som flanörer på stadens gator under kvällarna. Efter svar från de styrande i staden följs den första insändaren upp med en ny ytterst kritisk insändare den 19 december 1844 under insändarrubriken ”Ännu ett ord i den stora frågan”. I den senare insändaren är måltavlan ordningsmaktens högsta enskilda företrädare,¹⁾ stadsfiskalen Mattias Beckman.

¹⁾ Tre generationer Beckman tjänade under många år Justitia. Artikelns huvudperson Mattias Beckman (1793-1861), stadsfiskal åren (okänt årtal-1856), var son till stadsfiskalen Magnus Beckman (1743-1809). Mattias Beckman efterträddes som stadsfiskal år 1857 av sonen Erik Gustav Beckman (1829-1876) som var kvar i tjänsten till 1863.

Beckman hade åtminstone fram till den stora branden 1834 haft titeln landsfiskal men titeln ändrades efter branden till stadsfiskal. Det var egentligen först kring 1850 det utvecklades någon mer fast ordning för polisväsendet i Sverige, och någon poliskår i vår tids mening fanns ännu inte i 1840-talets Vänersborg. I spetsen för ordningsväsendet stod formellt borgmästaren som chef för magistraten (stadsledningen), och stadsfiskalen som tjänade både som åklagare och polischef. Stadsfogden hade tillsyn över stadshäktet och verkställigheten av ådömda straff, samt att han dessutom var chef för brandvakten. Som biträde vid arresteringar anlätades stadsvaktmästarna. Från 1836 hade det tillsatts en drätselkammare som huvudsakligen kom att sköta stadens finanser och räkenskaper på bekostnad av borgmästare och magistrat.

Några viktiga ord och begrepp.

Innan vi går vidare, kan det här vara på sin plats att kortfattat reda ut innebörden av några av de ord och begrepp som förekommer i artikeln, och ge en bakgrund till den konfliktbild som skissades upp ovan och som avhandlas mer ingående längre fram i texten. På 1840-talet var Sverige fortfarande ett ståndssamhälle (alla minns väl de fyra stånden från skolans historiektioner; adel, präster, borgare och bönder), men systemets legitimitet började ifrågasättas, inte bara av den nya tidens industrimän, liberaler och frisinna debattörer. I städerna var "*Borgerskapet*" den ledande samhällskraften. I städerna bedrev borgaren handels- och hantverksverksamhet under starkt reglerade former i de olika yrkesskråna. Det stelbenta "*Skråväsendet*" hade bland annat en starkt hämmande effekt på nyföretagande. Som ett principexempel, skulle det kunna vara så att till exempel silversmedernas skrå hade bestämt att det bara fick finnas 3 silversmeder i en stad. Eftersom yrket oftast gick i arv från far till son gjorde sig skickliga lärlingar eller arbetsfolk i företagen icke besvär att starta egna företag. Näringsfriheten låg dock bara några år fram i tiden och ständsriksdagen, där för övrigt städerna hade representation i borgarståndet, upplöstes år 1866. "*Borgare*" var alltså endast de köpmän och hantverkare som vunnit s.k. burskap i ett skrå. De var förstas en minoritet av stadsbefolkningen och i en stad som Vänersborg bestod majoriteten av befolkningen av pigor, drängar, sjömän och arbetsfolk. Alla dessa stadens "ickeborgare" (liksom i stort sett alla kvinnor) stod under ett slags förmyndarskap gentemot sina husbönder. Den som stod utan husbonde eller arbete räknades som "*Lösdrivare*". Genom skärpt lagstiftning (Legohjonsstadgan 1833) gällde för lösdrivare att man kunde sättas i fängsligt förvar eller utvisas från staden.

Städernas högsta styrande organ var "*Magistraten*". För en nutida läsare ligger det kanske närmast till hands att tänka sig att Magistraten bara är ett äldre ord för det vi idag kallar "kommunfullmäktige". Saken är dock mer komplicerad; magistraten var en institution med rötter i medeltiden och med stark koppling till den lokala dömande makten, d.v.s. rådstugurätten eller rådhusrätten som den i senare tid kallades. Magistraten bestod av en borgmästare, vilken skulle vara litterat, alltså med juridisk utbildning. Vid hans sida skulle finnas 3-7 rådmän, vilka kunde vara illiterata, alltså lekmän. (Vänersborg hade runt år 1840 tre rådmän. Staden hade tidigare haft sju rådmän). Som en grov jämförelse med nutida förhållanden skulle man kunna säga att stadens styrande organ idag skulle bestå av tingsrättens ordförande och tre nämndemän!

²⁾ Kommunfullmäktigeinstitutionen tillkom genom lagstiftning först år 1862.

Magistraten övervakade också stadens skråorganisationer (yrkes-korporationer). Magistratens beslut togs i samråd med stadens borgerskap eller de grupper som ett eventuellt beslut kunde beröra. Dessa samråd, rådstugor benämnda, var egentligen endast rådgivande (och oftast med låg uppslutning från medborgarna), men det var ovanligt att Magistraten gick emot borgerskapets framlagda förslag. Magistraten redovisade sina beslut i offentliga kungörelser som vid den tid som denna artikel avhandlar, publicerades i den lokala pressen. ³⁾ Borgmästaren tillsattes av "*Kunglig Befallningshavande*", (äldre benämning för landshövding). Borgerskapet hade genom kungligt direktiv, sedan tidigt 1700-tal ett visst inflytande över tillsättningsprocessen.

Även om borgerskapet var den ledande kraften i städerna var dess frihet kringskuren. Genom de så kallade "*Menighetsbestyren*" hade borgarna en slags underordnad ställning gentemot borgmästaren och magistraten. Menighetsbestyren ter sig nog mycket främmande för en nutida medborgare; och mycket enkelt uttryckt innebar systemet att borgarna utförde vissa oavlönade arbeten i stadens tjänst under magistratens överinseende. De konflikter som avhandlas längre fram i denna artikel kan kanske bäst förstås i ljuset av den börda som många borgare ansåg att menighetsbestyren utgjorde. Rent praktiskt kunde dessa bestyr handla om att sköta om stadens renhållning, dess belysning eller att gå nattvakt. Residensstäder, som Vänersborg, började också få en växande skara tjänstemän av varierande rang, och de med högre social

²⁾ Vänersborgs första kommunfullmäktige sammanträdde i januari 1863.

³⁾ Som ett kuriosum kan nämnas att borgmästaren inte fick vara adelsman.

status stod i en slags särställning och benämndes ofta "*Ståndspersoner*" trots att de egentligen i formell mening inte tillhörde något stånd.

För övrigt gällde vid tiden att man inte bara vid utrikes resa utan även vid inrikes resa behövde pass och att man vid ankomst till en stad var tvungen att anmäla sin ankomst.

Torn-och gatuväktarna och deras arbetsuppgifter

Den primära uppgiften för stadens vakthållning var brandbevakningen som skärptes efter den katastrofala branden 1834 som ödelagt större delen av staden. Ordnings-och brandväsendet var sammankopplade. För ändamålet fanns den torn- och nattväktarinstitution som reglerades i den nya brandordningen som antogs den 20/1 1837. Redan 1828 hade regler om gatuväktarna reglerats. För att tillkännage tiden skedde trumning under den mörkare årstiden på några av stadens gator kl. 5 på morgonen och kl. 9 på kvällen.

Det utsågs två tornväktare som samtidigt skulle närvara i kyrktornet och därifrån övervaka staden ifall brand utbröt. Tornväktarna tutade med en tornlur varje kvart i alla fyra väderstreck och varje hel timma, dels för att hålla ordning på tiden och dels för att vaka över ordningen i staden. Varje timma fick stadens invånare således utstå sammanlagt 16 tutningar. Både för tornväktarna och gatuväktarna var tjänstgöringstiden från kl. 22.00 på kvällen till kl. 04.00 på morgonen och mellan kl. 23.00-03.00 under maj-augusti. Lämnade tornvakten tornet fick han sparken.

Utöver tornväktarna fanns 4 gatuväktare som skulle gå omkring i staden och utöva vakthållning och ropa ut tiden varje hel- och halvtimma. Gatuväktarna utsågs av stadsledningen och utgjordes av stadens husägare som alltså nattetid var förpliktade att sköta bevakningen. Stadens invånare kan väl antas ha fått sin nattsömn störd av alla dessa ljud. Gatuväktarna skulle påkalla hjälp om någon misshandlades, tjuvar upptäcktes eller bar misstänkt stöldgods eller om berusade uppträdde stökigt. De skulle också kontrollera att det ej brann ljus eller eldades inomhus under patrulleringstiden. Om så var fallet skulle han bulta på fönstret och ropa "ljus eller eld ut - påkalla rättelse". Gatuväktarna var utrustade med en harskramla för att kunna påkalla hjälp av de två andra gatuväktarna eller någon annan om detta var påkallat vid något ingripande. Utrustningen i övrigt bestod av en handbåtshake, yxa, läderämbar att ha vatten i samt under den mörka tiden en hornlykta. Nattväktaren fick sparken om han gick inomhus under patrulleringstiden.

Svårigheten var att få dessa sällan pålitliga nattvaktare att fylla sina funktioner. ⁴⁾ Den låga lönen som uppgick till 25 riksdaler om året och en uppsättning kläder vart tredje år bidrog knappast till skötseln av arbetet.

Nattmiljön i 1840-talets Vänersborg

Under dygnets mörka timmar rådde närmast något som kan betecknas som utgångsförbud för de flesta av stadens invånare. Det skulle vara lugnt och tyst. Sedan 1835 var det förbjudet för värdshus och näringsidkare att ha öppet efter kl. 21.00 på kvällen eftersom i synnerhet tjänstehjon, gesäller, lärpojkar samt sjöfolk bullrat och slagits nattetid. Vidare skulle husbönder, åldermän och mästare i de olika skråna tillse att tjänstefolk och de som räknades som arbetare, sjöfolk eller lärlingar skulle vistas i eget hem eller i sin husbondes. Om man inte kunde visa giltigt skäl för sin utevistelse skulle personen anhållas och tagas i förvar och om det var fråga om en okänd person skulle denne visas ut ur staden, i enlighet med 1833 års legohjonsstadga.

Hur var gatumiljön i 1840-talets Vänersborg där ordningsmakten verkade? Vänersborg hade 2.623 invånare 1840. Gatorna var belysta under dygnets mörka timmar med ⁵⁾ Argandska lyktor efter beslut av magistraten 1838-1839.

Dessförinnan var det husägarnas skyldighet att stå för utebelysningen i staden. De Argandska lyktorna sattes nu upp på stolpar i varje gathörn vilka nu kom att sprida bättre ljus än tidigare i alla fyra väderstreck. I vart fall 1843 fanns det ett polisvaktkontor belägen på den tomt som idag utgör Kyrkogatan 23. I en kungörelse införd i Wenersborgs veckoblad den 21 november 1844 (undertecknad den 16/11) meddelar magistraten att polisvaktkontoret efter nämnda datum är beläget i karduanmakare A. Dahllöfs stenhus i nordvästra hörnet av Sunds- och Kyrkogatorna. Borgmästare Bergius klagade i november i skrivelse till drätselkammaren att kontoret saknade både ljus och ved till uppvärmning samt att de arresterade inte hade tillräckligt med sänghalm i stadshäktet.

⁴⁾ *Det bör dock påpekas att det var mycket ovanligt med "heltidstjänster" vid denna tid. Även personal högre upp i hierarkin hade bisysslor, eller räknade de kommunala bestyren som bisysslor. Stadens stadsfiskal var t.ex. under en tid också ansvarig för stadens auktionskammare.*

⁵⁾ *Argandsk lykta, konstruerad av fransmannen Argand i slutet av 1700-talet var den dominerande belysningsformen före gaslyktornas införande 1868.*

Lokala ordningsregler för Vänersborg.

Av några av magistratens utfärdade stadganden kan man få en inblick i vad för lokala regler ordningsmakten hade att iakta:

-Från 1817 rådde förbud för "sjöfolk, lärlingar och tjänstehjon av båda könen att kringstryka å stadens gator efter klockan 22." Stadsvakten hade befogenhet att anhålla och sätta personen i förvar om inte personen kunde visa giltigt skäl för utevistelsen.

-Från 1819 rådde förbud att låta hundar gå lösa på stadens gator vintertid från kl. 6 på kvällen till kl. 7 på morgonen och sommartid från kl. 9 på kvällen till kl. 5 på morgonen. Från 1824 inskräptes denna bestämmelse under röt månaden genom att den hund som saknade nosgrimma skulle dödas.

-Från 1821 rådde förbud att ha kreatur lössläppta på stadens gator, landsvägar och allmänna platser. (Många invånare hade för sin försörjning egna kreatur som de lät beta på Holmängen under dagtid för att sedan om kvällarna valla hem dem till sina bås eller kättar inne i staden).

Från samma år var det förbjudet för krögare och näringsidkare att ha öppet efter klockan 21. För tillsyn att krögare och näringsidkare efterkom detta beslut var det förbjudet att vägra brandvakt och polisbetjänt tillträde till värdshus eller näringsställe.

-Sedan 1833 var det förbjudet med skottlossning i staden och angränsande ägor. Barn skulle straffas med aga och vuxna med vite. Vapnen beslagtogs.

Regler för Över- och underpatruller samt ytterligare föreskrifter för väktarna i Vänersborgs stad fastställda av Länsstyrelsen i Älvsborgs län den 27 april 1839.

(Dessa regler är nedtecknade i Överpatrullens patrullbok.)

1. Överpatrullens åtagande är, att efter turordning, själv utgå på obestämda tider på natten och tillse att underpatrullen och väktarna fullgör sina åligganden och i händelse av försumlighet av någon av dessa, påföljande dag anmäla detta till Borgmästaren och dessutom göra en kort anteckning om förloppet i patrullboken.

Överpatrullen ska under första vakttimmen infinna sig i Vaktrummet, (Kyrkogatan) för att giva sig tillkänna för Underpatrullen, i händelse att Underpatrullen har behov att under natten meddela Överpatrull rapport eller av Överpatrull begära förhållningsorder.

2. En namnbok kommer att utfärdas för att cirkulera mellan Överpatrullens medlemmar och tillkännage turen för vaktgöringen. Denna

bok ska av föregående natts vakt tidigt på förmiddagen varje dag tillställas nästföljande till vaktgöringen i tur varande person. Är den som står i tur att utgöra vakt bortrest och har han inte satt annan person i sitt ställe, lämnas boken till nästkommande person.

3. Inga obehöriga personer får anlitas att utgöra Överpatrullvakt, men är vaktskyldig person bortrest eller genom annat förfall hindrad att själv utgöra vakt, står det honom fritt att anlita någon annan av Överpatrullens medlemmar, vilket då bör antecknas i patrullboken.

4. Skall det i boken åtföljande Överpatrulleringsmärket alltid medhavas under vaktgöringen.

5. Fastän Överpatrullens bildande skett efter frivillig överenskomelse och det förutsätts att var och en ska fullgöra sitt åtagande, har Magistraten beslutat att om någon av uppenbar likgiltighet åsidosätter sina åtaganden eller helt uteblir, ska denne person betala ett vite om 1 rdr 32 sk. b.

6. Såväl Över- och underpatruller har det vitsord som omnämns i 17 kapitlet 11§ Rättegångsbalken. (Innebar att vakten var skyldig att vittna under ed om inga andra vittnen fanns till händelsen).

7. Underpatruller eller husägare som har sina tilldelade märken åligger det att med flit och uppmärksamhet patrullera hela natten på stadens gator och för Överpatrullen genast anmärka om Gatu- eller Tornvåktarna varit försumliga.

8. Skulle Patrullen uppmärksamma oljud eller oordning ska han försöka avvärja detta och han äger dessutom om brottslingen inte är känd för Patrullen eller boende i staden, honom behandla i enlighet med Brandordningen 40§.

9. Inträffar eldsvåda, åligger det såväl Över- och Underpatrull att skyndsamt därom underrätta Borgmästarna, Sprutcheferna samt Brandmästare.

10. Inträffar större oordning nattetid, och om Patrullen själv inte klarar av att avhjälpa den, ska Stadsfiskalen genast underrättas.

11. Gatu-och Tornvåktarna som har särskilda föreskrifter enligt Brandordningen, åläggs att med hövlighet och undergivenhet bemöta både Över- och Underpatrull samt att genast efterkomma de rättelser i tjänstgöringen som tillsägs av Patrullen. Om vaktaren bryter mot Brandordningens bestämmelser ska han straffas.

Överpatrullen 1839-1845.

Redan långt före stadsbranden 1834 hade stadens husägare fått åta sig att gå brandvakt om nätterna. I 1837 års brandordning inskräptes

denna skyldighet för två husägare att turvis utgöra brandvakt ”för att så mycket noggrannare tillse att vaktarna fullgöra vad dem åligga med kringgående, ropande och eftersyn” (underpatrull i förhållande till överpatrullen). Det visade sig att man inte kunde lita på dessa patruller och därför inrättades Överpatrullen 1839 (Magistratens protokoll 7/3, 8/4, 1839, 27/12 1841, Överpatrullens patrullbok 1841). Överpatrullen var en enmannapatrull som gick ut vid obestämda tidpunkter på natten för att kontrollera torn- och nattvaktare samt underpatrullen. Dess medlemmar hade valts ut av magistraten och bestod av borgare och ståndspersoner som förmodligen ansågs kunna uppträda med en viss auktoritet mot den underordnade bevakningen bestående av husägarna i underpatrullen samt natt- och tornvaktarna i botten av hierarkin.

Magistraten hade genom mantalslängden utsett 140 personer att utgöra Överpatrull vilket innebar för de personer som uttogs till Överpatrullen, tjänstgöring 2-3 gånger per år.

Några exempel på yrkestitlar bland de utvalda i överpatrullen: apotekare, postinspektör, kakelugnsmakare, fältkamrer, handlanden, rådman, ingenjör, tullförvaltare, fabrikör, hökare, bagare, urmakare, landskamrer, skorstensfejarmästare, slaktare, magister, sergeant, gästgivare, fanjunkare, snickare med flera. Från början var de 140 man. 1844 hade överpatrullen sjunkit till 85 man. Överpatrullen började sitt arbete den 2 maj 1839. Dess sista uppdrag utfördes av fabrikör C.G Söderberg natten till den 17 februari 1845.

För att ge läsaren en inblick i vad som förekom i Vänersborg nattetid i början av 1840-talet har jag här nedan valt att i kronologisk ordning redovisa de anteckningar som innehåller de flesta av de anmärkningar som återfinns i Överpatrullens patrullbok. Patrullboken ger dock bilden av att det var tämligen lugnt på nätterna då den vanligaste anteckningen efter en patrullnatt är ”Utan anmärkning”. Inom parentes har upptagits aktuell överpatrull där sådan angivits. Patrullboken är inledningsvis indelad i tre spalter, där den första är i förväg ifylld med den för natten ansvarige patrullmannens titel och namn. Spalt två anger datum; ska läsas som ”natt till den...”. I spalt tre fyller patrullmannen i om något anmärkningsvärt inträffat under natten samt om han har lejt ut patrulleringen. Ålderdomliga ord är översatta med moderna sådana och stavningen följer nutida standard. Även klockangivelser har skrivits på modernt vis, exempelvis ”23.45”.

Överpatrullens patrullbok fotograferad på Landsarkivet i Göteborg den 29 april 2022. Samtliga följande avfotograferingar från patrullboken gjordes vid samma tillfälle. Foto: Karl Bernling

Överpatrullens patrullbok.

Anteckningar i urval.

1839 års anmärkningar

1 maj: Patrullerat själv och får fästa uppmärksamhet på det oskick av en del husägare, att ej hålla sina hundar om nätterna inne. (Detta är den första anteckningen i patrullboken, gjord av apotekare Pyhls-son).

Första sidan med anteckningar, bland annat apotekare Pyhls-sons från den 1 maj 1839.

2 maj: Patrullerat av A. Bolin – anm: att vaktmästare Andersson som var lejd till underpatrull av hökaren Wall, endast tjänstgjorde till klockan 02:00. (Fältkamrer Rådberg)

22 maj: Uppmanades skråmästarna att hålla sina lärpojkar inomhus för att undvika sång och stenkastning åtminstone efter klockan 00.00. (Timmermärkare Andersson)

9 juli: Någon Underpatrull för södra staden ej visade sig utan måste väckas i sitt hem och påminnas om fullgörandet av sina skyldigheter.

9⁶⁾ eller 18 juli: Tornväktare Bernhard hade inte tutat mellan 23.00 och 00.00 och när han fick tillsägelse om detta blev han oförsämd och borde straffas för detta. Tornväktarna hade även låst in sig. (Postinspektör

⁷⁾ Lundblad)

Postinspektör Lundblads anteckningar den 9 eller 18 juli 1839, lägg märke till den motsägelsefulla dateringen!

19 eller 29 juli: Våldeld upptäcktes i handlanden O.F. Dahlöfs hus på Residensgatan mellan 23.45 och 00.00. (Guldsmeden G. Friberg)

24 juli eller 3 augusti: Tornväktaren sov och måste av mig väckas genom långvarigt bankande på övre torndörren. (Kapten Ericson)

1 augusti: Patrullerat personligen. Anser mig böra anmärka att ägare av hundar bör hålla dessa rostörare instängda om nätterna för att undvika sådant oljud som i natt fördes i trakten av gästgivargården. (Handlanden R.W. Ekström)

⁶⁾ Den osäkra datumangivelsen beror på att datumet i spalt två under en sekvens av veckor inte stämmer överens med datumangivelser i tredje spalten.

⁷⁾ Ovanför Lundblads namn har någon skrivit "Röfyr kille" (?), och under Lundblads namn har skrivits: Gud fördömme mig! Heter jag inte Kille. Det är svårt att utrona vad som menas med "Röfyr kille", men det är med största sannolikhet starkt nedsättande. En enkel googling ger bl.a. ett resultat som handlar om en lösdrivare Johannes Chrestensson, kallad "Röfyr" i Myckleby på Orust.

2 augusti: ⁸⁾ Fastän jag ej åtagit mig att patrullera, har sådant för denna gång blivit verkställt. (Landssekreterare Strömberg)

9 augusti: En halv timmes tutande och ropande blev uraktlåtit med hänvisning till att kyrkklockan stannat. (Handlanden Hörbäck)

12 augusti: Intill dess det, vid ett fritt åtagande, olämpliga stadgandet uti ⁹⁾ §5 av (överpatrullens) regler...

...blivit annulerat, och tillkännagivits uti Wenersborgs Tidning, må patrullvaks åtagande av mig ej äskas. (Faktor C:H: Lindqvist)

16 september: Carlbergs byggfolk förde oväsen på gatan och var rusiga, och hos flottkarlen Alm var en mängd sjömän och "liderliga kvinnor" församlade som förde buller till långt in på natten. (Handlanden Hallberg)

21 september: En samling bönder förde oljud klockan 00.45 som dock avbröts när brandvakten kom.

27 september: H Wiström som ej har något att mot ordningen anmärka. (Handlanden A. Malm)

28 september: Timmermärkare Anderson utan anmärkning. (L. Hoppenrath)

29 september: Själv patrullerat. (Kammakare Thronson)

30 september: Patrullerat själv, anmärkes att hos flottkarlen Alm var det dans och även hos Pehr i ¹⁰⁾ Månsegården där det var en större folksamling. (Handlanden Dahllöf)

7 oktober: I flottare Alms hus dansades och bullrades det som på krogen hela natten av sjömän och liderliga kvinnor, dock ej något slagsmål. (Carduansmakare E. Danelius)

14 oktober: Nattvaktare Olsson tjänstgjorde ej denna natt.

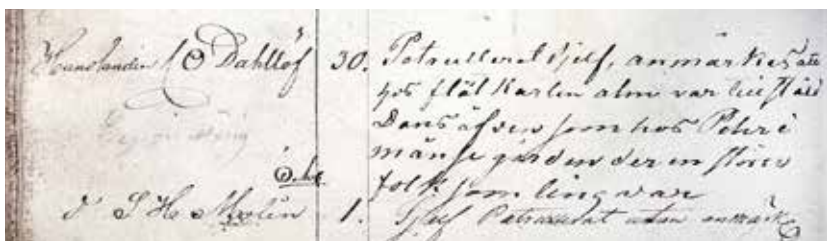
10 november: Anmärktes att underpatrullen utgjordes av ett fruntimmer "som ej var husägare".

1 december: Vid brukspatron Wikströms järnbod liggande fartyg eldades det på ett oförsvarligt sätt kl. 00.00 så att lågan stod flera alnar över däck. (Enligt 1828 års hamnordning var all eldning i hamnen förbjuden.)

⁸⁾ Redan tidigt i patrullboken kan man se exempel på ifrågasättande av det obetalda menighetsbestyr som överpatrulleringen innebar.

⁹⁾ Stadgande om vitesbelopp vid utebliven patrullering, se nedan 1840 års anmärkningar.

¹⁰⁾ Efterforskning i husförhörslängd visar att Månsegården var belägen på den tomt där Vänersborgs Söners Gille idag har sin gillestuga! Alltså på Kronogatan 22-24.

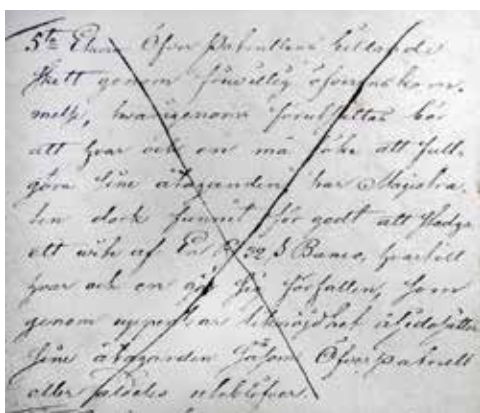

Handlanden Dahllöfs anteckningar, om bl.a. Månsegården, från den 30 september 1839.

1840 års anmärkningar

Efter att §5 i Överpatrullens reglemente ifrågasatts, den om att vite utgår om man försummar patrullering, nedtecknas i patrullboken den 12 februari en kungörelse där magistraten meddelar att ovan nämnda paragraf stryks. Man kungör också att överpatrullens arbete ska fortsätta eftersom den anses ha gjort stor nytta och att alla ståndspersoner samt andra pålitliga invånare bör delta. Det mest intressanta kommer dock i slutet av kungörelsen, där det meddelas att fem överpatrullsledamöter (Tullvaktmästaren Hedström, Hökaren Wennersten, Smeden Rafstedt, Skomakaren Jansson samt Timmermärkaren Andersson) åtar sig att mot ersättning åta sig patrullering för de ledamöter som anser sig förhindrade att fullgöra bestyret. Kungörelsen är undertecknad av borgmästare Bergius. Det var visserligen inte ovanligt att vissa menighetsbestyr kunde vara avlönade, men kanske är det just här, vid detta tillfälle, som själva idén med Överpatrullen börjar krackelera. Det låg i tiden att gå från naturhushållning till modern penningekonomi. Hökaren, snickaren, rådmannen eller landskamreren var inte längre

intresserad av att fullgöra det gratisarbete som ett menighetsbestyr som överpatrullen innebar. Patrulleringen skulle dock fortsätta i ytterligare fem år.

Den omstridda femte punkten eller paragrafen i Överpatrullens stadgar. Här överstruken.

7 juni: Hos änkan Gullström var det spel och dans men utan buller och oväsen. (Ingenjör Sandblom)

12 augusti: Patrullerat utan anmärkning genom Rafstedt. (Målare Stenwall)

13 augusti: Patrullerat med anmärkning. Hos skepparen Johansson vid Edsgatan eldades ugnen kl. 00.30. (Skräddare E. Petersson)

16 november: Patrullerat genom Rafstedt och anmärker att några av stadens herrar, Hemgren och Algren med flera, förde sång och oljud på gator och torg till klockan 23.30. (Smidesmästare Rafstedt) Rådman Hemgren har under denna anmärkning antecknat "om en i systematisk ordning avsjungen serenad ska kallas oljud har den värde anmärkaren icke orätt". (Landssekreterare Strömberg)

4 december: Själv patrullerat utan annan anmärkning, än att hos Rosenqvist i östra Haga brändes ljus till klockan 00.00 och att där uppehållit sig "en till staden ej hörande kvinnoperson, kallad "Allemans Maja". Patrullen uppmanade henne att ge sig ifrån staden. (Tullförvaltare Karström)

5 december: ...var eld på köksspisen på gästgivaregården. (Trumslagare Brattberg)

7 december: Utgjordes nattvakten av W. Hedström. Anmärkes att lågande eld uti Patron Wikströms köksspis 02.45 på morgonen.

1841 års anmärkningar

9 februari: Underpatrullen från södra staden försummade tjänstgöring. (Handlanden C.W. Skarin)

15 februari: Hela natten var det oljud på gatorna och fönsterrutor blev inslagna hos Skräddareänkan Liljegren. (Bagare Andersson)

Fiskalen Sandbergs anteckningar från den 2 maj 1841.

2 maj: Mot underpatrull och nattvaktarna inget att anmärka. Landsfiskal Beckman har personligen avvärjt och lagfört några oordningar. ⁽¹¹⁾ Fiskalen Sandberg)

15 maj: Inget att anmärka förutom några bullersamma sjökarlar som efter tillsägelse avlägsnade sig. (Sandblom)

1 juli: Ingen anmärkning förutom att endast en underpatrull fanns som var från hökerihandlare Olof Andersson. (Karström)

23 juli: Det hördes oväsen från tornet mellan tornvaktarna Sandberg och Ögren vilket medförde att både över- och underpatrullen måste gå upp i tornet och få dem överens. (Målaren Lund)

8 augusti: Handeln fortsatte vid lyktor och ljus på till klockan 03.00 på morgonen i saluboden i Appelbergs av Lille Andersson. ⁽¹²⁾ Carduansmakare Danelius)

17 november: Två sjömän hotade ena patrullen att ta från honom hans käpp klockan 02.00 på natten.

21 december: Underpatrull Jonas Swedberg var så rusig att han ej ens förmådde stå än mindre patrullera. (Snickare Wallin)

1842 års anmärkningar

16 mars: Det brann ljus på brukspatron Wikströms foderkulle klockan 01.30. (Skorstensfejare Östling)

23 maj: Underpatrullen utgjordes av två pojkar, vilket strider mot brandordningen. (Skarin)

17 oktober: Det var dans hos Stadsvaktmästare Andersson och omkring klockan 01.30 till 02.00 gräl och slagsmål upptäcktes, dock egentligen inomhus. (Doktor Nordström)

27 oktober: Fanjunkare Z.L. Barkstedt konstaterade, ”Vid midnattsklockans tolfte slag var allt i ro-och även jag.”

26 november: Patrullerat av Skomakaren Jansson. Från norra staden fanns ingen underpatrull samt endast tre tjänstgörande nattvaktare. Den fjärde lär igår ha blivit slagen och sönderskuren med kniv av våldsverkare i kvarteret Liljan. (Kapten Ericsson)

17 december: Underpatrull Olle Broqvist var full och rusig, förde oljud i vaktrummet och på gatorna, åtlydde ej överpatrullens förmaning utan överföll honom med okvädningsord. Patrullerat genom snickare Wallin. (Carduansmakare Lidman)

¹¹⁾ Någon har fyllt i med epitetet ”Brännvins-” framför titeln!

¹²⁾ Någon har skrivit ”Alltför råbarkadt” framför titeln!

1843 års anmärkningar

23 februari: Åtta gatlyktor hade slocknat klockan 22.30 i kvarteret Rosen utan att sedan tändas. (Tunnbindmästare Brattberg)

25 april: Underpatrullen för kvarteret Blomman i nordstan visade sig inte. (Faktor Lindstrand)

2 maj: Träffade på bullersamma sjömän med rykande cigarrer i munnen. (Fabrikör Sellberg)

16 oktober: Överpatrull tunnbindmästare Brattberg ställer sig frågan om han ska få gå ifred i kvarteret Rosen för nattvakten Carlsson eller om Brattberg ska ta ovett av Carlsson i sin fylla.

11 november: Överpatrullen blev överfallen i kvarteret Liljan vilket muntligen anmäldes till stadsfiskalen. (Handlanden Lidberg)

13 november: Patrullerat personligen. Endast en underpatrull infann sig. Undertecknad inlämnade nycklar till frivilliga brandkårens sprutbod, för såväl över- som underpatrullerna... Nycklarna hänger vid patrullbrickorna. (Kapten Ericsson)

1844 års anmärkningar

14 januari 1844: Fabrikör Pettersson skriver att han liksom J. Sjöberg och P. Blomqvist avsäger sig all överpatrullering och lämnar sysslan till polisbetjänterna. I Patrullboken kan efter avsägelsen under Petterssons anteckning följande hårda ord utläsas: "Den ene Narren gör efter som den andre före." och ytterligare därunder: "Det är ej andra än Fähundarna som säger det" (sedan oläsbart)

Fabrikör Pettersson

afsäger mig all överpatrullering
på samma grund som J. Sjöberg
och P. Blomqvist och lämnar
sysslan till polisbetjänterna
S. Pettersson

Den ene Narren gör efter
som den andre före

Det är ej andra än
Fähundarna som säger det
munk

Fabrikör Petterssons anteckningar från den 14 januari 1844, med kommentarer!

17 mars 1844: Polisen som njuter lön för tjänsten bör också göra den, jag patrullerar ej mera. (Snickare Wallin)

5 juli: Från ångfartyget Westergötland som låg i hamnen hade omfattande eldning skett under natten så att glödande kol legat länge på bryggan nära en vedhög. Efter tillsägelse av polis Larsson, som gick patrulltjänst istället för handlande Agrell, så minskades eldandet.

15 juli 1844: Handlanden Hallberg avsäger sig överpatrulleringen under förevändning att "klocka felas i vaktarrummet som under blåst och regnväder förorsakar vaktarna svårigheter att uppfylla sina åligganden".

22 juli 1844: Fabrikör Sellberg avsäger sig överpatrulleringen under förevändning att "så många försummat överpatrullering samt en del redan av sagt sig denna anser jag att det blir för ofta."

16 oktober: Lykttändaren var överlastad av fylla och ur stånd att tillse att gatlyktorna och att en del gatlyktor lyste lite, andra inte alls, och i norra stan släcktes gatlyktorna inte på morgonen. (Vaktmästare Hjelm)

27 oktober: Vid herr Spaaks brygga hade ångfartyget Westergötland återigen eldat så kraftigt att det från skorstenen kom gnistor som hade kunnat antända träkajen i närheten om den häftigt blåsande stormen varit västlig istället för ostlig. (Skomakareålderman Jansson)

12 november: Inte mer än en gatlykta var tänd på Residensgatan. (Skräddare Hedin)

1845 års anmärkningar

2 februari: Själv patrullerat natten till den 2 februari 1845, utan annan anmärkning än att Underpatrullen från södra staden som skulle vara

Herlogsson, infann sig inte. (Tullförvaltare Karström)

6 februari: ...från Tornet tuktades kl. 22.30 istället för kl. 22.00. (Grosshandlare Prytz skriver den sista egentliga anmärkningen i patrullboken)

17 februari: Utan anmärkning. (Fabrikör Söderberg står för patrullbokens sista anteckning avseende nattpatrullering)

Fabrikör Söderbergs sista anteckning den 17 februari 1845.

Därefter följer några anteckningar om medlemmar som avsäger sig patrullering, är sjuka eller bortresta. Patrullbokens sista sidor är blanka.

Sammanfattning av de tre insändare som var införda i Wenersborgs Weckoblad den 14/11, den 12/12 samt den 19/12 1844.

Härnadan följer en sammanfattande redovisning av de två insändare som var införda i tidningen Wenersborgs weckoblad senhösten/vintern 1844 där en grupp medborgare eller möjligen en enskild sådan, går till hårt angrepp på stadens ordningsmakt i allmänhet och dess främste företrädare, stadsfiskalen Beckman, i synnerhet. Språket i insändarna kan för en nutida läsare upplevas som svårtillgängligt. Tonen är genomgående sarkastisk och raljerande. Citaten från insändarna nedan är i kursiv stil. Däremellan publiceras Magistratens inlägga där Beckmans svar är infogat (12/12 1844). Även här är språk och stavning varsamt moderniserade av artikelförfattaren.

”Har Vänersborg Polis?” (publicerad 14/11 1844)

Är en fråga som av otaligt många blivit framställd under loppet av flera år. Anledningen till denna fråga skola vi längre ner uppgiva; men till en början skola vi själva söka att efter förmåga besvara den.

Kastar man en blick på budgeten för stadsutgifterna så måste man besvara frågan med – Ja! Vill man återigen göra sig besvär med att en afton, sedan det mörknat, promenera kring staden ett varv, så måste frågan ovillkorligen besvaras med: -Nej!

Så inleds insändaren, och insändarskribenterna/-skribenten bakom signaturen ”Legio” (många, stort antal) skriver vidare att det Polisreglemente som antagits vid allmän rådstuga 6/5 1843 är bristfälligt/”ömkligt löjligt”.

...ty någonting så ömkligt löjligt, som förevarande ”Reglemente” förmår måhända icke många, att i stilistiskt hänseende framvisa.

Man menar att stadsfiskalen (i mindre städer som Vänersborg ung. motsvarande en kombination av nutida lokal polischef och lokal åklagare) Beckman sitter på två stolar genom att inneha två tjänster, dels den som stadsfiskal men också en underordnad/handräckande tjänst som Gewaldiger (överkonstapel), en tjänst som skribenterna anser tillskapats enbart för att gynna Beckman. Man påpekar också att gewaldiger Beckman omöjligt kan handrätta stadsfiskal Beckman eller vice versa.

...tvenne skilda sysslor; ty man kan väl icke mena: att Stadsfiskal Beckman skall "lämna" Gewaldiger Beckman "handräckning och hjälp när så påfordras"?

...tjänsten tillkommit (åtminstone såsom den nu befinnes) enbart för att gynna mannen.

Man antyder vidare att detta skett genom vänskapskorruption för att Beckman ska kunna uppbära två löner (100 riksdaler för gewaldiger-tjänsten) och dessutom få ut hälften av de bötesbelopp som döms ut.

...att några personer (omöjligt stadens alla innevånare), velat förskaffa Stadsfiskalen högre inkomster, och såmedelst tillskapat in effigie (för att straffa någon)en Polisgewaldiger, som icke finns till annorstädes än på pappret; ty de plikter som här ovan tillhöra Gewaldigers tjänst, är desamma, som åligga Stadsfiskalen i kraft av gällande instruktioner. Först och främst tillägges Fiskalen 100 riksdaler banco i årlig tillökning för ingenting...

Man menar också att Beckman är lat och sover under tjänstgöringen och radar upp händelser och incidenter där man menar att Beckman brustit i tjänsteutövningen.

Har Gewaldigern någon enda kväll åtföljt den övriga Polisbetjäningen, eller eftersett huru den "patrullerar" eller fullgör sina åligganden"?

Har Gewaldigern upptäckt en enda av de tretton djärva stölder som förövats på kortare tid än ett år, av en och samma person?

Har Gewaldigern upptäckt den djärva inbrottsstölden hos lagmannen och Riddaren Almqvist? förövad mitt på ljusa sommarnatten...

Var Gewaldigern närvarande vid stenkastningen, som ägde rum om söndagseftermiddagen hos Konstberidaren Gauthier, eller såg och hörde han vid detta tillfälle hurusom en okynnig pojkllymmel, vilken uppklätrade i ett träd gentemot åskådarna, generade dessa med otidiga visors avsjungande?

Var Gewaldigern närvarande, då en av bröderna Bils under sin representation blev skuren med kniv utav en av våra bärsärkar?

Är det Gewaldigern bekant att (under det han själv troligen sov i godan ro) den 3 november om natten en ursinnig våldsverkare hela natten störde husfrid och allmän säkerhet på stadens gator, samt överföll flera fredliga medborgare?

Vet Gewaldigern vilka som patrullera om nätterna eller ej, eller om gatuväktare och polisbetjäningen fullgör sina åligganden?

Är det Gewaldigern - som ska vaka över ordning - bekant hur den så kallade överpatrullboken handhas, om hur okunniga personer med de

otidigaste förolämpningar och skribblerier nedsmutsar bladen i densamma; vilket haft till följd, att en stor del av dem - , som annars hylla nyttan med överpatrulleringen - utstrukit sina namn ur boken då de vill undvika en offentlig schavottering.

Man avslutar insändaren med en beskrivning av hur Vänersborgs polisväsende borde vara organiserat. Poliskåren bör ledas av stadsfiskalen med bibehållen lön och förmåner (i praktiken sänkt med de 100 riksdaler Beckman fått för sin tjänst som gewaldiger) och bemannas av en gewaldiger som får sin lön höjd till 133:16 riksdaler samt en tredjedel av utfallande bötesbelopp. Dessutom fyra polisbetjänter som förutom 100 riksdaler i lön uppbär andel i utfallande bötesbelopp.

Stadsfiskalen bibehålls vid samma lön som tidigare förmåner, som han hade innan han fick tillökning såsom Gewaldiger (vilken löneökning nu således indrages.)

En Gewaldiger (som icke får äga någon annan polissyssla) 133:16 Riksdaler Banco, jämte en tredjedel i utfallande böter, där inte redan förut är stadgat hur böter ska fördelas. Han ska dessutom åtnjuta fritt husrum jämte ved och ljus på vaktkontoret.

Fyra polisbetjänter med 100 Riksdaler Banco vardera, jämte andel i böter på det villkor som här ovan är sagt. Ur dessa fyra polisbetjänter kunde två turvis förrätta stadsvaktmästaresysslan.

Insändarskribenterna går ganska detaljerat in på vilka sysslor gewaldigern respektive polisbetjänterna bör ha.

Gewaldigern åläggs att varje afton klockan 21 se efter att krogarna är stängda, och misstänkta personer - som han borde ha en lista över - avlägsnade från gatorna. Sedan allt blivit tyst på gatorna kan han gå hem, men borde dock på obestämda tider om natten tillse att den övriga polisbetjäningen jämte gatuväktarna m. m. fullgjorde sina skyldigheter.

Det skulle inte heller skada om stadsfiskalen anpassade sig lite och någon gång i kraft av sin befattning visade sig lite nattetid på gatan. Det sker åtminstone i de flesta andra städer.

Av polisbetjänterna skulle två patrullera varje natt från klockan 21 på aftonen till klockan 4 på morgonen, samt en av de övriga vara till tjänst på vaktkontoret.

Man menar också att nattpatrullen försvagar polisen och inte åtnjuter någon respekt från "fridstörarna".

Den nuvarande nattpatrullen bidrar även till att försvaga polisen, då det till och med hänt att nattpatrullen från husen utgjorts av två kvinnspersoner - att detta gör mer villervalla än nytta är helt naturligt;

då en sådan patrull för våra fridstörare inte har någon respekt.

Långt in på artonhundratalet var alla svenska kvinnor omyndiga, med ett undantag: änkor. En myndig änka kunde givetvis vara husägare, och det var stadens husägare som var skyldiga att nattetid patrullera gatorna. Dock skulle kvinnliga husägare leja ut nattpatrulleringen till en betrodd mansperson.

Patrullen borde därför ovillkorligen utgöras av manspersoner och kvinnliga husägare däremot för detta ge ett bidrag med 16 sk.banco för varje natt som deras patrullskyldighet skulle infalla.

Insändaren avslutas med följande rader:

Vi tror oss nog djärvt kunna påstå att den allmänna säkerheten i detta lilla samhälle - där polisen väl bör kunna komma ut med att ha reda på en handfull banditer - skulle bli betryggad om man organiserade en polis, och patrull grundad på dessa principer. Detaljerna lämna vi åt upplysta kännare att utveckla, men att avlöna en polisbetjäning, som enbart figurerar på pappret är en sak som vi högst ogillar, även det att en person innehar två polissysslor.

Vi önskar och hoppas att stadens invånare tar detta i beaktande, och tillsätter en kommitté till utarbetande av ett förslag till polisens organiserande på ett ändamålsenligt sätt, med förbiseende av strypsystem, och hellre ordentligt löna en ordentlig polis, än att med en liten lön underhålla en overksam.

"Legio"

De första raderna i insändaren "Har Vänersborg polis?" Avfotograferad på Kulturlagret i Vänersborg den 16 maj 2022. Foto: Karl Bernling

”Redaktionen för Vänersborgs veckoblad skrev som kommentar till insändaren: *Redaktionen, som icke har annat än att gilla de flesta av insändarens här ovan gjorda anmärkningar, skulle dock för sin del ange att några modifikationer borde ha skett. Rimligtvis kan det ej begäras att en polis, bestående av 2 till 3 personer kan vara närvarande överallt, eller även om den skulle vara det, helt och hållet kan avvärja brott och okynne. En annan gång får det dock ordas mer om detta.*”

Då en fiskal bättre än någon annan bör ha reda på vad som menas med ”landstrykare” torde landsfiskal Beckman vara god härpå ge en fullständig definition, helst som begreppet ”landstrykare” måste ha ett särdeles vitt omfång, då herr Bills, som varit försedd med pass och nådigt tillstånd att i Riket förevisa magiska experiment, av Landsfiskalen kunnat erhålla en dylik titel.

Till besvarande av dem som ha bättre insikt än Insändaren framställs denna fråga: ”äger en Magistrat ej rättighet att anbefalla Stadsfiskalen att patrullera eller förrätta de bestyr, som det här i staden antagna Polisreglementet ålägger Polisgewaldigern, eller är Stadsfiskalen ej skyldig att göra detta i och för sin tjänst, samt vad olägenhet drabbar Stadsfiskalen om han underlåter att fullgöra Magistratens befallningar?”

Fyra veckor senare, den 12/12, publiceras i form av en insändare den inlägga Konungens befallningshavande (landshövdingen) den 13/11 begärt insänd av magistraten. Redaktionen inleder:

Sedan en insänd uppsats med rubrik ”Har Wenersborg någon Polis” varit intagen uti n:o 46 av denna tidning, kan Redaktionen icke underlåta att meddela nedanstående till Konungens Befallningshavande från Magistraten härstädes insända handlingar, vilka till en del kunna anses såsom svar på nämnda artikel:

Magistratens insändare inleds med:

I anledning av Konungens Befallningshavandes skrivelse den 13 dennes, enligt vilken Konungens Befallningshavande infortrat Magistratens yttrande om vad verkan den förliden år vidtagna Polisregleringen inom staden kan synas ha medfört och vilka förändringar däri påkallas för allmänna säkerhetens betryggande, har Magistraten i ämnet infortrat Stadsfiskalen, Landsfiskalen Beckmans utlåtande, vilket härhos ödmjukast bifogas.

Beckmans svar är bifogat i slutet av insändaren och ger en bild av ordnings- och säkerhetsproblemen i Vänersborg som till stor del skiljer sig från signaturen ”Legios” syn på saken. Jag redovisar den något un-

derdåniga inledningen och några citat från Beckmans utlåtande. Beckmans syn på sakernas tillstånd skiljer sig i allt väsentlig från "Legios".

Till vällovl. Magistraten i Vänersborg!

Sedan vällovl. Magistraten under den 15 dennes behagat infordra mitt utlåtande, i anledning av Konungens respektive Befallningshavadendes till vällovl. Magistraten nyss förut avlätna skrivelse, innefattande förståndigande att avlämna upplysningar om verkan av den nästlidet år inom staden vidtagna Polisregleringen samt huruvida några förändringar däri vore av behovet påkallade, till betryggande av allmänna säkerheten; så får jag på följande sätt berörda uppdrag fullgöra.

...den i Maj månad ordnade särskilda Polisvakten ingalunda förfelat sitt ändamål, utan fast hellre haft till följd att vida mindre antal, allmänna säkerheten störande, uppträden efter berörda tid ägt rum, än som åren förut inträffade.

En var, som vill känna att Polisbetjäningen dagligen är med tjänstgöring sysselsatt, kan icke rimligen fordra att de om nätterna helt och hållet ska försaka sömn och vila.

Det enda anmärkningsvärda, som, i fråga om personligt överfallande ägt rum sedan Polisvakten bildades, är att landstrykaren Bils uppgivits ha blivit på gatan sårad med kniv; att några okynniga barn företagit sig stenkastning och opassande sång vid en härstädes förefallen konstridning; att den 4:de dennes kl. mellan 4 och 5 på morgonen C. F. Neuendorff blivit på gatan illa sårad och misshandlad av en stadens invånare Carl Fr. Lundgren och att Musikanten, Fanjunkaren Barkstedt kl. mellan 1 och 2 föregående natt, efter egen, ehuru obestyrt uppgift, blivit på gatan skrämmd av en person som han förmenat varit bemalte Lundgren.

...och rörande Barkstedt, har det endast bekräftats sig att han icke blivit tillfogad ringaste skada, men att han, medelst barnsligt skriande, oroad åtskilliga i närheten boende personer.

Då jag nu haft äran uppgiva i vad mån jag för min del ansett Polisregleringen medfört nytta och att inga grundade anledningar till klagan är för handen, får jag ödmjukast fästa vällovl. Magistratens uppmärksamhet därpå, att Polispersonalen, med avseende på stadens omfång samt den liknöjdhet varmed åtagandet av så kallad överpatrull av en del stadens innevånare numera fullgöres, synes tarva tillökning från två Polisuppsyningsmän till dubbelt antal sådana, vilka, under ledning av en Gevaldiger, vars befattning jag med detta års utgång mig av sagt, uteslutande ägna sig åt ordningens befrämjande inom staden; i sammanhang varmed vällovl. Magistraten torde tillse att rymligt och

ändamålsenligt Poliskontor anskaffas och att staden förses med sådan allmän byggnad där tillräckligt utrymme erbjuder sig för grövre brottslingar och andra för mindre förseelser anhållande personer.

Vänersborg den 18 November 1844.

Matts M Beckman.

Magistratens svar andas till stora delar förståelse för Beckmans situation och man kan inte se att säkerhets- och ordningsläget i Vänersborg blivit försämrat.

För sin del får Magistraten vitsorda, att den vidtagna Polisregleringen synbarligen verkat till ordningens och lugnets större betryggande inom samhället än som förut varit fallet...

De flesta oordningar och våldsamheter som ägt rum, jämväl sent på afnarna och om nätterna, har genom polisens åtgärd blivit upptäckta och åtalade samt ofta genom dess skyndsamma mellankomst avledda från vådligare föjder.

Skäl finns icke för det påstående att samhället härstädes i nämnda avseenden är mera oroat än som är förhållandet i andra med Vänersborg jämförliga städer, där trafikerande sjöfolk och en ökad befolkning inom den sämre klassen finns.

Precis som Beckman anser magistraten att borgerskapet börjat ta lätt på sina menighetsbestyr som t. ex. lys- och renhållning.

Polisen kan icke heller sägas ha underlåtit att sträcka sin verksamhet och omtanke till ly- och renhållningen å stadens gator, men omständigheter har mött som icke underlättat bemödandet...

...att en viss liknöjdhet uppenbarat sig hos en del av stadens innevånare, ehuru de därom flera gånger blivit påmind.

Man kungör avslutningsvis Beckmans entledigande från gevaldiger-tjänsten.

...Landsfiskalen Beckmans ansökan om entledigande från den åt honom uppdragna Polisgevaldigerbefattningen...

Insändaren är undertecknad av borgmästaren J.M. Bergius och de tre rådmännen A.W Russberg, G.S Karström samt C.W Skarin.

En vecka senare, den 19/12, publiceras en ny insändare författad av signaturen "Legio" i Wenersborgs Weckoblad. Som introduktion till insändaren skriver redaktionen:

Nedanstående insända artikel intas på det över Redaktionen ensidighet och partiskhet ej ska uppkomma, fastän Redaktionen på intet vis gillar de flertal personligheter, som finns i artikeln. Redaktionen vill även begagna tillfälle för tillkännagivandet att artiklar som en-

bart åsyfta utgjutande av bitterhet mot enskild person och ej rör sak av intresse, icke mottas till införande i Veckobladet. Förvissade om Redaktionens opartiskhet, anhåller vi ödmjukt om rum i tidningen för:

"Ännu ett ord i den stora frågan"
(publicerad 19/12 1844)

Då vi nedskrev den förra artikeln, vågade vi inte hysa den djärva förhoppning: att densamma skulle få allmänt gillande och omfattas, som vi sedermera förnummit. Samma dag "Polisartikeln" stod att läsa i Wenersborgs veckoblad, uttalade stadens borgmästare (borgmästare Bergius), i ett större sällskap, sitt gillande av densamma; Vi har sedan haft glädjen, att av alla sektioner inom detta samhälle bli tackade för densamma. Ja! Vad mera är ...Gewaldigern själv har gillat den... Det visar hans resignation, eller som det i lagstil heter: "att taga sak på bak" (äldre uttryck för "att känna sig träffad").

Så inleder gruppen/personen bakom signaturen "Legio" sin insändare. Innan man går vidare med att kommentera magistratens inlägga, påpekar man att Beckman i sitt svar överhuvudtaget inte går i svaromål på anklagelserna att han inte varit närvarande vid olika incidenter.

Det finns i Stadsfiskalens utlåtande inte ett enda svar på någon av de framställda frågorna: "om gewaldigern var närvarande vid det eller det tillfället?

Man fortsätter vidare med att Kunglig befallningshavare har begärt in magistratens utlåtande.

Sedan Magistraten i 48 tryckta rader låtit Konungens Befallningshavande veta: "att sundhets- och säkerhetspolisen är i Vänersborg lika god som annorstädes, och att man inte "rimligtvis" får begära mera"...

Insändarna tycker sig ha fått stöd för sin kritik i det svar magistraten givit KB:

...så stöter man - o! mirakel! tänk—i början av 49:de raden på den slutföljd att: "den nuvarande polisens verksamhet bör visserligen rätt använd och ledd, än ytterligare kunna utsträckas etc." Se där vad vi endast och allenast själva sagt. Polisen har varit orätt använd och utan ledning.

I ganska hånfulla ordalag beskriver man vidare Beckmans svar, där han bl.a. tycks tro att det är fanjunkare Barkstedt som skrivit insändaren av den 14/11.

Därnäst följer herr Stadsfiskal Beckmans "utlåtande"-ett dyrbart

opus, som borde presenteras Svenska Akademien, för att vinna dess pris för "Snille och Smak." Vi finna av nämnda "utlåtande" att herr Beckman blivit ond-mycket ond. Gud förlåte honom! Det är ingenting att undra på.

Så har nu även på sitt sätt herr Beckman uttömt sin vredes skålar över en person, vilken förmodas vara författare till den "förargliga artikeln." När man ej kan försvara sig i sak, angriper man personligheten; så är även nu även fallet med herr Beckman. Om herr Beckman visste hur lite Barkstedt berörs av titlar och epiteter; så hade herr Beckman inte behövt krysta sin kvicka hjärna så mycket för att få epitetet "Musikant" framför "Fanjunkaren" utan rätt och slätt kunnat benämnt honom "Musikant". Ett yrke, som alltid ska bli Barkstedt ett nöje att tillhöra, och en heder att fullgöra. För övrigt om det roar herr Beckman att dra titelparalleller, så klingar det lika bra att höra "Musikanten Fanjunkaren" som "Polisdrängen Stadsfiskalen".

Återigen anklagar "Legio" Beckman för att vara lat, inte vilja patrullera efter mörkrets inbrott samt för att inte följa Polisreglementet.

...den som innehar en polistjänst och på detta sätt äger det största lagliga skydd, inte dessmindre så fort det mörknar om kvällen bommar igen sin dörr, skruvar luckorna till om fönstren och spänner hanen på sina pistoler-således belägra sig i sitt citadell likt Carl XII vid Demotica, fastän kanske med lite mindre hjältemod. Och säger vi, en sådan polisbetjänt snarare inte visar sig vara rädd och betar sig som en kruka?

Herr Beckman börjar sitt "utlåtande" med att berömma polisens "verksamhet." Denna är redan vederlagd av vår förra artikel, och ännu mera av Magistratens skrivelse till Konungens Befallningshåvande. Vidare: "anspråken på de personer som tillhöra särskilda polisvakten måste vara rimliga och ej utsträckas till orimligheter." Är det orimligt begärt att polisen fullgör de åligganden som är detsamma föreskrivet uti 7§ av Polisreglementet och de i samma paragrafbefintliga 19 punkterna. Herr Beckman insinuerar likaledes: "att polisen har så mycket att syssla med om dagarna" att det återigen är "orimligt att de ska vaka om nätterna." Har fiskalen ännu ej hunnit studera sig in i 2mom. 2§ av Polisreglementet, där det heter "att polisbetjäningen ska patrullera" och ännu mera i 7§ 18 mom. Av samma reglemente? Eller tror herr Beckman att ingen mer än han kan tyda skriften?

...ty hur kan en Poligewaldiger som aldrig gå utanför dörren sedan kvällen inträtt kontrollera sina underlydande, än mindre ge dem intyg "att de fullgöra sin tjänst."

En enda gång har vi förnummit att polis funnits i staden, och det var den senaste sommaren för ett år sedan, då Länsman herr Sandberg tills vidare bestridde Beckmans tjänst. Det var ett ovanligt skådespel att se stadens tremanna polisbetjäning om benen om natten.

Beckman anklagas också för att i sitt svar förringa flera av de överfall som efter mörkrets inbrott ägt rum.

Men nu drar han till med rena allvaret, då han säger (märk väl) "att det enda anmärkningsvärde som i fråga om personligt överfall ägt rum sedan polisvakten bildades är det tillfälle då herr Bills sårades med kniv." Se det kan man kalla att sopa rent för polisen.

Insändaren påpekar alltså en inkonsekvens i Beckmans hantering i samband med ett knivöverfall på societetshuset där artisten Bills skadades. Eftersom Beckman kallar Bills för landstrykare borde han i så fall enligt gällande lag (Legohjonsstadgan från 1833) ha förvisat Bills ut ur staden.

Stadsfiskalen behagar titulera herr Bills "landstrykare." Vi känner inte till hur herr Bills var dokumenterad, men räds, att Stadsfiskalen här råkar i kollision med Landshövdingeämbetet, ty på de affischer Bills före varje representation utdelade stod att de (representationerna) gavs med "högvederbörligt tillstånd." Och om vi även antar att Bills verkligen var en "landstrykare", så var det återigen en blunder av Stadsfiskalen att inte behandla honom såsom sådan efter punkt 4 i 7§ av åberopade Reglemente och Kungliga Förordningen den 29 juni 1833 (Legohjonsstadgan). Åter en lögn påträffas i refererandet av denna händelse hos Beckman. Det var nämligen inte "på gatan" utan en trappa upp i Societetshuset, vid dörren, där Bills sålde biljetter som han sårades. Stället till, men det bevisar vilken reda herr Gewaldigern har på våldsverkerierna. Såsom bidrag till detta "enda anmärkningsvärda" minns vi nu en händelse som hände samfällt med ovannämnda. Det var nämligen efter ett Societetspektakel förliden höst, när åskådarna gick hem, som man vid Kyrkogatan anträffade en person vilken var illa skuren i magen med kniv. Herr magister Wennerholm tog av sig sin egen halsduk och förband den olycklige vilken sedan avfördes till lasarettet. Ingen polis fanns vid stället närvarande.

"Legio" anmärker att Beckman först nio dagar efter sitt svar från den 18/11 företagit rannsaking i det ärende som rör ett överfall på fanjunkare Barkstedt.

Det torde dock nämnas att även här framlyser Beckmans inkonsekvens i ty, att vad herr Barkstedt överfallande beträffar, han låter oss förstå att "det ännu är obestyrkt." Detta skrev fiskalen den 18 novem-

ber men först den 27 november företogs rannsakingen, då det skulle "styrkas". Herr fiskalen är en mästare att ställa framtidens horoskop. Han vet bättre än någon annan vad som kan bestyrkas eller inte... Ja!-han är en utomordentlig man!

I Beckmans svarsskrivelse från den 18/11 anklagar han Överpatrullen för att ta sig an sitt uppdrag med "liknöjdhet". Beckman menar vidare att polisstyrkan bör utökas från 2 till 4 personer. "Legio" ger honom på den punkten rätt, men anser att dessa 4 personer bör stå direkt under stadsfiskalens ledning. Vidare menar man att polisstyrkan förutom dessa 4 polisbetjänter bör bestå av 6 gatuväktare och 2 patruller (patrullerande husägare).

Nog tycks det vara "rimligt" begärt att om herr stadsfiskalen får till biträde 4 polisbetjänter, 6 gatuväktare och 2 patruller. Han skulle då kunna våga, omgärdad med denna livvakt, en a två gånger i veckan exponera sitt dyrbara liv och låta se sig på gatan nattetid.

Avslutningsvis ställer man sig frågan om Beckman mäktar med jobbet som stadsfiskal; om han kanske borde träda tillbaka för någon annan som tar sig an tjänsten med större allvar.

Men skulle herr Beckman inte orka med allt detta för sina många enskilda kommissioner, så må det väl i Guds namn finnas någon annan, som åtar sig tjänsten. Vår mening är på intet vis att vilja "skjuta herr Beckman ur brädet" som man säger, men vi finna ovedersägligen i hans görande något som säger: att han är generad av sin syssla, då det gäller att vilja sig även utom domstol. Varken tid eller utrymme tillåter oss att för denna gång utförligare orda om denna sak. Vi har den tunga tillfredsställelsen att ha sagt en sanning som ännu inte är vederlagd varken av magistratens eller stadsfiskalens utlåtanden, utan tvärtom av desamma vunnit mera dementi. Det är inte heller vår mening att (göra) herr Beckman ensam till syndabock för polisens blunder.

Man ser också fram emot den stundande allmänna rådstugan den 21/12 och hoppas på betydligt större uppslutning från stadens invånare än vad som brukar vara fallet.

Men vi avvakta resultaten av den 21 december då vi hoppas få se staden invånare lite talrikare än vad som mestadels brukar vara fallet då deras kommunala affärer är i fråga. Dagen är synnerligen väl vald. Den ger oss en läxa erinrande och om en man som inte trodde på blotta ord utan ville se fakta (Johannesevangeliet 20 kapitlet vers 25). Dagen heter nämligen Tomas.

"Legio"

Avslutning.

Stadsfiskal Beckman valde till följd av angreppen på honom att avgå från tjänsten som geweldiger. Den allmänna rådstugan den 21/12 1844 var trots uppmaningen i Legios insändare ganska glest besökt (13 personer har undertecknat Magistratens protokoll).

"Eftersom Magistraten kallat stadens innevånare för att höras i den ytterst viktiga frågan, rörande Polisen, på en dag då åtminstone handlande och näringsidkare har svårt att lämna sina bestyr, ser vi oss tvungna att skriftligen framställa våra åsikter i ämnet".

Dock togs beslut om vissa förändringar i polisförordningen. Man tillsatte ingen ny geweldiger, men de göromål som ingick i befattningen överflyttades på stadsfiskalen, alltså i praktiken på Beckman. Efter som man genom indragandet av geweldigertjänsten hade frigjort 100 riksdaler kunde man tillsätta en tredje polisuppsyningsman (I polisreglementet från den 6/5 1843 anges antalet till två). Man drog också in polisens bötesandelar, men för att i någon mån kompensera för inkomstbortfallet infördes ett gratifikationssystem där den som utmärkte sig för särskild nit och redlighet i tjänsten tilldelades 50 riksdaler om året. Snart sågs dock gratifikationen som ett lönetillegg och utgick varje år till de tre poliserna.

att de ej äro färdiga, som polisens många ståt
gevika begär, då de tyfallys upp trädande på
profunder stället för vana vagn, lögunglig och ledde
till handräddnings tamenande, välför dock alltså pols
personaler varar
Hörens borg den 21 Decembe 1844—

J. C. Swerdtberg.
P. J. Ryhner
Joh. Quast
H. M. Larsson
Joh. J. J. J. J.

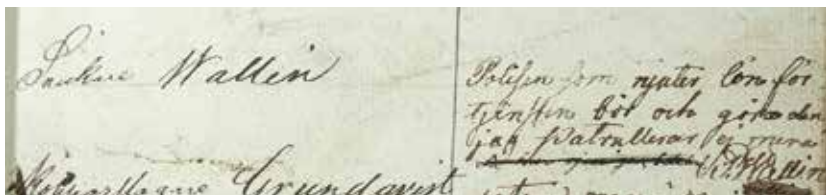
Br. Agrell.
O. Jonsson
W. L. J. J. J. J.
H. H. J. J. J. J.
H. J. J. J. J. J.
Danielius
Danielius
H. J. J. J. J.

Magistratens protokolls undertecknare den 21 december 1844.
Avfotograferad den 29 april 2022 från "Magistratens protokoll
1844" på Landsarkivet i Göteborg. Foto: Karl Bernling

Som tidigare nämnts gjorde överpatrullen sin sista patrullering den 17. februari 1845 och fem år senare avvecklades även den av stadens husägare bemannade underpatrullen, efter en omorganisation av nattbevakningen och antagande av ett nytt reglemente.

Naturhushållningens tidevarv inom den kommunala sfären gick mot sitt slut och penninghushållning och en begynnande professionalism tog över.

Man kan givetvis bara spekulera i vem eller vilka som stod bakom signaturen "Legio" i de två insändarna, men ett inte allt för vågat antagande torde vara att de skrevs av en, eller kanske mer troligt, flera medlemmar av överpatrullen. Missnöjet med tjänstgöringen kan ses i patrullboken där flera medlemmar avsäger sig patrulleringen under olika förevändningar. Särskilt intressant är kanske anteckningen från den 17/3 1844 där snickare Wallin avsäger sig patrulleringen med orden: "Polisen som njuter lön för tjänsten bör också göra den, jag patrullerar ej mera".

Snickare Malm's ord från den 17 mars 1844. Avfotograferad från Överpatrullens patrullbok.

Källor

Tryckta källor

Stadshistoriska institutet, Nils Herlitz: Svensk stadsförvaltning på 1830-talet. P.A. Nordstedt & söner, 1924

Corin, Carl-Fredrik, Vänersborgs historia I tiden till 1834, faksimilutgåva av första utgåvan, BTJ Tryck AB, 1993.

Hasselberg, Gösta, Vänersborgs historia II 1834-1944, faksimilutgåva av första utgåvan, BTJ Tryck AB, 1993.

Cedergren, K.G, Ur Vänersborgs stads hävder. Bidrag till Vänersborgs historia, Vänersborg 1926.

Lindedal, Hjalmar A, Vänersborgs historia och Vänersborgs-historier, Vänersborg, 1927.

Tidningen Wenersborgs veckoblad den 14/11, 12/12 samt 19/12 1844.

Arkiv

Vänersborgs rådhusrätts och magistrats arkiv: "Patrullbok för brandvakten 1839-1845", i artikeln kallad "Överpatrullens patrullbok". Förvaras på Landsarkivet i Göteborg.

Vänersborgs rådhusrätts och magistrats arkiv: Magistratens ekonomi- och politieprotokoll 1844, Landsarkivet i Göteborg.

Kyrkoböcker för Vänersborgs stad – födelseböcker, dödböcker och husförhörlängder 1790-1870-tal.

Joakim Bernling (1960-2021), andre ålderman 2011-2019

Karl Bernling, ledamot i årsskriftsnämnden

Om tillblivelsen av artikeln.

Kort före sin bortgång 2021, fick jag av min bror Joakim, ett omfattande utkast till en artikel om Överpatrullen, en artikel han började skriva på 2017. Jag lovade honom att färdigställa textmaterialet för publicering. Jag har läst och gått igenom samtliga de källor (och några till) som han angav. Jag har i bearbetningen och färdigställandet av artikeln haft stor hjälp av de anteckningar och frågeställningar han lämnade efter sig.

Karl Bernling

Familjen bakom Aktiebolaget Tenggrenstorps tegelbruk Kommanditbolaget Wuco och Wulf & Co Aktiebolag

Av

Erik Ulriksson

Gunnar Wulf

Vi gör ett nerslag i Wulffamiljen och möter företagsledaren och afärsmannen Gunnar Wulf, men då får vi börja i förrförra seklet...

Gunnar Wulf föddes på Näringsbergs gård i Väster Haninge 1875. Fadern hette Ivar Detlof Wulf och var från Västra Vingåker. Han titulerades godsägare, men vid 1890-års folkräkning var han arrendator. Modern kom från Väster Haninge och var född Schneider med förnamnen Hilda Carolina Matilda. Vid samma tidpunkt fanns i hushållet förutom Gunnar och föräldrarna, brodern Sven, fosterdottern Maria samt två pigor och en hushållerska. Befallningsmannen Blomqvist tillhörde också hushållet. Vid Södra Latins Läroverk tog Gunnar studentexamen. Under studietiden bodde han hos morföräldrarna på malmgården med adress Volmar Yxkullsgatan på Söder.

År 1900 var Gunnar fortfarande mantalsskriven på föräldrarnas adress och hade anställning hos handlaren Benjamin Schneider som handelsbokhållare. Som kamrer fick han anställning vid Rosenviks varv på Djurgården, där han stannade i 4 år. Sedan bar det i väg till Tullgarns gjuteri och mekaniska verkstad i Uppsala där han var verkställande direktör. På Tullgarn fick han kontakt med verkstadsutrustning för tegelframställning, där företaget bland annat tillverkade tegelpressar. Detta blev steget in i tegelbruksbranschen. Han blev erbjuden tjänst som verkställande direktör vid Ilända tegelbruk på Ekerö. Året var 1906 och Gunnar var 31 år. Tegelbruket var ett av de större på trakten med en produktion på cirka 2 miljoner tegel per år. I styrelsen för bruket satt bland andra grosshandlarna H. Bexelius och E. Schneider.

Vid 1910 års folkräkning hade Gunnar hunnit gifta sig med sin Elsa, född Jansson. Barnen Kurt, Ivar och Hans är födda och bosättningen var Ilända gård. Under tiden på Ilända var han drivande i att skapa ett konsortium i tegelbruksbranschen, ett dussintal tegelbruk gick sam-

man och bildade 1914, AB Mälardalens Förenade tegelbruk. Bruken konverterade sina aktier i det nybildade företaget och fick på så vis ett aktiekapital på drygt 1, 6 miljoner kronor. Gunnar Wulf blev VD för företaget och huvudkontoret förlades till Stockholm. Krueger & Toll förvärvade bolaget 1917 och Gunnar Wulf blev kvar som VD fram till juni 1918.

Vid halvårsskiftet blev han headhuntad till tjänsten som verkställande direktör för det nybildande AB Heby Tegelverk, ett företag som växt fram genom sammanslagning av 3 tegelbruk på orten. För att citera tidskriften Tegel: ”Som herr Wulf förut varit ledare för A-B Mälardalens Tegelbruk och därvid organiserat driften efter sammanslagningen av tegelbruken i Mälardalen, torde det nya bolaget få stort gagn av hans grundliga erfarenheter på området”. Redan 1919 sålde Gunnar Wulf sina aktier i företaget, kvar blev han dock som VD fram till hösten 1924. Även sonen Kurt var anställd vid bruket 1922 - 1924, han skrev sig då som G-son Wulf, anställningen var förmodligen sporadiskt eftersom han studerade.

Tenggrenstorp

Tenggrenstorps tegelbruk i Vänersborg blev till salu och Gunnar Wulf fick möjlighet att köpa företaget. Om han köpte hela landeriet är

Flygfoto över Tenggrenstorps tegelbruk. Nordeuropas längsta tegelbruksbyggnad, årsproduktion cirka 10 miljoner tegel. (Vänersborgs museum)

oklart, men ett stort stycke mark ingick. Köpeavtalet skrevs under den 13 november 1924.

Flyttlasset för Gunnar, hustrun Elsa och efterslänraren Gunnel gick till Vänersborg, de vuxna barnen blev kvar i Stockholm för studier. Tegelbruket låg lägligt till vid sidan av kanalen och hade förmodligen den bästa leran som kunde uppbringas för tegelframställning, inte mindre än 3 tegelbruk låg efter kanalbrinken. Det var en relativt ny anläggning som Wulf tog över. Bruket hade byggts av B.G. Svensson 1907 till 1909.

Den nya bruksägaren Gunnar Wulf blev också redare då de gamla tegelpesarna Hildur och Zackeus ingick i köpet. Senare blev dessa segelskutor omdöpta till Tenggrenstorp II och IV.

Platsen Tenggrenstorp har en spännande historia med många prominenta ägare. Förutom tegelbruket hade det vid Tenggrenstorp bedrivits varvsverksamhet där det byggdes både skonare och galeaser. Ett militärt flygförband, med beteckningen Första Skyddstruppsflygavdelningen, var förlagt här under de två sista åren av första världskriget. På en gropig gräsbana fick den stackars aviatören sikta in sig mellan stora lindar och disponentvillan för att komma upp i luften, men kanske det var ännu värre att landa. De tre Albatrossplanen (Svenskbyggda Heinkelmaskiner) som var stationerade där skulle spana efter fientlig fartygstrafik vid vår västra kust.

Bröderna

De två äldsta bröderna Kurt och Ivar skickades till Tyskland för att utbilda sig för övertagandet av bruket. Kurt vid handelshögskolan i Danabrück där han läste ekonomi och lämnade lärosätet med en motsvarande civilekonomexamen. Ivar läste teknik med inriktning på tegelframställning i Oldenburg. Hemkomna från Tyskland gjorde bröderna många försök i försälj-

Bruksägare Wulf och söner, från vänster Hans, Ivar och Kurt. Foto: Sjöströms fotateljé i Vänersborg (Vänersborgs museum.)

ningsbranschen med varierande resultat. Det handlade om så skiftande produkter som knappnålar, segelflygplan, diktafoner, kassaskåp, bandspel och bärplansbåtar.

Wulf & Co. AB

1933 bildades Wulf & Co. AB. Den då 30 årige Kurt Wulf blev VD för företaget och Ivar fortsatte i faderns fotspår vid Tenggrenstorps tegelbruk. Wulf & Co. AB vände blickarna mot Tyskland och bilbranschen efter att Carl Borgward hade annonserat efter återförsäljare i Sverige. Bilimport var i och för sig ingen nyhet för Wulf, tidigare hade de importerat österrikiska Steyr om än i liten skala. Men det här var i en annan division, det handlade om att finansiera generalagenturen för Borgward i Sverige. Gunnar Wulf var helt emot ett sådant vågspel, men han följde i alla fall med sonen Kurt till Bremen och träffade Carl Borgward. Efter mycket övertalande gav fadern med sig och 1936 skrevs kontrakt om generalagenturen med Hansa – Lloyd Goliathwerke i Bremen, företaget som senare blev Borgwardwerke AG. Sverige blev i och med detta det andra landet i världen att importera Borgwardbilar, men först ut blev schweizaren Glätti som tidigare tecknat avtal om import till Schweiz. Fram till 1940 tog företaget in fyra Hansabusar och 33 lastbilar och minst 163 personbilar av samma fabrikat. (Med reservation för att någon kan vara privatimport).

Ljusreklamskyltar

Efter Krugerkraschen stod delar av tändsticksfabriken i Vänersborg tom, i denna byggnad hyrde Wulf & Co. AB lokal för skyltillverkning. Men det började med att Kurt Wulf fick kontakt med en dansk firma som sökte återförsäljare för neonskyltar i Sverige. Detta resulterade i att Wulf & Co. AB fick agenturen. Det ena gav det andra och snart licenstillverkades skyltarna av Wulf, fabriken låg då i Göteborg.

Det hann rinna mycket vatten genom Karls grav innan etableringen i Vänersborg blev klar.

I ett brev till Drätselkammaren i Vänersborg skrev man: ”Hemställer att staden måtte förhjälpa bolaget till passade lokaler för fabrikation av ljusreklamskyltar”. I ansökan lovade man att 15 arbetare samt 10 affärs- och ritkontorspersonal skulle anställas. Avlöningarna hade tidigare uppgått till 25 000 kronor för arbetarna och ca. 10 000 för de kontorsanställda. Brevet var daterat 29 mars 1938. Nästa brev blev diariefört hos Drätselkammaren redan den 5 april 1938. Nu var det be-

gäran om ekonomiskt stöd dels för flyttningen från Göteborg dels för iordningsställande av lokalen. Man kan ana den slipade affärsmannen Gunnar Wulf bakom breven.

Stadens styrande var naturligtvis medvetna om betydelsen av att en ny industri kom till stånd och de var också positiva till att lämna ett ekonomiskt stöd. Men Drätselkammaren dikterade villkoren. Wulf & Co AB skulle senast 1 oktober 1938 iordningsställa de 700m² de fick hyra i före detta tändsticksfabrikens lokaler samt att produktionen skulle vara startad från nämnda datum.

För att få de av stadsfullmäktige beviljade 7 000 kronorna måste företaget garantera att verksamheten skulle fortgå under minst 5 år med 10 arbetare med en sammanlagd årsproduktion av 21 000 timmar samt att erforderligt antal kontor- och affärspersonal anställdes. Om inte företaget lyckats hålla igång företaget med den nämnda arbetstiden skulle för varje år återbetalning ske med en femtedel av summan. Som om detta inte skulle räcka krävde Drätselkammaren att bolagets styrelse skulle ha sitt säte i Vänersborg och att ägare och personal skulle vara mantalsskriven i staden. Till sist måste Gunnar Wulf teckna borgen såsom för egen skuld för de förpliktelser som Wulf & Co. AB åtagit sig.

Fastighetsaffärer

Gunnar Wulf hade också sina förehavanden med Vänersborgs stad. Han ville köpa, eventuellt få till stånd ett avtal om att ta lera på en fastighet vid Lilla Torpa. Men det lät sig inte göras, Vänersborgs stad hade andra planer för området.

För stadens räkning ville Drätselkammaren komma åt ett område mellan Edsvägen och sjön Vassbotten. Ett markbytesförslag presenterades för Gunnar Wulf, han var kallsinnig till förslaget men erbjöd sig att sälja 81 000 m² för 135 000 kronor. Kammaren ville dock pruta och erbjöd 132 000 kronor. Nej sa Wulf, men eniga blev de, köpeskillingen blev 132 000 kronor och Gunnar Wulf behöll en tomt på 1 000 m². Köpet klubbades i stadsfullmäktige den 14 februari 1939.

”Den nya Hansan ett mästerverk”

Detta var en slogan som Wulf & Co. AB gick ut med när man presenterade 1938-års Hansa 1100. Det var nästan ingen hejd på superlativen, så här skrev man:

”Krypfart på fyran - gasen i botten - ett mjukt spinnande - och Hansan skjuter fart utan att den dragstarka 4 cyl. toppventilsmotorn op-

ponerar sig. Och väl uppe på den breda landsvägen kommer Hansan ledigt upp i en toppfart av 100-110 km. Så kommer plötsligt en vägomläggning, stenar och stora ojämnheter, men Hansan flyter fint över det gropiga vägstycket, ty Hansan är ensam i sin klass med individuell fjädring på alla fyra hjulen.

Så upp i 70 km för stoppprov; de hydrauliska fyrhjulsbromsarna stannar vagnen ögonblickligen, mjukt och behagligt. Hansan har ett förnämligt karosseri med helsvetsat pansartak, karosseriet vilar på en skyddsplåt av stål, som helt skyddar vagnens vitala delar underifrån från orenheter och smuts. Hansa är idealvagnen, bekväm lättkörd och stark. Till Er som är en fordrande bilspekulant - provkör en Hansa Limousine, en Hansa Cabriolet – Limousine eller en Cabriolet – och jämför”.

Det var inte bara i bilbranschen som kreativiteten var stor i de Wulfska affärerna. Men kanske den mest innovativa produkten var en trehjulig transportcykel med eldrift.

*Försäljning av trehjuliga transportcyklar med eldrift, 1941 - 1942. Fordonet hade en räckvidd på ca. 30 km och en maxhastighet på 30 km/h
Kanske var Wulf 75 år före sin tid. Den blivande försäljningschefen Sven Lind demonstrerar fordonet.
Foto: Viktor Törnberg (Vänersborgs museum)*

Imbert

På industrimässan i Berlin 1937 såg Kurt Wulf för första gången en vedgasgenerator, ett företag som hette Imbert demonstrerade ”en stor tunna som kunde fästas vid en bil och eldas med ved, denna alstrade gas som kunde användas som drivmedel för bilar”. År 1937 fanns ännu gott om lättflyktiga drivmedel, så en sådan tingest var inte intressant för bilimportören Wulf. Men sommaren 1939 erinrade sig Kurt Wulf samtalet med Imbert.

Vad de visste eller hade aningar om för framtiden vet vi inte, men ett kontrakt skrevs med Imbert Generator Gesellschaft om import av gasgeneratorer till Sverige. Detta efter att Wulf & Co. AB haft telefonkontakt och muntligt kommit överens om ensamrättsförsäljning av Imberts gasgeneratorer i Sverige.

För att lansera vedgasgeneratorerna gjordes en demonstrationsresa med en gengasdriven lastbil, men det fyllde inte orderböckerna. De presumtiva kunderna resonerade väl som så att det fanns ju bensin och diesel, så varför krångla till det med gengas. Kontraktet med Imbert var emellertid bindande och att bryta det skulle förmodligen bli dyrbart.

Andra världskriget bröt ut men redan i augusti 1939 uppmanades alla bilister av folkhushållningsmyndigheten att inte köra bil mer än absolut nödvändigt och att nyttotrafiken skulle se över möjligheten att använda gengas. Över en natt blev det total bränsleransonering. Order strömmade in, en telefonbeställning av 100 gasgeneratorer kom från mjölkcentralen i Stockholm, lika många beställdes av GDG biltrafik i Göteborg.

Det var många som ville vara återförsäljare av gasgeneratorer 1939. Där bland andra Bolinder – Munktell försökte ta över Imbertagenturen bakom ryggen på Wulf. Men Imbert var korrekta och stod fast vid avtalet med Wulf & Co. AB. I april 1940 reste Kurt Wulf till Imbert i Köln för att träffa ledningen för företaget. Detta måste ha varit den 8 april för sonen Gunnar kommer ihåg att pappa Kurt berättade att han från 500 meters höjd såg tyska örlogsfartyg på kurs norrut mot Skandinavien.

På Imbert möttes Kurt Wulf av en militär ledning. Vad som diskuterades var hur de skulle komma till rätta med de uteblivna leveranserna. Imbert vidhöll att beställningarna hade levererats, men de kom aldrig fram till Sverige. Resultatet av mötet blev att ett avtal slöts om att Wulf & Co. AB fick använda patenten och med licenstillverkning producera gasgeneratorer i Sverige. Nu var goda råd dyra, man måste hitta en tillverkare i Sverige som hade kapacitet att tillverka ett stort antal gasgeneratorer.

Med Thermænius i Hallsberg hade man goda kontakter, där Alfred Thermænius var disponent vid Hallsbergs tegelbruk. AB Johan Thermænius & son drev en tung mekanisk industri och tillverkade bland annat tröskverk. Det sistnämnda företaget ägdes av AB Arvikaverken. Ett avtal om tillverkning av gasgeneratorer slöts med Arvikaföretaget och en stor del av produktionen förlades till Arvika. Detta i sin tur resulterade i att pinnsvetsningen utvecklades vid Arvikaverken. Det här undgick inte Bolinder-Munktell som återopade att patentet inte var giltigt i Sverige. Det här blev en dyrbar tvist för Wulf som anlätade den ansedda advokatfirman Morsing och Wikander samt patentfirman Dahl. Men Bolinder-Munktell hade muskler och anlätade en stab av advokater. Men till slut vann Wulf & Co. AB. processen.

*Gengasdriven Borgwardlastbil fotograferad på okänd ort.
Foto: Viktor Tornberg 1941 / Vänersborgs museum.*

I skriften *Imberts tillkännagiver nr. 6, 1940* kunde man läsa följande:
*"Ca. 500 Imbert till samma kund. Många kända företag övergå nu helt till att driva sina bilar med ved – och de välja den sedan årtal världsberömda vedgasgeneratoren Imbert. Bland annat ha tills dato levererats över 500 generatorer till Mjölkcentralen, Stockholm – det är ytterligare belägg för att Imbert användes av dem som önska tillförlitliga, ekonomiska generatorer. Imbert patent 69137. Varumärke 53440. Generalagent och licensinnehavare:
 Wulf & Co. AB Vänersborg Tel. 1253"*

Imbert gasgenerator är monterad på servicebilen, en Hansa 1100.

Foto: Viktor Tornberg 1941 (Vänersborg museum).

Ett tungt ansvar lades på den då 26-årige Sven Lind när han vid krigsutbrottet fick svara för import, försäljning och distribution av Imbertaggregaten. Med import och tillverkning i Sverige blev den totala försäljningen av Imbert aggregat ca. 15 000 st. Man beräknade att omkring 80 000 svenska fordon drevs med gengas under andra världskriget.

Bilimporten från Tyskland upphör.

Kriget gjorde att importen av Borgwards personbilar i princip uteblev. Den tyska Schellplanen föreskrev att Borgward bara fick tillverka en typ av personbil, det blev då den senaste modellen, 2000 och efterföljaren 2300. Personbilstillverkningen i Bremen upphörde 1942.

Som bilimportör måste det till serviceverkstäder och en återförsäljningsorganisation. Ett dotterbolag etablerades, Wulf & Co Stockholmskontoret AB med Bertil Dahlberg som disponent. Nu blev det inte så mycket bilar som dotterbolaget fick syssla med men försäljningen av gasgeneratorer krävde också återförsäljare. Helt stiltje var det dock inte i bilförsäljningen. År 1939 såldes ett antal Hansa bilar, de flesta förmodligen av den populära 1100 modellen. Även 9 lastbilar med Hansas emblem fann vägen till Sverige samma år. Enligt länsstyrelserna registrerades 16 Hansa (Borgward) lastbilar under åren 1940 - 1945.

Bilden är tagen 14 februari 1941. Bilen, en Borgward 2300 är helt ny, ingen registreringsskylt, det sitter lappar i vindrutan, kanske är det upplysningar om årsmodell och pris. Bilen kan vara en av de sista som kom till Sverige då produktionen upphörde i början av 1942. Imbert gasgenerator är monterad. Foto Victor Tornberg 1941. (Vänersborgs museum)

Wuco

När företaget inte kunde importera bilar längre bildades kommanditbolaget Wuco. Bolaget kom troligen till efter att försvaret hade hört sig för om inköp av traktorer som dragare. Även släpvagnar var det stor efterfrågan på. I Vänersborg blev emellertid företaget efter något år trångbott. I Ödeborg drevs ett företag av bröderna Karl och John Andersson, ett företag som började som en åkerirörelse med körningar för brukets räkning. Verksamheten utökades med bilreparation och byggande av Epa-traktorer samt släpvnstillverkning för eget bruk. Som inte det skulle räcka monterade man, för Söderberg & Haaks räkning, Studebaker lastbilar som kom i stora trälådor till verkstaden. All verksamhet skedde under firmanamnet bröderna Carland. Det här var ett företag som passade Wulf som hand i handsken. Efter förhandlingar kunde Vänersborgarna köpa företaget 1948.

Wuco började sin produktion i Ödeborg med att bygga färdigt de traktorer som påbörjats av bröderna Andersson. Minst en Wucotraktor finns bevarad i kördugligt skick, denna ägs av Brunsbogs hembygdsförening och kan ses på "Gammelvalas" veteranbilsdag.

Som mest var ett 20-tal anställda vid Ödeborgsanläggningen under ledning av verkmästare Björk. Konstruktionsavdelningen leddes av ingenjör Forsberg. När produktionen igångsattes tillverkades allehanda släpfordon. Så udda saker som 4-hjulssläp för montering av försvarets mobila radarstationer och chassin för släpvagnsbussar.

Stora mängder ved gick åt vid tegelbruken. Här en Wuco traktor med släp från samma företag. Gengasdrift från Imbert. Traktormotorerna kom företrädesvis från Fords A-modell. Foto: Okänd (Tekniska museet)

Tillverkningsskylt från en Wuco traktor; tillverkningsnummer 125, det är tveksamt om produktionen var så stor; kanske började räkningen på 100.

Tidningsannons från 1943:

"Traktortåg är lösningen på Edert transportproblem. De äro fria från besiktning, skatt och försäkring. Har man korta transporter och

mycket gods kan man med fördel använda sig av tre stycken släpvagnar på så sätt, att då en vagn är på väg lossas den andra och lastas den tredje. Transporttraktor med 4-cylindrig Fordmotor, självstart, gummihjul och gengas tillverkas av oss. Våra vagnar i stålörskonstruktion äro ööverträffade.

Wulf & Co. A.- B. Vänersborg. Tel. 1253."

Släpvnagnarna måste ju ha en draganordning. Wuco använde kopplingar från tyska Rockinger för de tunga fordonen och för personbilssläpen Westfalias konstruktion. Företaget var också återförsäljare av de nämnda produkterna. Wuco sålde även släpvnagnsaxlar och släpkärror av märket Hahn.

WUCO

— ett namn
som garanterar
styrka, kvalitet
och driftsäkerhet.

— en släpvnagn
som sänker
Edra transport-
kostnader.

WUCO släpvnagnar säljes genom
bilhandlare ööer hela landet.

Vi tillverka sedan
många år släpvnagnar
i alla storlekar och
för alla behov vid egna verkstäder.
Katalog sändes gärna på beöäran.

WULF & Co. AB

VÄNERSBORG - Tel. 120 50

Annons från 1951.

Wuco hade också tillverkning av husvagnar 1947-1955. Chassit byggdes i Vänersborg eller Ödeborg. Påbyggnaden skedde hos bröderna Edsjö, Slottsbrons Snickeri och Karossfabrik med telefonnummer Slottsbron 4. Husvagnarna hade en spartansk inredning, soffa, bord, garderob och diskbänk var det hela. Enligt obekräftad uppgift skulle vagnen ha funnits i 2 storlekar. Lite data om ena av vagnarna: Längd 4,9 m, bredd 2,16 m, tjänstevikt 800 kg, max last 150 kg, däck 5.50 x 16". Var det den första svensktillverkade husvagnen? Kanske inte, He-

lander/ Svenska Nomad i Göteborg hade också husvagnstillverkning 1947-1952.

Tidningsreklam. Kan dragbilen vara en Horch 830? (Privat Håkan Lind)

Dragvagnen från Scania Vabis, Wuco släp med Tor eller Hägglunds kaross. Släpvagnsbussen kunde ta 34 passagerare, den hade konduktör som också hade till uppgift att elda i vagnens kamin under vintertid. Foto: Okänd 1950. (Sörmlands museum)

*Wucoslöp färdiga för leverans. Dragbilen, en udda skapelse med både Hansa-Lloyd och Borgwards emblem på fronten. Bilen verkar vara helt ny med interimsskyltar.
Foto: Okänd (Vänersborgs museum)*

*Wuco tippvagn, i bakgrunden ett mindre traktorsläp.
Foto: Victor Tornberg (Vänersborgs museum)*

En anekdot från Ödeborg: Wuco ville köpa mark av lantbrukare Larsson i Ödeborg för att kunna bygga till verkstadslokalen. Som dellikvid ville Wulf betala med en Borgvard personbil, men Larsson tvekade. När Wulf betalade i reda pengar blev det affär, Larsson hade ju inget körkort.

Mycket av transporter till och från Wucos verkstad i Ödeborg gick på den smalspåriga Lelångebanan med Uddevalla som den ena ändstationen. När kommanditbolaget WUCO var som störst sysselsatte de ca. 35 personer under ledning av Karl-Einar Lindgren. Efter 10 år lades verksamheten ner i Ödeborg. Ytterligare 13 år senare, 1971, är företaget ett handelsbolag och säljer ”Knorr brems”, tryckluftsutrustningar för landsvägsfordon samt Rockingers släpvagnskopplingar. I slutet av 70-talet hade grannen och värsta konkurrenten på draganordningar för tunga fordon, Herman Krefting och hans företag VBG, köpt upp det stora tyska bolaget Rockinger. Förutsättningen för Wuco som företag att leva vidare hade i och med detta försämrats så mycket att de begärde sig i konkurs 1978.

Nystart

Personbilstillverkningen i Bremen kom så sakteliga igång efter andra världskriget. 1948 kunde man bygga 3036 Hansa 1100 av förkrigsmodell. Året därpå var det även produktion av Goliat, Borgward och några få Lloyd. Hur många som kom till Sverige finns det nog inte några siffror på, men Wulf stod redo att ta emot bilar. Vad vi vet är att länsstyrelsen registrerat en Hansa 1100 år 1947. När den moderna Hansa 1500 kom förstod man i Vänersborg att det skulle bli rusning efter bilar och vidtog mått och steg för att motsvara efterfrågan. En rusning blev det, 1950 registrerades 615 personbilar och nära nog en fördubbling 1951.

Gentlemannen

Gentlemannen Gunnar Wulf, mannen med den skraddarsydd kostymen och den röda nejlikan i knapphålet började med ålderns rätt att trappa ner. Nejlikan ja, den kom för det mesta från växthuset som trädgårdsmästare Alfred Johansson plikttroget skötte. Johanson hade varit anställd av Wulf allt sedan tiden på Ilända.

I 1951 års styrelse för Wulf & Co. AB satt Gunnar Wulf som ordförande, försäljningschefen på personbilsidan, Sven Lind, var styrelseledamot. Verkställande direktör Kurt Wulf.

Samma år anställdes Gösta Svanberg som ekonomichef, en anställning som började med en order om att skapa kontakter med myndigheter, banker, försäkringsbolag, skatteexperter ja alla som företaget kunde ha nytta av. Eftersom företaget hade gott renommé var det tydligen ingen större svårighet att verkställa ordern. Svanberg kunde man se i Vänersborgstrafiken när han kom i sin Hansa 2400.

Konkurrensen mellan tegelbruken vid Karls grav var inte större än att bruksinspektorn vid Nabbensberg, P. Emil Persson, kunde gå till A-Johan Larssons maskinaffär på Edsgatan i Vänersborg och köpa en ny bensindriven Hansa 1800, året var 1953. Några år senare rattades den som begagnad av den blivande redaktören Bengt Carlén. Samarbetet mellan A-Johan och Wulf byggde på ömsesidigt förtroende. Hos A-Johan kunde man inte bara köpa Borgwardbilar, där fanns också Koppartrans bensin, verkstad och möjlighet att bli bärgad vid behov.

Tunga fordon.

Lastbilstillverkningen i Bremen hade kommit igång på allvar i början på 50-talet. Mellan 1950 och 1963 registrerades 1437 Borgward-lastbilar i Sverige - alltså ett genomsnitt av 102 bilar per år. Toppnoteringen nåddes 1953 med 198 nyregistreringar.

Lite data om Borgward 4-tons diesellastvagn. ”De väsentligaste fördelarna vilja vi här nämna” skrev Wulf & Co. AB.

”Den beprövade 6- cylindriga motorn med 85 hk vid endast 2250 varv / min.

Den låga bränsleförbrukningen på ca. 1,6 liter / mil.

Den ringa förslitningen och därmed en lång livslängd.

Hög lastförmåga i förhållande till den låga egenvikten.

Det kraftiga chassit.

Den rymliga förarhytten för 3 personer med inbyggd luftkonditionering samt defroster.

Hydrauliska bromsar med tryckluftservo.

Den gynnsamma stigförmågan.

Ekonomisk, tillförlitlig och driftssäker”.

Kanske var det just lastbilsförsäljningen som höll Wulf & Co AB flytande under under början av 50-talet. Nere vid verkstaden på Tenggrenstorp kunde den uppmärksamme lyssnaren säkert höra den hårda och mycket karakteristiska gången av dieselsexan som satt i den då största lastbilen B 4500.

A. Joh. Larssons maskinaffär i Vänersborg flyttade in i de då nybyggda lokalerna vid Edsgatan 7 på sensommaren 1939. Fastigheten var en av de första där det installerats oljeeldning i Vänersborg, men snart kom oljeransoneringen! På bilden ser vi bilförsäljaren Lennart "Tarren" Abrahamsson vid en leveransklar Borgwardlastbil, av 1950 års modell. "Tarren" blev senare skeppare på segelskutan "Elida" som gick i missionens tjänst runt västkusten och i Vänern. Foto: Okänd.

Wulf & Co AB tog även in Borgwardbussar, även om det inte var så många, under hela 50-talet registrerades bara fyra stycken. Kontakt med företaget fick man om man ringde Vänersborg med växelnnummer 12050, telegramadressen var Wulf, telex var inte ovanligt på den tiden, numret var 5982. Kontoret var öppet 8.30 – 17 vardagar, lördagar 8.30 -13. Lunchstängt 11.45 -13, ingen lunchstängning på lördagar.

Marknadsföring

För att lansera sina produkter anlidade Wulf-företagen den välrenommerade annonsfirman Annons-Krantz, Sveriges näst största annonsbyrå på den tiden. Dåtidens filmskådespelare såg man i reklamen

för Borgward, Inga Tidblad valde Isabella, Hasse Ekman och Tutta Rolf beundrade en Cupé. Om det var reklambyråns förtjänst, eller rent av disponent Dahlberg som hade de goda kontakterna i filmvärlden det får vi aldrig veta.

Wulf hade många järn i elden, här en lätt scooter som bara vägde 56 kg. Motor 98 eller 123cc. Ordning och reda, interimskyltar är fastspända på båda fordonen. Om det blev succé är svårt att säga men den tillverkades bara mellan åren 1950 - 1955. En scooter designad av Jaroslav Frei, tidigare chef på Jawa. En liten detalj, den hade startsnöre som en motorsåg!

AMI-scootern

slog igenom!

Ny sändning på väg!
Lätt — behändig — billig
Låg försäkring

Besök vår utställning!

WULF & CO STOCKHOLMSKONTOR A. B.
SVEAVÄGEN 105

TEL. 31 15 50-51

STOCKHOLM

Annons från 1951 / Schweiziska Ami – scooter.

Isabella

Så kom då Isabellan i juni 1954. Den första utställningsbilen, en klarröd Isabella hämtades i Stockholm, samtidigt genomfördes en stor annonskampanj i Stockholm och Göteborg. Bilförsäljningen ökade i en sådan omfattning att man var tvungen att införa temporärt säljstopp när bilfabriken inte kunde leverera i samma takt som försäljningen.

1950-talet bjöd på framtidstro och Wulfföretagen blomstrade, bilar såldes som aldrig förr men det visade sig att framvagnen på Isabellan inte klarade av de dåliga vägarna i Sverige. Reklamationerna var många, serviceavdelningen med C M Siurin som chef och den tyske ingegören Alf Berg i verkstaden fick förstärka avdelningen med yt-

terligare verkstadspersonal. Elaka tungor bland de anställda döpte om serviceavdelningen till reklamationsavdelningen. Men så kom 1955 års modell med en ny framvagn och Wulf kunde andas ut.

Gust. Norlin & Co bil AB visar Hansa och Hilmanvagnar på Sundsvallsutställningen 1954. Foto: Norrlandsbild (Sundsvalls museum)

Att Isabellan var rostbenägen går nog inte att sticka under stol med, men utan rostskyddsbehandling kunde det inte fungera i Sverige. Med lutdränkta sommargrusvägar och saltade vintervägar var det inte lätt att vara Isabella, men det fanns hjälp att få. Rostskydda på livstid med en DINITROL – SPRUTNING, något måste göra mot rostangreppen. Epitetet ”Hon dansade en sommar” måste arbetas bort.

”Genom att spruta in en dimma av den tunna rostskyddsoljan Dinitrol 33 B i balkar och lådsystem, skarvar och lister har Ni givit Er vagn inre rostskydd på livstid. Det bevisas av vetenskapliga prov som chefen för M:s Tekniska Anstalt i Göteborg, ing. Sven Laurin företagit. Han har sedan 1951 provat denna rostskyddsolja och nått utomordentliga resultat.

Dinitrol 33 B testad av bl.a M och KAK.”

Ja så annonserade Wulf & Co. AB i dagspressen.

Den 27 november 1957 samlades ett 50-tal resenärer i Hälsingborg. Det var en del av Wulf & Co:s återförsäljare som var inbjudna till en studieresa vid Borgward – Werke i Bremen. Framme i Bremen blev de mottagna av representanter från bilfabriken och ett pressuppbåd. Åras den som äras bör, styrelseordförande Gunnar Wulf fick ett fång blommor av en vacker flicka från Borgward – Werke. Vid bilfabriken blev mottagandet ännu hjärtligare med musikkår och välkomnande av produktionschefen Giescher.

En RS 1500 drog besökarna till sig, den knähöga tävlingsvagnen som skulle rattas av många berömda förare och givetsvis granskades den nya Isabella 58:an.

Kvällen avslutades med middag i Borgwards regi. Lördagen gick i alvarets tecken med möten och diskussioner, det var ju inte bara en nöjesresa. Hamnen i Bremen förevisades av hamndirektören och fick sitt avslut med ett cocktailparty. Så återstod bara hemresan och återförsäljarna fick förmodligen med sig det mesta som Wulf & Co AB hoppats på.

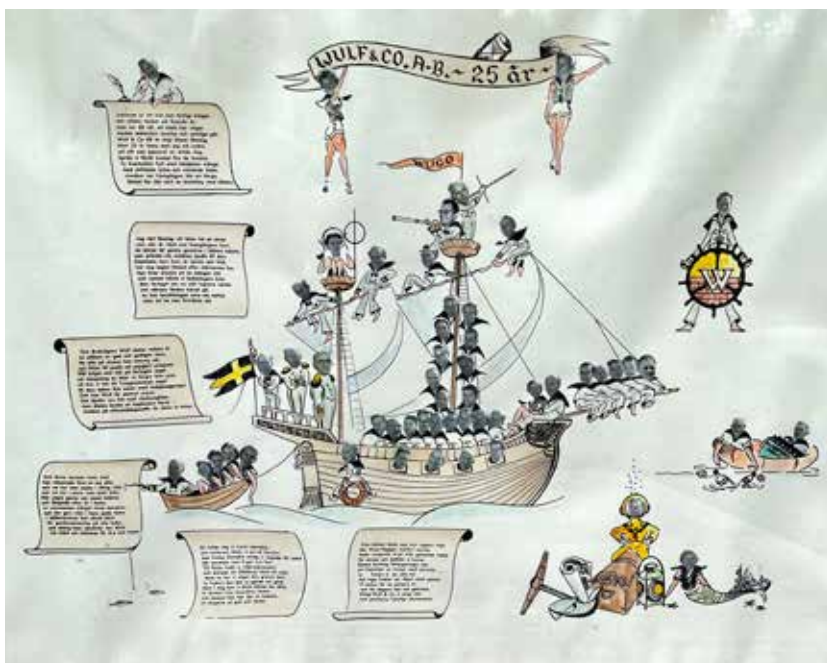
Ur Borgwardnytt 4-57 (Privat Lars Källbom)

Stockholmskontoret byter namn.

På nyåret 1958 bytte Wulf & Co Stockholmskontoret namn och blev Wulf Bil AB. Samtidigt bildades dotterbolaget Via Bil AB med försäljning i Stockholms södra delar, adressen var Fuchgatan 3 på Söder. I och med utökningen hade Stockholmsföretagen ett 90-tal medarbetare.

Stort 25-årsjubileum

Ur Håkan Linds samlingar kommer den här bilden från jubileumsfesten. En bild med 53 medarbetare som alla ser till att skutan är på rätt köl. Längst fram på bryggan i aktern ser vi ordföranden Gunnar Wulf,

i mitten direktören, Kurt Wulf, styrmannen på högersidan är disponenten Sven Lind. Den eminenta tecknaren och krönikören var Sune Jarhed, anställd på Wulf & Co AB. Vi är väl lite skumögda till mans och behöver en förstoring av bulletinerna.

Textrutorna uppifrån och ner.

Jubileum är ett ord som festligt klingar, och väcker tankar på flyende år. Man ser då väl att tiden har vingar, medan människor komma och somliga går. Wulf & Co AB är ungt bland företag blott 25 år, ännu mer jag må undra på allt som passerat av skilda slag, borde vi likväl kunna fira hundra. Ty kvartsekel flytt med händelser många med skiftande lycka och växlande öden, stundom var framgången lätt att fånga, ibland en brottning med döden.

Ja vårt företag vill liknas vid en skuta, vars stäv är vänd mot framgångens kust. De börjar bli gamla gastarna i båtens kajuta, som prö-

vats när oväder bjudit till dust. Kaptenen, herr Kurt är sjövan och frisk, har nog seglat ibland efter stjärnornas ljus, han även dristat att ta mången risk, och runtom hörde vi bränningars brus. Men fartyget har nu nått lugnare vatten och säkrare färden den börjar gå, nu kan besättningen sova om natten utan att ha flytvästar på. Om bruksägare Wulf såsom redare är en sjöbuss av god och gedigen stam, för alla på skutan han omsorg när och följer till punkt ett uppgjort program. När kriget sköt hål på fartygets segel och skeppning av bilar ej längre blev prat, så fick vi lita till Tenggrenstorps tegel till dess båten fick motor med vedgasaggregat. Och Ivar Wulf för pentryt svarar, han bjuder på fisk med västkustglitter, men disten brytes av kaptenens harar – smaken på eftermiddagskaffe för båda är bitter.

Och förste styrman heter Lind, han mönstrade på först av oss alla, och vet hur man seglar i förlig vind, och hur man i storm ska falla. När yngre gästar om nosen blekes, och längtade efter att gå i hamn, av styrman månet sinne bevekes, och gav tröst i hans goda famn. I sjökretsar han aktad blivit för gentlemanship på alla leder, och aldrig hans sjöstövlar har klivit vid sidan om märkena för ära och heder.

Så skilda ting vi hunnit befrakta, som lanternor förde vi en tid Seculux, men firman Slovakia ansåg vi seglade för sakta, där använde man flyget hux flux. Till Polen hade vi släpvnagnsexport och drömde att Ödeborg växte till stad, Dock har vi nu sågat den grenen bort, ty frukten den bar ej gjorde oss glad. Men i dag kan vi även känna oss sälla, ty skutas linje beundran väcker, och namnet hon bär det är Isabella, en skapelse så god och lækker.

Från däckat ända upp i riggens topp där Wucoflaggan muntert snurrar, höjes rungande leven från gästarnas tropp. För skutan och befälet vi hurrar. Ty firman är oss alla kär. Och inga krafter på vägen ska sparas, vi tackar för de gångna år, och tackar för fest och gamman, kring Wulf & Co. vi enigt står och gratulerar allesamman.

Kanske väcker raderna ovan fler frågor än svar. Det skymtar fram att det tidvis var problem med likviditeten. Släpvnagnsexporten till Polen dyker upp likt fågeln Fenix, vad hände, hur många släpvnagnar handlade det om, var det en affär som inte gick ihop, kanske hade inte polackerna västvaluta att betala med. Eller var det som en obekräftad källa

anger, en beställning från Tyskland och ett krigsskadestånd till Polen? Vi får nog aldrig veta.

Men visst fick vi veta, enligt Gunnar Wulf jr gick det till på det här viset. Kurt Wulf blev kontaktad av en bankman i Stockholm som tidigare varit chef för en svensk bank i Polen. Vad bankmannen ville veta var om Wulf var intresserad av att sälja 300 släpvagnar till Polen och visst var Wulf intresserad, tillsammans åkte de till det krigshärjade Polen, träffade den blivande köparen och avtalade om köpevillkoren. Släpvnagnarna levererades men polackerna var inte nöjda, reklamationerna var många och måste åtgärdas. Vad det kostade Wuco är begravt i en för länge sedan försvunnen bokföring.

Det är helt förståeligt att det fanns behov av att sälja allt som gick att sälja, men ”nyttoprylen Seculux” rönt nog ingen större framgång. Föremålet var ett extraljus som kunde sättas på bilens sida och lysa upp vid möte i mörker och garagering.

Man får intrycket att det var ett hårt pressat men otroligt sammansvetsat gäng, allt från ledning till sista man på golvet. Framtidstron saknades inte, men ingen hade sett de svarta moln som tornade upp sig vid horisonten.

10 000 mil

Isabellorna rullade på, och kom snart upp i den då ansehlige körsträckan av 10 000 mil. Ågarna belönades då med klockor och diplom. När Borgwardrepresentanten i Jönköping, Axel Johanssons Bil & Motorverkstad, firade 30-års jubileum delades det ut utmärkelser till 14 inbjudna Borgwardägare. När man ser titlarna på de inbjudna anar man snart vilken samhällskategori bilmärket vände sig till, om det inte var till den översta noblessen så var det strax under.

Som mest fanns det ca. 140 försäljningsställen för Borgward i Sverige. Även om alla inte var så stora som Norlins i Sundsvall. Anton Olssons järnhandel i Dals-Långed sålde Borgward med stor framgång, fast han inte kunde erbjuda varken service eller reparationer.

När Wulfföretagen var som störst sysselsatte de omkring 400 medarbetare. Ringar på vattnet gav företaget där alla fristående Borgward-försäljare hade sin inkomst. Alla instruktionsböcker trycktes av C.W. Carlssons Eft. i Vänersborg. Bilimporten skedde företrädesvis över hamnen i Helsingborg men även via frihamnarna i Stockholm och Göteborg vilket innebar att man fick anlita inhyrda chafförer för att få hem bilarna. När Volvo började att använda Uddevallahamnen för sin

bilexport kunde Wulf ta in bilar den vägen, på så vis fick fartygen tur och returlast.

Den stora branden

Den varma och torra sommaren 1959 hände det som inte fick hända, Tenggrenstorps tegelbruk brann ner till grunden. Branden började strax före klockan 8 onsdagen den 29 juli.

Bränder i tegelbruk var vanliga och vid fyrans ugn startade branden i taket. Den brandsläckningsutrustning som fanns var i form av vattenledning och slang. Men brandförloppet var så snabbt att man inte kom åt att använda utrustningen.

Brandkåren larmades och Vänersborgs brandbekämpningsstyrka gjorde den snabbaste utryckning de någonsin gjort, men det hjälpte inte, hela den östra delen av bruket var övertänt när de kom på plats. Men Vänersborgs 13 man starka släckningsstyrka insåg omedelbart att branden var dem övermäktig och kallade på förstärkning från Trollhättan, Vargön och Västra Thunhems brandkårer. Även militär kallades in, förmodligen från I 17 i Uddevalla eller F7 Sätenäs. Totalt var cirka 110 man involverade i släckningen.

Ett inferno av eld spred sig när den fem våningar höga och 170 meter långa timmerbyggnaden lades i ruiner. Även den 70 meter långa tunneltorken som var sammanbyggd med timmerbyggnaden blev lågor-nas rov. Brukets sammanlagda golvyta var hela 21100 m², eller med ett annat mått, drygt två hektar. Förloppet var så snabbt att på en dryg timme var allt övertänt och tegelbruksbyggnaden hade rasat samman. De 35 meter höga skorstenarn, med texten "TENGGRENSTORP" stod kvar som ett monement över förödelsen. Med västlig vind spreds den bolmande svarta röken in över Vänersborgs östra delar. På området fanns inte bara tegel bruket, här fanns Wulf & Co:s bilverkstad, reservdelslager, kontor och grovförråd, det sistnämnda innehöll plåt- och chassidelar som blev totalförstört. Även kommandibolaget Wucos in-neliggande lager slukades av den röde hanen men Wucos största förlust var arkivet med konstruktionsritningar.

Som ELA:s reporter uttryckte sig: *"Lågorna slog stundtals 20 meter upp ur den brinnande byggnaden, ackompanjerat av dova explosioner när oljefat sprängdes av den ofantliga hettan."* Eftersom den intilliggande verkstadsbyggnaden låg i direkt anslutning till bruksbyggnaden började man omedelbart att utrymma denna. Alla bilar i verkstaden kunde räddas och en del handlingar och kontorsmateriel likaså. En svår

förlust var kartoteket och korrespondensen som blev lågornas rov. Elden fick fäste i verkstadslokalens tak och blev mycket svårsläckt, då man fick hugga upp yttertaget för att komma åt att släcka de spånfyllda isoleringsfacken. Den sista tillbyggnaden av verkstaden var bara två år gammal. Efter fem timmar hade branden i bruket ebbat ut, verkstadslokalen var i det närmaste släckt och den norra delen med reservdelsförådet såg ut att ha klarat branden, men man befarade att värmen hade förstört gummi- och plastdetaljer, oljefyllda stötdämpare samt lackerade och härdade delar.

Nu låg det i ruiner; Gunnar Wulfs livsverk, tegelbruket som han moderniserat och rationaliserat under de 35 år som han varit ägare hade under de senaste 14 åren haft helårsdrift. Leran hade visserligen tagit slut vid Tenggrenstorp men hämtades från mitten av 40-talet från Stora Torpa.

En tragikomisk historia inträffade sedan släckningspersonalen lyckats bekämpa branden. Klockan var närmare ett, när en splitter ny bil rullade in och stannade utanför kontoret. Föraren lutade sig ut genom rutan och frågade disponent Sven Lind, som stod på trappan:

"- Ursäkta, var ligger serviceverkstaden? Jag ringde till verkmästaren i går och beställde tid till klockan ett, jag är på genomresa till Stockholm och bilen ska ha hundramilaservice.

- Jag beklagar, fick disponent Lind svara, men verkstaden brann ner i morse!"

Ovanstående tragikomik saxat från Elfborgs Läns Annonsblad. Men med kunden alltid i framkant så blev hundramilsservicen utförd, förmodligen hos A. Joh. Larsson.

Tack

"Ledningen för Wulf & Co AB, AB Tenggrenstorphs Tegel och Komanditbolaget Wuco framför härmed sitt varma tack till alla dem både inom och utom företaget som på ett synnerligen föredömligt och uppoffrande sätt hjälpte till att begränsa skadorna vid den stora brand som drabbade Tenggrenstorphs Tegelbruk.

Dessa insatser har bidragit till att verksamheten inom Wulf & Co AB till stor del har kunnat återupptagas. Arbetet på bilverkstaden är redan igång och reservdelsleveranser sker i begränsad omfattning.

Ledningen framför även sitt tack till leverantören Carl F.W. Borgward, Bremen, som redan fullgjort den första leveransen av sådana reservdelar som gått till spillo. Genom detta snabba ingripande kan

företaget inom mycket kort tid sköta sin service i full utsträckning.”

Ovanstående tackannons var införd i Elfborgs Läns Annonsblad veckan efter branden.

Tack vare att en fullt utrustad servicebil kunde räddas undan branden kunde man utföra service på kundernas fordon redan innan leveransen från Borgward hade anlänt.

Och det blev verkligen en snabbleverans från Borgward – Werke, redan på eftermiddagen den femte dagen efter branden var den första leveransen reservdelar och utrustning på plats i Vänersborg. Man lyckades också med att snabbt hyra lagerlokaler inne i staden. Lagerchefen Gustavsson kunde andas ut och tackade en av chaufförerna från Edgar Blötes åkeri med ett kraftigt handslag.

10 000 Isabellor

Den 1 september 1959 var Kurt Wulf i Bremen och mottog den 10 000:de Isabellan.

Med Bremens, Tysklands och den Svenska flaggan celebrerades händelsen. På en suddig tidningsbild kan man se en leende Carl Borgward samt Kurt och Ingrid Wulf vid den i svenska färgerna blomsterklädda Isabellan. Enligt *”Bremer Nachrichten”* den 2 september: *”Nummer 10001 folgte ihren spuren. Es was ein schnittiges Isabella-Coupé für Frau Wulf...”* Nej, det skulle nog varit allt för schangtligt. Förmodligen var det var nog redaktören som drog allt för snabba växlar av cermonin men en däremot fick Kurt Wulf ett silverfat.

Motorgaranti.

En motorgaranti på hela 10 000 mil infördes, en garanti som inga andra bilföretag kunde erbjuda.

”Det gäller Er trygghet”, så började brevet till Isabellaägarna som var underskrivet av Mr Wulf dvs. disponenten Sven Lind. *”Har ni tänkt på vad det kan kosta Er om Ni skulle råka ut för motorskada på bilen. I dagens läge får man som bekant inte så mycket för pengarna. Vi lämnar sedan våren 1960 en 10 000 mils motorgaranti på nya Isabella – en garanti som ger köpare trygghet och ökar andrahandsvärdet på bilen.*

Nu kan även Ni komma i åtnjutande av denna garanti på Er Isabella mot en avgift av kronor; 150, ett erbjudande som vi hoppas Ni skulle uppskatta och utnyttja. Det går till på följande sätt:

Låt närmaste Borgwardåterförsäljare eller aukteriserad verkstad testa vagnen enligt bifogade protokoll, som sedan insändes till oss. Sedan vi godkänt protokollet sänder vi ett meddelande härom tillsammans med ett inbetalningskort, och garantin gäller från den dag beloppet är insatt. Bifogade garantisedel gäller sålunda endast om den är försedd med postens kvitto på inbetalningen.

Låt redan idag testa bilen och skicka in protokollet till oss, så kan även Ni inom kort vara delaktig av denna trygghetsgaranti – den enda i bilbranchen.

Hälsningar WULF & CO AKTIEBOLAG

Gm Sven Lind

Isabella är välutrustad

A. Joh. Larssons maskinaffär i Vänersborg annonserade regelbundet i lokalpressen. Så här sa man om 1960 års Isabella modell.

"Den är försedd med värme och fläkt, rattlås, vindrutespolare, kylargardin, stänkskydd och dubbla backljus."

"Borgward Isabella 1960 bilen som ger mer än den tar".

"Borgward betyder: stil, kvalitet, komfort, säkerhet och ekonomi".

Man passade också på att tala om att de hade filial i Mellerud med telefonnummer 1044.

I en annan annons från samma år berättade man om att "En bättre motor finns inte".

"Sedan 1954 har i Sverige bara 5 av nära 11000 motorer - varav många gått mellan 10000 – 20000 mil blivit borrade".

Flera av ovanstående teknikaliteter var monterade av Wulf & Co AB innan de levererades till återförsäljarna, där det i Sverige var lag på bl.a stänkskydd.

Vad kostade det då att bli ägare till en Isabella TS 1960, visst var den dyrare än en VW eller Opel Rekord men för en ny TS betalade man 13290 kronor. Närheten till generalagenten gjorde nog att A. Joh. Larsson kunde sälja Borgwardvagnar i stora volymer, försäljningsmässigt låg företaget på en andra till tredje plats i försäljningsstatistiken.

Tegel.

Ivar Wulf fortsatte i tegelbranchen efter branden genom att arrendera Ödeborgs tegelbruk, men sa efter en tid upp arrendet. I stället etablerade han tillsammans med Axel Bergstrand firman AB Tenggrenstorps Tegel som var ett återförsäljningsföretag med 5 anställda.

"Alla slag av murtegel, taktegel och rör försäljes av oss i samma utsträckning som tidigare. Vi representerar ett större antal tegelbruk som tillverkar såväl gult som rött fasadtegel. För Vittinge taktegel lämnas 10 års garanti. Vår erkänt goda tegelservice står till våra kunders förfogande.

AB Tenggrenstorps Tegel Vänersborg – Tel. 12050, eller efter kontorstid 22086"

Lägg märke till att det gick bra att ringa hem till Ivar Wulf efter kontorstid för att beställa tegel.

Rykten

Trots branden på tegelbruket såg framtiden för Wulf & Co relativt ljus ut, visserligen en nu ålderstigen Isabella i försäljningskatalogen men rykten om en efterträdare låg i luften. Den nya P 100 skulle konkurrera med Mercedes. Visst gick det rykten om att Borgwardkoncernen hade svårigheter med likviditeten. Men att Europas största privatägda biltillindustri skulle klara av krisen det fanns det nog inga tvivel om, men hur välunderrättade var man i Vänersborg?

Det mesta av vad familjen Wulf hade byggt upp gick emellertid till spillo, tegelbruket nedbrunnet, Borgwardagenturen var ett minne blott, det som fanns kvar ett minimerat WUCO och Ivars försäljningsbolag. Visserligen arbetade man snabbt fram ett avtal om Fiatimport till Sverige. Man sålde även NSU, Glas och Skoda under en kortare tid, men det är en annan historia...

Gunnar Wulf avled den 9 maj 1961 efter att ha varit änkeman i drygt 5 månader. Han fick aldrig se katastrofen av att Borgwardkoncernen hade gått i konkurs i augusti samma år.

Bröderna Kurt och Ivar blev Vänersborg trogna under resten av sin livstid, Kurt avled 1991 och Ivar 1998.

En epok gick ur tiden!

Ett stort tack till alla som lämnat uppgifter om företagen, skriftliga och muntliga, utan er hade det inte blivit någon artikel.

Källor

Tryckta och digitala källor

Carlén, Bengt, *Familjen Wulf – Historien om ett affärsimperium*. Ingår i: Vänersborgs Söners Gilles årsskrift 2007. Vänersborg 2007.

Elfsborgs läns Annonsblad: Tegelbruksbranden och annonser. ericssonska.se: *Branden på Tenggrenstorp*. 26/11/2017.

Johansson, Oscar o Sjölund, Madelene, *Den stora Tegelbruksbranden på Tenggrenstorp* 1959. SP2 Birger Sjöbergsgymnasiet: Uppsats 2011-05-01.

Lind, Sven, *Från tegelbruk till bilimport*. Ingår i: Vänersborgs Söners Gilles årsskrift 1992. Vänersborg 1992. S

Svensk Industrikalender: Företagsinformation.

Arkivällor

Vänersborgs kommun: Stadsfullmäktigeprotokoll.

Vänersborgs museum: Foton.

Muntliga källor

David Andersson: F.d. Museiintendent på Volvo Construction Equipment AB i Arvika, tillverkning av Imbertaggregat.

Bengt Carlén: Påläst redaktör som skrivit många berättelser om bilföretag i Vänersborg.

Claes Jägevall: Mejl och telefonkontakter, tidningsurklipp. Ordförande i Svenska Borgwardklubben. Svar på frågor om det mesta beträffande bilarna från Bremen.

Lars-Olof Larsson: Nerskrivna på mejl. Med klara minnesbilder av Wucos anläggning i Ödeborg.

Håkan Lind: Nerskrivna på mejl. Svarade på omöjliga frågor och guidade mig till rätt ställe vid ett otal tillfällen.

Thomas Nilsson: Heby Tegelmuseum, mejlkontakter angående Heby tegelverk.

Gunnar Wulf jr.: Nerskrivna på mejl, en guldgruva i upplysningarna om företagen.

Övriga källor och vägledning

Fredrik Danielsson: Kommunarkivarie i Vänersborg, som visat mig rätt i arkivdjungeln.

Lars Källbom: Bilder och utdrag ur Borgwardnytt

Håkan Lind: Bilder.

Mats Matsson: Bil Sweden: Registreringsuppgifter Borgwardfordon.

Personal på Vänersborgs museum och bibliotek som med stort tålamod svarat på frågor.

Samt alla andra jag ringt och mejlat.

Artikelförfattare Erik Ulriksson född 1946.

Det mesta av mitt yrkesliv har handlat om anställningar i Flygvapnet och Tullverket.

Men varför börjar en pensionerad gränstullmästare att skriva om en företagarefamilj som heter Wulf? Det beror nog på att jag är fascinerad av Borgwardbilar och kör omkring i en Isabella sommartid och nu ville jag ta reda på hur bilarna importerads till Sverige. Jag landade i flera företag som inte lämnat några räkenskaper eller dokumentation efter sig och som få visste något om men det lossnade och jag hamnade i ett myller av bilar, tegel, släpvagnar, gengas och en och annan neonskylt.

Näringslivets och handelns historia i Vänersborg

Av

Christer Zetterberg

Varför finns Vänersborg? För att svara på frågan måste vi travestera Johan Henric Kellgrens "Salig Dumbom", att "*hur väl försynens nåd reglerat, som floder överallt placerat, där stora städer stryka fram*". Nu låg ju varken Vänersborg eller dess föregångare Brätte direkt invid Göta älv, men utan denna älv hade nog inte staden kommit till. De naturgivna förutsättningarna var nu sådana att platsen vid Vänersn sydspets var unik. Inte på grund av rika mineralförekomster eller en gryende industrialisering, utan på att platsen utgjorde en skärningspunkt, eller med modernt språkbruk, en nod. Vänersjöfarten kom inte vidare söderut då de vilda fallen vid Rånnum och Trollhättan utgjorde hinder för fortsatt färd på vatten. Det fanns en färjeförbindelse över älven mellan Malöga och Överby och via Slottsön och slottet Ekholm lär sten-och träbroar ha funnits sedan slutet av 1300-talet. Genom trakten passerade sålunda de historiska färdvägarna från dels inre Svea rike, till landområdena norr om Vänern och dels från söder och rikets öppning mot västerhavet. En sådan plats leder merendels till omsättning av varor, tjänster och kapital och det uppstår det vi definierar som *Handel*.

Karta från 1600-talets senare hälft visande Vänersborg och Göta älvs utlopp ur Vänern. Notera att norr ligger åt höger men ändå lätt att orientera sig. (Lunds Universitetsbibliotek)

Historien kring flytten från staden Brätte och grundandet av Vänersborg 1644 inom sätesgården Huvudnäs är nog de flesta av läsarna väl förtrogna med. Denna tidsepok går annars att djupare tillgodogöra sig i de första två volymerna av Vänersborgs historia.

Etableringen gick trögt men staden byggdes upp längs de tre anslutande vägarna från öster, väster och söder. I skärningspunkten placerades kyrkan och Torget. De förmögnaste fick tomter vid huvudgatorna och de andra vid gränder och tvärgator. Staden fick, som andra städer, en lantlig karaktär, med små trähus och innergårdar belamrade med ladugårdar, stall, hölador och andra ekonomibyggnader. En uppgift från 1739 redovisar 56 hästar, 156 kor, 39 får och 32 svin. Djur som dagligen skulle ledas ut ur staden för att beta på stadens donationsjordar. Men tiden stod inte stilla. Under det första seklet märktes starka krav och behov på en urban utveckling. Allmän skolgång inrättades, sjuk- och fattigvården förbättrades, och med några decenniers mellanrum tillkom ett apotek, en stadsdoktor samt från år 1783 en byggnad nyttjad som sjukhus och hospital. Men det ställdes även krav på hygien, ordning och trevnad, gator stensattes, ordningsmakten förstärktes, en brandordning utfärdades mm.

Livets gång gick vidare med anfall från Danmark och militära ockupationer, bränder, kiv med städerna runt Vänern om insjöseglationen, konkurrens med göteborgarna om frakter på älv och kanaler, bråk om masthandeln och handeln med järn och trä, virkessmugglingen till Norge, önskemål om monopol på marknader och handeln på landsbygden. Det var ståhejet vid kungabesök och de styrandes ständiga försök att dra nytta av närheten till Kungl. Befallningshavande. Vänersborg var ju trots allt en residensstad.

Denna uppsats om lokala handelns historia tar istället avstamp i den katastrofala stadsbranden 1834, då i stort hela staden brann ner. En händelse som kom att bli en skiljelinje mellan den gamla och nya tiden. Efter 14 timmars eldhärjande var det endast några allmänna byggnader och fem mindre gårdar i sydväst som återstod och bildade den enda sammanhängande bebyggelsen. *"Svag blir all beskrivning av eländet och nöden"* skrev Wenersborgs Tidning. Men påverkade branden stadens utveckling? För den enskilde självklart en stor katastrof men för staden en möjlighet. En total förnyelse av bebyggelsen kunde medverka till bättre bostäder, en omändrad stadsplanering med en mer strukturerad miljö och ökad brandsäkerhet. Dessutom och kanske viktigast, med tillförseln av friskt kapital från olika håll. Historien visar att stora dramatiska händelser medverkar till utveckling och framtidstro, så även i Vänersborg.

Det som fick den nya staden att blomstra var de stora förändringarna i rikets infrastruktur. År 1800 hade kanaltrafik på Göta älv öppnats direkt till Göteborg. Kanalbyggandet i landet fortsatte och 2 år före brandkatastrofen hade Göta kanal färdigställts och man kunde nu färdas hela vägen mellan Sveriges ost- och västkust. Vänersborg erhöll genom detta ett gynnsamt centralt läge vid landets viktigaste trafikled och de kommande decennierna kom att bli en period med en kraftig uppgång där handel och sjöfart var huvudnäringar.

En annan viktig händelse i landets handelshistoria tog sin början på 1840-talet. Då genomfördes en stor näringsfrihetsreform, vilken öppnade tillträdet till köpmans- och hantverksyrkena. Kraven på flera läroår inom handel slopades och burskap vanns med endast vissa teoretiska kunskaper. Den växande befolkningen drog till sig driftiga handlare och hantverkare och i snart sagt varje kvarter kunde man finna någon liten butik eller en smed, plåtslagare, slaktare, bagare, snickare eller vedhandlare. Endast ett tiotal hushåll räckte för att driva en butik och närmare ett 70-tal sådana speceri-, mjölk- eller charkuteriaffärer har under decennierna varit lokaliserade runt om i staden. Butikerna var små och utgjorde ofta endast en del av ett ombyggt bostadshus.

Andra handlare tillhandahöll specialvaror vilka främst rörde järnvaror och textilier. En vara som spelade en särskild roll i köpsläendet var

Klara Larssons Speceri- och Diversehandel, Södergatan 17. Klara Larsson och dottern Hildur. Huset revs för bygget av Regionens hus.

brännvinet då det var kutym att det ingick både välkomst- och smaksuppar till allmogen. Traditionen urartade med tiden såpass att ett affärsavslut inte alltid gick att genomföra. Detta föranledde flera handlare att gemensamt 1849 kungöra att de skulle *"upphöra med utdelande av alla skänker av vad namn de vara må, såväl till köpare som säljare"*.

De flesta sökte de bästa affärslägena och helt naturligt kom koncentrationen att ske i stadens historiska centrum längs Edsgatan, Sundsgatan, Kungsgatan och Drottninggatan. Det var också där de exklusivaste butikerna fanns. Ett exempel återfinns i Länstidningen 1861 när det rapporterades att en - *"elegant modern butik för mode- och andra artiklar"* öppnade i hörnet Edsgatan/ Kungsgatan. *"Ågaren till butiken, herr O H Dymling, har med ospard möda och kostnad låtit iordningställa densamma med mönster från Göteborg och utlandet. Fönstren äro höga och nedgå mot golvet, bestående av ett enda glas, hämtade som vi tro från Böhmen. I fönsternischerna äro anbragte utåt lutande bord, på vilka prover av de varor, som finnas till salu, äro smakfullt ordnade"*. Artiklar som denna fick de gamla trähusens undervåningar att "sprängas" sönder av nya större skyltfönster. Det var den nya tiden, med dess lust att hänga med, som då bryter igenom.

Befolkningen ökade under de 45 åren till 1880 med över 2100 personer. Fler fick råd att höja sin standard och förhållandena började återspegla sig i affärsstrukturen.

De återkommande traditionella marknaderna, vanligtvis under två dagar, spelade också stor roll för handeln i staden. Av tradition hade de varit tre per år där sommarmarknaderna var mest besökta då de erbjöd ett välkommet avbrott i vardagen, medan höstmarknaden mest präglades av en livlig kreaturshandel. På Torget skedde regelbundna marknader varje vecka och borgarna hade rätt till en fri plats. Marknaderna var välsorterade med klädeshandlare, både lokala och utsocknes, guldsmeder, järnhandlare, gårdfarihandlare, krukmakare, bröd- och frukthandlare. Undan för undan urartade marknaderna till mer nöjeställningar och försäljning av krimskrams varför de veckovisa marknaderna upphörde och ersattes av månadsmarknader. Till slut, år 1877, drogs de traditionella marknaderna in.

Den starka utvecklingen av staden under denna tid medförde behov av kapital och krediter. Redan 1822 hade Vänersborgs sparbank grundats. Denna hade dock som huvudsyfte att hantera stadens ökande penningtillgångar och inte att förmedla affärskrediter. Först 1843 tillkom den första affärsbanken då Värmlandsbanken inrättade ett kontor. När så lokala Enskilda banken i Wenersborg 1865 öppnade hade man fått ett nytt verktyg för utvecklingen av stadens näringsliv.

Sverige hade under 1860- talet etablerat sig som en huvudaktör vad gällde spannmålsexport, främst havre. Bönderna på västgöta-slätten och på Dal levererade in stora mängder till Vänersborg, där driftiga borgare köpte och vidarebefordrade spannmålen för export. Det var anse- nliga mängder som passerade staden och en lyckad dag kunde tu- sentals tunnor à cirka 120 kilo lagras upp på kajer och bryggor. Under några decennier fördes staden kraftigt framåt av denna handel vilken skapade sysselsättning för många och stora rikedomar för få. Västgö- tarna var emellertid inte dumma, utan de började i större utsträckning använda Herrljungabanan, vilken från 1867 var öppen helt till Udde- valla. Magasin byggdes i stället upp i deras närområde, Grästorp och Vara. Vänersborgarna fick nu koncentrera sig på dalsländska bönder. Det stora dråpslaget kom först sedan Bergslagsbanan öppnades 1878. Denna gick, enligt stadens önskemål, utanför staden och havreexpor- ten följde samma utveckling som den med västgötarna. Handeln stod nu för en mycket svår tillbakagång och stadens utveckling stagnerade. Stadens handlare fick istället leva på den kaka invånarna bjöd.

Det var denna tidsepok och småstadsbild som ligger till grund för Birger Sjöbergs beskrivning av staden, en bild av småstaden som under lång tid levt kvar och som kommunen ännu vill förmedla i sin slogan; ”attraktiv och hållbar i alla delar, hela livet”. Det kända resereportaget som Dagens Nyheter förmedlade i juli 1900 kåserar i samma anda. Där ges en bild av Vänersborg som *”en blid och prydlig gammal fröken som lämnat världens buller bakom sig och under sysslande med sin katt och sin atenienne i stillhet väntar på sin förlossare”, och avslutar med, ”Ni som vill sluta era dagar i lugn och frid, i städat sällskap, i en vacker stad och en frisk natur, om ni icke föredrager Grenna, slå er ner i Vänersborg”*.

När de gamla näringarna stagnerade ställde staden sitt hopp till in- dustrins utveckling. På 1860-talet fanns det endast en handfull före- tag med fler än ett tiotal anställda. Främst var det Tändsticksfabriken som etablerat sig vid Östra vägen 1853 med 148 arbetare, garverierna hade sammanlagt 23 arbetare och de två bryggerierna tillsammans ett 20- tal. Inom livsmedlen fanns också Vänersborgs mejeri med en inte obetydlig omsättning.

Under 1880- och 1890- talen hände inget annat påtagligt än att A F Carlssons skofabrik utvecklades till det dominerande företaget i sta- den. Behov av större lokaler medförde att en ny större tillverkningslo- kal 1889 uppfördes i Sundsgatans förlängning. Företaget utvecklades snabbt och utgjorde snart hälften av stadens industriarbetare. Ett för- hållande som fick avgörande betydelse för stadens utveckling. Utöver

skofabriken var det endast en ny fabrik vid denna tid som kan nämnas; Vänersborgs Margarinfabrik, vilken några år senare kom att spela en avgörande roll för Kooperationen i landet. Dock var det tillverkningen av tegel som under 1910-talet hade den största expansionen. Nabbensberg fanns men 1907 tillkom både Tenggrenstorp och Fridhem. Redan tre år senare sysselsattes mer än 130 arbetare. Undan för undan växte industrin inom flera branscher och den enda riktigt dramatiska händelsen var Krügerkraschen och nedläggningen av Tändsticksfabriken 1932.

Under huvudrubriken näringsliv faller även de allmänna institutioner som kom att tillfalla staden, där både staten, landstinget och kommunen var huvudmän. Varande en residensstad medförde att det fanns en länsstyrelse, med en från början liten förvaltning, omkring tio personer. Till en residensstad förlades även, kanske av tradition, ytterligare ett flertal allmänna institutioner och verk. Vänersborgarna kunde glädjas åt olika förvaltningar, industrier, sjukhus, hospital, vårdhem, regemente, riksbank, specialskolor, domstolar, kriminalvård och annat, vilka tillsammans gav arbete åt tusentals personer under 1900-talet första hälft. Åter utvecklades staden på ett positivt sätt. Enda stora förlusten var nedläggningen av Västgöta regemente I6 1927.

Ett exempel på hur det gamla och nya fick samsas om kundernas uppmärksamhet. Redan 1937 visade Henric Hegardts Eftf. sitt mode i två våningar. Huset inrymde även biografen Saga, senare ombyggd till tre biografsalonger.

De flesta husen som byggdes i centrum var enkla trähus i en eller två våningar. Den första förnyelsevågen skedde när de stora bankhusen vid Edsgatan/ Kungsgatan uppfördes. Först Wermlands Enskilda

bank 1917 och Vänersborgs Enskilda Bank 1919. Sedan dröjde det till 1930-talet innan de äldre trähusen vid Edsgatan nr 1, 13-17, 23 och 12 föll för tidens tand och ersattes av bostadshus med från början färdiga affärslokaler i gatuplanet.

Efterkrigstiden, 1950- 1960-talen, präglades av en stark framtids-tro och var en tid med nya sociala och ekonomiska reformer. Invånarna fick tillgång till moderna nybyggda lägenheter, familjerna fick råd till bilköp, förlängd semester med resor, fritiden fick större betydelse och kvinnornas inträde på arbetsmarknaden ökade. Vi fick också en köpstark växande ungdomskull med eget mode, egen musik med starka influenser från Amerika och England. Ingen ville vara som sina ”mossiga” föräldrar. Det var också nu den stora rivningsvågen drabbade svenska städer. Under åren 1960-1975 revs hundratusentals hus och lägenheter från tidigare sekler. Kända exempel är Klarakvarteren i centrala Stockholm. I vissa stadskärnor försvann så mycket som 60-70% av bebyggelsen. Motiven var en kombination av rationalisering, profit, statliga låneregler som gynnade nybyggnad och en ideologi där det gamla fattiga, ohygieniska samhället skulle bort. I de flesta fall låg husen helt enkelt i vägen för planerade nya centrala byggnader och för bilismen.

Underlaget för handeln ökade i takt med Vänersborgs utbyggnad med nya folkrika bostadsområden. Det utbud centrala handeln sammantaget kunde erbjuda 1961 var i det närmaste komplett. I princip alla önskemål kunde tillgodoses. Bara längs Edsgatan, från järnvägsbron till Kungsgatan, längs tvärgatorna mellan Kyrkogatan och Residensgatan fanns butiker inom de flesta branscher. Sammantaget omkring 90 affärer, restauranger och servicesalonger. Man kan med fog hävda att centrum vid denna tidpunkt nådde sin ”peak” vad gällde diversifiering.

För handeln var inte denna småskalighet av godo. Kunderna skulle delas med flera och omsättningen blev därefter. Kostnaderna för lokaler och personal tog stor del av intäkterna. Det var också tidsödande för kunderna att behöva ägna lång tid för inköp av olika varor och produkter. Ett led i ansträngningarna från handlarna var att införa koncept med självplock och en central kassa. De stora aktörerna förstod att någon form av förändring var nödvändig och började planera för större varuhallar i centrala lägen. Nu inträder rivningsvåg nummer två, vilken var mycket mer genomgripande än tidigare.

Först ut på arenan 1960 var varuhuset EPA, Enhetspris AB, dotterbolag till AB Turitz & Co som hade förvärvat Drottninggatan 12. Befintliga byggnaden, vilken inrymde USA- inspirerade glassbaren city-Bar och Nordins herrekipering, revs 1959.

Nästa stora satsning var när Föreningen Konsum i Vänersborg förvärvade fastigheter utefter Edsgatan och Kungsgatan och efter sanering kunde inviga sitt nya varuhus Domus 1964. Nu var isen bruten för större enheter och rivningarna fortsatte. Från invånarna hördes inga protester och kommunens företrädare fann att varuhallarna hade inarbetats i gatubilden på ett ”förtjänstfullt” sätt. Skofabriken A F Carlsson ägde fastigheten Kungsgatan 7 och sålde denna för rivning 1964. Här byggde Birger Jarl en ny stor livsmedelsbutik, ICA- hallen, med utgång även mot Köpmansgatan. Nyetableringen medförde att tre andra butiker lades ner, Jonsson & Ullgren, Jarls livsmedel på Sundsgatan, och Ernst W Erikssons livsmedelsbutik på Edsgatan.

Drottninggatan 12, Nyströms hus, ingick i den historiska raden av byggnader som vette mot Torgets norra sida. Huset ersattes av EPA- varuhuset, vilket redan efter drygt 20 år avvecklades. Nog hade det ursprungliga huset varit en prydnad för Torget än idag. Bäckens konditori flyttade till grannhuset Drottninggatan 14.

En gammal trotjänare från 1839, Apoteket Tranan flyttade 1967 till ett nybygge vid Sundsgatan/ Apoteksgränd. Gamla apotekshuset bibehölls vid Drottninggatan. Vid samma tid genomfördes en annan stor omdaning utefter Sundsgatan då bostads- och affärshuset, i folkmun kallat Newatorhuset, uppfördes. Här sökte man inte återskapa den småskalighet som tidigare bebyggelse uppvisat. Den väl ansedda Västkustens fiskaffär återinflyttade och restaurangen Koppargrillen och konditoriet Princess öppnade nytt. I hörnet Edsgatan/ Södergatan satsade Stadshypotek på ett exklusivt nybygge 1967. Under 1970-talet var det lite lugnare. Två stora händelser för stadens invånare skedde

emellertid när Systembolagets byggnad på "Hörnet" Sundsgatan/ Residensgatan revs 1971. Det dröjde två år innan vi fick ett nytt "Hörn", nu kompletterat med ett stadsbibliotek på andra våningen. 1970-talet var också det decennium då statlig, regional och kommunal förvaltning byggde nya kontorshus centralt i staden. Skofabrikens stora garveribyggnad på Sundsgatan revs och ersattes 1974 av ett nytt kommunhus där huvuddelen av stadens administration kunde samlas. Stadens centrala mittpunkt, "gågatekrysset" var som namnet antyder ombyggt till gågata (1982-83). Den vid krysset belägna välkända blomsteraffären Thernquist avvecklades 1982, huset revs och ersattes med ett nytt bankhus för Skaraborgsbanken. Fyra år senare var det fastigheten mitt emot, innehållande bland annat Ericssons bageri som ersattes med ett modernt väl anpassat kontors- och affärshus i två våningar. Här inrymdes en stor dagligvarubutik, Vivo meny, idag Hemköp samt flera affärslokaler i gatuplanet.

Sundsgatan i slutet av 1800-talet. Damen i svart är Tilda Olsen, syster till Axel W Eriksson och, närmast till vänster, hennes son Edvard. Första huset till vänster revs 1935 och ersattes av ett fyra våningar högt affärs- och bostadshus. Idag en del av Lundborgs Herrekipering. Resterande hus med långsidorna mot gatan revs 1965 för att ge plats åt Newatorhuset. Stora vita huset i bakgrunden är Vänersborgs första lasarett fram till 1879.

Hade man nu lagt färdigt pusslet så man kunde njuta av alla nyheter? Icke! Centrumhandeln stod inför nya hot. 1980-talet var en tid där statens finanser visade minskad BNP och decenniet präglades av standardsänkning och återhållsamhet. Flera av de stora varuhuskedjorna runt om i landet lade ner centrala enheter. EPA vid Drottninggatan var

åter först och hade redan 1983 stängt sitt varuhus. Domus i Vänersborg gjorde motsatsen och bedömde att de kunde satsa sig ur krisen. En om- och utbyggnad med ny entré mot Sundsgatan öppnades 1989. Denna satsning kunde med rätta ifrågasättas, då KF redan två år tidigare öppnat en Obs Stormarknad på Överby. Konkurrensen stramades åt ytterligare då Uddevallas stora externa handelsområde Torp invigdes 1991. Domus orkade inte längre stå emot och avvecklades några år senare.

En sista sanering under denna period var rivningen av det gamla huset vid Residensgatan 13, det så kallade Gjuthuset. En av de sista som huserade i byggnaden var Götes Blommor. En udda butik som hade mer blommor på trottoaren än i butiken. Rivningen föregicks av en livlig diskussion huruvida byggnaden var så unik att den borde bevaras och även utformningen av den nya byggnaden engagerade kommun och myndigheter på ett nyvaket sätt. Våningshöjder, taklutningar och fasadmateriäl studerades noggrant. En detaljplan som medgav affärslokaler i gatunivån och med kontor och bostäder i övervåningarna fastställdes till slut 1990.

Landstinget i länet var en stor arbetsgivare i Vänersborg. På olika arbetsplatser sysselsattes år 1985 över 5 800 personer, i huvudsak med sjukvårdsarbete. Mindre än 10 år senare hade förhållandet totalt förändrats. Första viktiga händelsen var stängningen av Lasarettet i Vänersborg och flytten 1987 till NÄL i Trollhättan. Då försvann en stor central arbetsplats och ett betydelsefullt besöksmål. Förlusten märktes snabbt hos handlarna i centrum. Även samhällets attityd till mentalvårdens stora samlade institutioner förändrades. Patienterna skulle slussas ut i samhället. Genom avvecklingen drabbades först Norra Klinikerna 1988, tidigare Källshagens sjukhus och fem år senare Östra Klinikerna, tidigare Restad sjukhus, en gång landets största. Vänersborgs identitet som sjukvårdsstad upphörde härmed.

Nu stod hoppet till ett nytt tekniksprång inom industrin. Världen stod inför en elektronikutveckling, vars betydelse för framtiden vid denna tidpunkt inte kunde förutses, en teknik vilken också i högsta grad berörde stadens elektromekaniska industri. Företaget Televerkstaden, senare Teli som hade lokaliserats till Vänersborg efter Tändsticksfabrikens nedläggning, måste nu utvecklas för att överleva. Från att i början av 1970-talet ha omkring 1200 anställda medförde tekniskiften, produktförändringar, bolagisering och andra åtgärder till att företaget helt avvecklades 1993, efter 53 år i staden. Därigenom förlorade Vänersborg sin största industri. Delar av lokalerna övertogs av småföretagare och avknoppningar från den tidigare produktionen med målet att skapa ett data- och elektronikcenter. Området började marknadsfö-

ras som Trenova Center och marknadsfördes senare delvis som ett nytt handelsområde. År 2014 flyttade Willys stormarknad från Båberg till området och några år senare åtföljdes butiken av Systembolaget, apotek, restaurang, pizzeria, blomsteraffär, gym mm. Utbyggnaden pågår fortfarande. Läget kan bedömas som centrumnära men någon tydlig koppling till centrum har inte etablerats.

Nu var det dags för de stora infrastrukturella förändringarna i Tvåstadsområdet. Stallbackabron och Rv 45 hade redan öppnats 1981 och 10 år senare hade fortsättningen norrut av riksvägen blivit klar, väster om Vänersborg. De stora trafikströmmarna gick staden förbi.

Samtidigt pågick planeringen av en ny motorväg från Uddevalla med en anslutning till riksväg 45 vid Båberg. Här tillskapades ett industriområde för verksamheter som var intresserade av närhet till ett överordnat vägnät; transport, spedition, service, fordonsförsäljning eller skrymmande varor. Men inte endast sådana verksamheter visade intresse utan även en storspelare inom dagligvaruhandeln, nämligen B&W hörde av sig. Nu uppstod frågan om centrumhandeln tålde ytterligare en extern konkurrent. Utredningar visade att Vänersborg redan hade ett negativt handelsindex. Genom att erbjuda lockande handel inom den egna kommunen trodde man sig kunna stoppa utflödet över kommungränserna. År 1988 sa kommunen ja till etableringen. Varuhuset kom dock aldrig att byggas då B&W samtidigt förhandlade med Kooperativa Förbundet om att bli uppköpta. Andra handelsetableringar inom Trestad center var begränsade och utgjorde inga större konkurrenter till Centrum. Idag har området utvecklats till det som det ursprungligen var planerat för.

Den stora regionreformen genomfördes 1998, vilken medförde att Älvsborgs län upphörde och blev ett Västra Götalands län. Detta fick till följd att Landshövdingen flyttade sitt säte till Göteborg. Länsindelningen innebar även förändringar i statliga myndigheters lokalisering i staden. Residenset tömdes dock inte helt då Västra Götalandsregionen placerade sin ledning i byggnaden vilket gav Vänersborg anledning att själva utnämna sig till Regionhuvudstad. År 1995 tömdes Fängelset och ersattes av en ny stor anstalt vid Restad och det gamla omvandlades till bostäder. Högskolan Väst koncentrerade sin utbildning till Trollhättan 2008 och samma år stängde det gamla Vargöns Bruk för gott. Huvudnässkolans 50-åriga levnad avslutades och byggnaderna revs. Skol- och industristaden Vänersborg tappade åter en historisk identitet.

Redan tidigare hade en rockad genomförts gällande bilhandeln, vilken befunnit sig centrumnära på Lilla Vassbotten och längs Östra

vägen. Utflyttningen skedde främst till Tenggrenstorps industriområde och till Onsjö. Denna handel lämnade stora lokaler, hallar, som övertogs av butiker och serviceföretag inom segmentet ”sällanköps och skrymmande varor” samt några större aktörer inom dagligvaruhandeln, såsom ICA på Brogatan och Saga eller EcoCash vid Östra vägen. Genom detta skapades förutsättningar för den varuhandel, vilken tidigare inte kunnat få sina krav tillgodosedda, främst parkering, inom den snävare stadskärnan.

Tabell 1

Sammanställning av butiker i centrala Vänersborg åren 1961 och 2022

	1961		2022	
Dagligvaruhandel	15	a	4	f
Kläder o textil	26	b	8	g
Restauranger	4	c	17	h
Bageri, Konditorier, kaféer	14		4	i
Guld, ur, optik	5		5	j
Blommor	4		1	
Färg o kemikalier	3		0	
Skor	4		2	
Tobak, tidn, konfektyr	4		5	
Kroppsvård	3	d	22	k
Järnhandel	3		0	
Möbler	2		1	l
Övrigt	40	e	20	m
Summa	127		89	

- (a) 5 Spec, 4 chark, 3 frukt o grönt, 1 konfekt, 1 special, kaffe. 1 fisk
- (b) 11 Dam, 5 herr, 4 barn, 6 textil
- (c) Traditionell svensk mat
- (d) Damfrisering och frisörer
- (e) 6 Radio, TV o musik, 4 Bok o papper, 3 Bosättning, 2 Foto, 3 Sport, 1 Leksaker, 1 Läder, 1 väskor, 2 el och belysning, 2 Handarbeten, 2 cyklar, 2 Kemtvätt, 1 Apotek, 1 Sjukvård, 2 biografier + 7 Övrigt,
- (f) 1 Varuhall, 3 Specialbutiker (fisk, ost, thai)
- (g) 5 Dam, 3 Herr,
- (h) 5 mat med take away, 12 med servering och internationellt kök
- (i) 2 konditorier m bageri, 2 kafé,
- (j) 1 guld, 3 optik, 1 ur,
- (k) Hår, hud, fot, massage, naglar, gym
- (l) Inredningsbutik
- (m) 2 mäklare, 2 banker, 1 antik, 2 ljud och bild, 1 hantverk, bröd o textil, 1 låssmed, 1 skomakare, 3 outlet, 3 inredningsbutiker, 1 apotek, 2 begravningsbyråer, 1 bio (3 salonger)

Under den angivna 60-årsperioden har handeln i centrum påverkats och prägats av olika trender och strukturer. Stora centrala varuhus har öppnats och avvecklats, sällanköpshandeln har flyttat till externa områden och stora saneringar har genomförts. Från att 1961 ha erbjudit det bredaste sortimentet har utbudet snävats åt inom flera varugrupper. Vi ser inte längre sportbutiker, järnhandel, el-, lamp- och bosättningsaffärer och utbudet av konfektion är mer begränsat. Med få undantag har dessa unika butiker mötts och konkurrerats ut av varuhusens breda men grundare utbud. Dagens trend, med stort utbud av snabbmat, restauranger, kaféer, säljare av skönhet och hälsa, återfinns inte enbart i centrum utan återfinns även på många andra platser i staden. I detta särskiljer sig inte Vänersborg ifrån andra städer. Denna omvandling tolkas av flera som en önskan om en förändrad syn, kanske en mer kontinental prägel på ett centrums funktion. En vision om en plats som är skapad för möten, samvaro, aktiviteter för flera åldrar, kulturer och ett folkliv, alltså ett levande centrum. Tendenser i den riktningen visas tydligt i sammanställningen ovan. Ovanligt är att dessa verksamheter i motsats till tidigare kunnat etablera sig och nu återfinns i de dyrare A-lägena. En trend som kan vara en möjlighet för visionens uppfyllelse men också kan vara ett tecken på något helt annat.

Handeln i staden Vänersborg sker inte enbart inom det historiska centrat. Inom en 1000-meters radie från Torget finns de stora dagligvaru- och sällanköpsbutikerna med god tillgänglighet. Detta förhållande måste fås att samverka med centrum, vilket i sin tur måste utvecklas till det nav som kopplar ihop stadens olika delar med varandra. Endast genom att skapa tydliga och attraktiva stråk och entréer i alla riktningar blir detta möjligt. Fortfarande gäller att stadskärnans styrka ligger i dess kontinuitet och igenkänning. Vänersborg har aldrig kvalat in på någon lista över de mysigaste småstäderna i landet. Vad dessa städer äger är att de levererar den förväntan eller den bild en invånare, en gäst redan har och bär med sig. Vänersborg måste hitta vägarna till och leverera desamma. En identitet vi kan stå för, leva upp till och vara trygga med.

Kanske står stadens centrum inför sin tuffaste match någonsin. Hur skall denna genomföras? Historien visar att förändringar i Vänersborgs handelsstruktur alltid har varit en produkt av icke förutsedda händelser och skeenden. Ändrade transporter, ny infrastruktur till lands och till sjöss, etableringen av externhandeln, landets konjunkturer, strategiska beslut av stat, regioner, kommuner och företag. Sällan har vi i staden själva rätt över framtiden. Var står vi idag och vilka är spelbrickorna? Hur påverkas centrum eller externhandeln till följd av stigande

bränslekostnader till följd av internationella konflikter, företagens överlevnad till följd av stigande transportkostnader, miljökrav, börsoro eller näthandelns utbredning? Under 2020-2021 och fortfarande har alla kontinenter drabbats av en pandemi som tidvis lamslagit världen, en händelse ingen förutsåg. Allt detta påverkar även Vänersborg och vem har svaren? Omvandlingen av och saneringarna i stadens centrum har genom seklerna varit förhållandevis skonsamma. Av vissa tolkat som att ”inget händer i stan”. Nu när pendeln svänger framstår den bevarade stadsbilden som en värdefull resurs som bedöms värdefull för exempelvis en expanderande turistnäring. Kanske står vår välkomnande, historiska stadskärna inför en renässans. Som ett led i att ge de rätta svaren har Vänersborgs kommun under hösten 2020 startat ett stort processarbete med finansiering bland annat från Tillväxtverket. Arbetet kretsar kring stadskärnans utveckling och samverkan med företagare, fastighetsägare och civilsamhälle för att skapa en levande, attraktiv och hållbar stadskärna. Ett omtag som flera gånger tidigare har tagits. Vi får hoppas att arbetet nu mynnar ut i en tydlig väg mot framtiden och en gemensam målbild.

Källor

Corin, Carl-Fredrik, Vänersborgs historia I. Tiden till 1834, Göteborg 1944
Hasselberg, Gösta, Vänersborgs historia II. Tiden 1834-1944, Göteborg 1944
Företags- och Branschregister 1961
Staden jag minns. Teckningar Per Molnit, text S. Gunnar Peterson. Vänersborg 2009
Referensgrupp: Göran Ahlin, Per Hedquist och Gunnar Jarhed
Fotobilder: Vänersborgs museums samlingar

Christer Zetterberg, Gilleskrivare sedan 2003.

Ishockeyns historia i Vänersborg från 1946 Del 2, Vänersborgs IK åren 1966 - 1968, och bildandet av ”storklubben” IFK

**Av
Bosse Tallbo**

IFK började men VIF konkurrerade ut dem

När ishockeyn spreds över landet efter andra världskriget blev IFK Vänersborg pionjärer för den i staden nya sporten. Intresset var stort från början och de första åren, 1946 - 48, höll man till på Vänersvalens bandybana där Brättevägen ligger idag. Men eftersom de måste sätta upp och ta ner den tunga sargen vid varje tillfälle såg man sig om efter en mer permanent plats att bedriva sin verksamhet på. Så från säsongen 1948 - 49 blev Dövsbådan på Torpavägen IFK:s hemvist. Platsen är den gräsyta som numera ligger mitt emot Pärlands Gatukök, i hörnet Torpavägen - Belfragegatan.

Hösten 1952 anlade VIF sin egen ishockeybana nere på Holmängen, granne med Båtklubben, som invigdes med en match mot Norrby IF från Borås på Trettonhelgen 1953. Med egen rink, som ansågs vara den bästa i Västergötland, konkurrerade man ut IFK på bara några år och nådde framgångar i seriespelet. I mitten av 1950-talet bytte klubbarna placering i seriesystemet då IFK åkte ur division III samtidigt som VIF avancerade upp från division IV. Sedan tog det bara 4 - 5 år innan IFK valde att lägga ner sitt hockeylag. Höjdpunkten för VIF:s ishockey var seriesegern i division III 1960 och därmed avancemanget till den mycket hårdare konkurrensen i division II Västra, som innehöll hårdatsande lag som Västra Frölunda IF och Färjestads BK.

Avancemanget till division II ödesdigert för VIF

Frågan är om inte säsongen i division II 1960 - 61 blev ödesdigert för VIF:s och därmed stadens ishockey? Västra Frölunda IF vann serien i suverän stil utan att tappa poäng, Klubben hade värvat etablera-

de landslagsspelare som bland andra Lars-Erik Lundvall och Ronald "Sura-Pelle" Pettersson från Södertälje SK och vann alla 14 matcherna medan VIF gjorde det motsatta, förlorade alla. Tyvärr hämtade sig aldrig VIF:s ishockey utan fortsatte utför genom att åka ur även division III bara något åt senare. Visserligen vann man division IV och återkom i det nationella seriesystemet efter bara ett år, men laget hade svårt att hävda sig och säsongen 1965 - 66 skulle visa sig bli VIF:s sista med ishockey på programmet. VIF räddar kontraktet och undviker nedflyttning genom att vinna en direkt avgörande match mot Lyrestad med 2 -1, och kommer före i tabellen på bättre målskillnad än motståndarna från norra Västergötland.

Det märkliga är att Isstadions konstfrusna bandy och ishockeybanor stod klara och invigdes den 7/11 1964 och trots att flera av VIF:s seriekonkurrenter saknade denna för sporten så viktiga modernitet, kunde inte VIF hävda sig. Man kan jämföra med Grästorps IK, som började 1956 och inte fick konstfruset på Lunnevi förrän efter årsskiftet 1968 - 69. Trots detta kunde klubbens lag etablera sig som topplag i division III och även avancera till division II 1968. De hängivna grästorparna fick åka åtskilliga resor till framför allt Lidköpings Isstadion på sena kvällar för att överhuvudtaget kunna träna.

I Elfsborgs Läns Annonsblad (ELA) skrev Gunnar Rolander följande den 3/2 1966:

"Ishockey eller inte på programmet? Så lyder frågan i Vänersborgs IF. Trots att man nu har konstfruset och seriespelar i en relativt låg grupp (div III) vill inte framgångarna komma och därmed inte den nödvändiga publiken. Tanken på att en specialförening tar hand om hockeyn nästa säsong har också varit på tal. Och detta kanske vore den bästa lösningen. Spelare bör det finnas gott om i staden".

Under våren och sommaren 1966 var det osäkert om det skulle bli någon ishockey i Vänersborg till hösten.

VIF lägger ner sin ishockeysektion

Den 30/7 1966 uttalar sig VIF:s sekreterare Lars-Gösta Sjöling i ELA:

"VIF ska inte fortsätta med sin ishockeysektion och delta aktivt i seriespel. Redan på föreningens vårmöte beslutades enhälligt att ishockey skulle strykas från föreningens program. Det är ju synd att det blir så här. Chansen finns ju fortfarande att det kan bli en specialklubb som tar VIF:s plats. Men då måste det ske snabbt om det ska bli något ishockeylag i Vänersborg i vinter".

Enligt Lars-Gösta Sjöling hade VIF:s ishockey gått back med cirka 6 000 kr säsongen 1965 - 66, vilket motsvarar cirka 60 000 kr idag. Mycket pengar, men inget som inte skulle ha gått att hantera.

Den 11/8 1966 återkommer Gunnar Rolander med en ny kommentar för nu är det skarpt läge.

"Återstår att se om Vänersborg får något nytt ishockeylag i framtiden. Men var få tag på LEDARE, pengar och gott spelarmaterial? Ishockey är en problematisk och dyr sport i dessa dagar. Det är inte bara att sätta igång bara ... hur det blir för Vänersborgs del vet vi inget om ännu. VIF har ju lämnat pucken åt sitt öde, vi har konstfrysad bana och alla attiraljer för ishockey, varför görs inget verkligt försök att bilda en specialklubb även i vår stad? Åkkunniga grabbar finns det gott om, som nu inte behöver snegla mot klubbintressen". Med avslutningen i citatet menade Gunnar Rolander att man då kunde lägga rivaliteten mellan IFK och VIF åt sidan och enas kring sporten ishockey.

Räddningsaktion från ELA - sporten och kommunen

Nu var goda råd dyra för ishockeyn i Vänersborg. Men den 25/8 1966 publiceras följande annons i ELA:

"Ishockeyintresserade i Vänersborg

Kallas till sammanträde i Idrottshusets cafeteria måndagen den 29/8 kl 19.30. Vi vill uppmana både spelare och ledare, jämte andra intresserade att infinna sig. "

Fritidsnämnden

Tre dagar senare, den 1/9 1966 återfinns följande artikel i ELA med följande rubrik:

"Försök görs för att rädda ishockeyn i Vänersborg"

Tre smålänningar i interimsstyrelsen för den nya klubben Vänersborgs Ishockeyklubb. Sveneric Johansson, Sten Möllborg och Torvald Andersson. Övriga styrelsen bestod av Arne Kärving, Åke Ulldahl och Göte Stahle samt eldsjälén Gunnar "Kisen" Johansson som följde med från sin klubb VIF.

Jag glömmer aldrig det här mötet. Som 14-åring smög jag in i Idrottshusets cafeteria och satte mig längst bak vid entrédörren. Längre fram i lokalen var det ett drygt tiotal personer samlade så det var ingen större uppslutning för att rädda vinterns nationellt sett populäraste sport. Uppvuxen i VIF där jag spelade både bandy, fotboll och ishockey var jag mycket besviken över att "min" klubb hade lagt ner min favoritsport. En orsak till mitt hockeyintresse var troligen att jag kom

till Vänersborg från Säter i Dalarna som sexåring, och att vi skaffade TV 1959, samma år som TV-pucken började sändas. Mitt efternamn är för övrigt detsamma som på morfars gård där tolv Tallbo-ungar växte upp, födda 1908 - 28. Min mor var någonstans i mitten av skaran, född 1922.

TV-pucken och Tre Kronor

Min styvpappa och jag satt klistrade framför TV-n när vi hade kommit till Vänersborg och eftersom Västergötland var så dåliga blev det ju Dalarna vi höll på, ett distrikt som tillsammans med Värmland, Stockholm och Västerbotten dominerade turneringen under 1960-talet. Det här var ju på den tiden vi bara hade en TV-kanal att titta på, och när Tre Kronor spelade VM-matcher mot Finland, Kanada, Sovjet och Tjeckoslovakien var det folktomt på stan och knappt någon trafik på gatorna. För en fanatiskt sportintresserad kille som jag var det inte så konstigt att den tuffa sporten ishockey attraherade.

Det var alltså inte förrän i månadsskiftet augusti - september 1966 som ishockeyn räddades i Vänersborg. Initiativet kom från ELA:s sportredaktion genom Stenåke Walltin, som bodde granne med den likaledes inflyttade smålänningen Sveneric Johansson i de nybyggda radhusen på Duellvägen, men det var alltså Fritidsnämnden (läs fritidschefen Göran Ericson) som bjöd in till mötet i "sista minuten".

En åldrad och numera bortgången Sveneric Johansson hemma i Ljungby. Under åren 1966 - 1974 var han en stark ledarprofil inom ishockeyn, först som ordförande i Vänersborgs IK 1966 - 68 och sedan som ordförande i IFK:s ishockeysektion. Civilt var han också en känd profil som försäljningschef på Wejrots Bil, stadens dåvarande Volvo - försäljare som låg på Vassbotten, granne med nuvarande ICA Kvantum.

De tre smålänningarna arbetade alla på Wejrots Bil på Vassbotten, som låg mittemot nuvarande ICA Kvantum. Det var stadens ledande bilfirma såsom återförsäljare av Volvo. "Svenne" Johansson, som blev ordförande kom från hockeynästet Ljungby i Småland och den därvarande klubben IF Troja. Han var försäljningschef på Wejrots och värvade sina kollegor på firman till den nya klubben Vänersborgs Ishockeyklubb (VIK). Sten Möllborg blev sekreterare och Torvald Andersson kassör. Det är intressant att läsa att två värmlänningar, ELA - redaktören Arne Kärving och Göte Stahle ställde upp i styrelsen för den nybildade klubben. En överraskning är dock Åke Ulldahl, som var stark ledare i fotbollsklubben IK Columbia, som just då arbetade som vaktmästare på Idrottshuset (där också familjen bodde på andra våningen ovanför cafeterian) men det var troligen hans chef Göran Ericson som värvade honom till VIK.

En vädjan om hjälp från bandyn

Hur allvarligt läget var för ishockeyn visar dock den vädjan som interimsstyrelsen i VIK kom med i artikeln den 1/9. De önskar där att *"Bandyklubbarna inte ska lägga hinder i vägen för sina spelare att ställa upp till ishockeyspel, åtminstone inte andraplansmännen. Avsikten är att efter den första säsongen, om det nu går bra, helt skilja mellan bandy och ishockey. Det ska inte vara "både och" - utan i stället "endera eller". Men som läget är nu så måste den nya klubben få använda bandyspelare. Och det gäller ingen konkurrens, det gäller helt enkelt ett försök att få ishockeyn att överleva"*.

Den 3/9 kan man läsa i ELA att barmarksträningen ska börja omgående med Lars Widqvist som ledare och den 8/9 rapporteras att ett tiotal spelare tränar men att man räknar med ett 25 - tal när fotbollen slutar.

Samtidigt som de aktiva kommer igång har interimsstyrelsen täta möten. På dessa framgår att vissa företag är beredda att ekonomiskt stötta klubben. Det ska också ansökas om utrustningsbidrag och annat ekonomiskt stöd från distrikts och riksorganisationer.

Bra fart på ungdomsintresset

Den 8/9 står följande att läsa i ELA:

"Många ungdomar, som tycker att ishockey är det enda vinterspel de kan tänka sig, har kontaktat ledamöter av interimsstyrelsen och frågat om när Ungdomssektionen kan komma igång. Och svaret kan vi ge här. Det pågår redan arbetet med att skaffa fram ungdomsledare,

och ledningen har som mål, att skapa en stor och livaktig junior- och pojkavdelning. Alla ishockeyintresserade ungdomar är välkomna till klubben - de kommer att tas väl om hand. Det kan nämnas att måndagen den 19 september ordnas en ny ishockeyträff i Idrottshuset, varvid man visar en instruktionsfilm, och till den träffen är naturligtvis även ungdomarna välkomna”.

Under september är det intensiv aktivitet i den nybildade klubben och det planeras bland annat träningsläger i Ljungby och den 27/9 står följande artikel att läsa i ELA:

”VIK:s styrelse är i febrilt arbete för den nya specialföreningen. Den ekonomiska sidan håller på att konsolideras, en lika nödvändig som viktig åtgärd, och nu ska registreras spelare för den nya säsongen. Givetvis håller fotbollen alltså ett stadigt grepp över idrottsungdomen, men VIK inbjuder nu samtliga senior- och juniorspelare till inomhusträning i Läroverkets gymnastiksal i morgon, onsdag kl 19, och hoppas att alla hockeyintresserade ska hörsamma inbjudan”.

”I början av oktober räknar man med att träningen på is ska komma igång och har av den anledningen kontaktat Lidköpings isstadion, som fryses upp tidigare än Vänersborgs. Det finns många lovande puckare i Vänersborg med omnejd, till dessa går nu en vädjan att komma till träningen i morgon för att få information för den kommande säsongen. Det gäller också den aktuella frågan om inköp eller övertagande av utrustning”.

Till detta ska läggas att klubben även kostade på sig en annons med ovanstående budskap. Den 8/10 presenteras även serien som ska börja den 2/12. Följande lag ska delta i en ren Västgötaserie i division III: Vänersborgs IK, Grästorps IK, Nittorps IK, IFK Tidaholm, Töreboda IK, Skövde IK, Tibro IK, IK RD och Sörhaga IK från Alingsås. Den sista och tionde platsen tas av antingen Hasslerörs GOIF eller Rävlanda AIS efter kvalspel.

Sista helgen i oktober 1966 åker VIK:s nya lag på träningsläger till Ljungby där man genomför tre träningspass och förlorar en match mot Diö GOIF med 2 - 5. Och den 1/11 står att läsa följande på ELA - sporten:

”VIK på lyckat läger, det här kan bli något ... ”.

Men det blev inte så bra ...

Den 3/11 är det dags för första träningsmatchen hemma, mot Gruner

IL från Oslo. Laget såg ut så här: Sonny Flood, Stig Axelsson, Ulf Sjöström (alla tre målvakter), P-A Josefsson, Bosse Larsson, S-I Westh, K-E Henriksson, Enar Vessby, S-O Vessby, Arne Andersson, Svante Wadenhof, P-A Felt, Tommy Dahlsson, Leif Magnusson, Kent Johansson samt Hans Sunnerdahl.

Tyvär blev inte den första säsongen för klubben någon framgång. VIF hade ju hängt kvar våren 1966 genom att vinna en avgörande match mot Lyrestad med 2 - 1, och det ovanstående laget var ju i stort sett detsamma som VIF-laget, men nu var namnet Vänersborgs IK. När den första säsongen summerades i februari 1967 hade laget bara tagit sex av totalt 36 möjliga poäng och kom därmed sist i serien. VIK räddades kvar i division III genom att IK RD från Alingsås tackade nej till sin plats och av en serieomläggning.

Men att det fanns ett slumrande ishockeyintresse i Vänersborg bevisas av följande rubrik i ELA den 3/1 1967:

"Rekordpublik vid ishockey, ZKL Brno besegrade Frölunda med 6-3"
Publiksiffran var 1 909 på uterinken vid Isstadion, en fantastisk siffra. Det var fritidschefen Göran Ericson som lyckades locka Frölunda och det tjeckiska storlaget till vår stad och jag var självklart på plats.

Nya tag säsongen 1967 - 68 ...

Efter den misslyckade första säsongen som innebar en jumboplatz i serien togs det nya tag. Vid årsmötet den 5/9 1967 valdes följande styrelse: Ordförande Svereric Johansson (omval), Gunnar "Kisen" Johansson, Torvald Andersson, Inge Möller, Bo Söderqvist (Bosse Gröten kallad) och suppleanter var Sten Möllborg och Rune Flood. Till Ungdomssektion valdes Hasse "Kisen" Johansson, Gunnar "Kisen" Johansson, Rune Flood, Göte Stahle, Jan Stahle och den endast 15 år gamle Bosse Tallbo!! Den 19/9 är rubriken på ELA - sporten följande: "Division III - hockey i Vänersborg även kommande säsong. VIK får behålla sin plats efter att IK RD från Alingsås dragit sig ur serien". Därmed fick VIK behålla sin plats i det nationella seriesystemet.

I referat den 28/9 har VIK - ledningen förhoppningar inför klubbens andra säsong.

Rubriken lyder "Tre nyförvärv till VIK" och sedan presenteras spelarna som alla kommer från Dals Långeds IK, som hade lagt ner sitt lag. Kanske inte var den dignitet av spelare som VIK hade behövt?

Mer intressant är en annons den 12/10:

"Vänersborgs IK inbjuder härmed alla ishockeyintresserade till spel i Knatteserien. Grabbar 12 - 16 år kan anmäla sig nu på fredag, den 13/10 kl 18 - 19 i Idrottshusets cafeteria".

De stora förväntningarna på den nya säsongen för A-laget kom på skam redan i seriepremiären hemma mot Tibro IK. Förlust med 1 - 7 och inte gick det bättre i fortsättningen. När det gällde poängskörden stannade den på samma blygsamma nivå som den föregående säsongen, alltså endast sex inspelade av totalt 36 möjliga!! Det dröjde ända in på det nya året 1968 innan laget tog sin första seger, mot IFK Tidaholm med 8 - 5.

Men att det fanns ishockeyintresse i Vänersborg när det vankades bra spel bevisas av att ryska Chimik drog 807 åskådare mot Västra Frölunda i 25 graders kyla. Ryssarna vann för övrigt med 4 - 3.

När facit noterades efter den andra säsongen för Vänersborgs IK hade laget för andra året i rad kommit sist i serien och skulle ha åkt ur om inte omständigheterna ville annorlunda.

Men nu var det stora saker på gång inom idrotten i Vänersborg.

Mats Nelson, mest kallad för "Matti" gjorde debut i Vänersborgs IK som 16 åring vintern 1966 - 67, och spelade i VIK, IFK och VHC till 1981, alltså i femton säsonger. En av de tuffaste och mest lojala lagspelare som representerat ishockeyn i Vänersborg. Numera är det barnbarnet William Nelson, poängkung i VHC:s Team 09, som för arvet vidare.

Storklubben ”nya” IFK bildas och VIK går med

Fritidschefen Göran Ericson kom till Vänersborg från Karlstad 1961 och var en visionär som staden hade saknat. När han började sin ny-inrättade tjänst bestod Fritidsförvaltningen av honom själv och Birgit Eriksson som arbetade halvtid som sekreterare. De höll till i en källar-lokal på Bangatan 6, men endast tre år senare stod ett av landets modernaste och finaste sportcentrum klart, med idrottshus, bowlinghall och inte minst konstfrusna banor för bandy och ishockey. Göran hade lyckats med konststycket att få med sig politikerna på en närmast unik satsning.

Göran vurmade framför allt för bandyn. När han kom från Karlstad hade inte ishockeyn och Färjestad BK tagit över den värmländska residentsstaden utan det var fortfarande IF Göta och dess klassiska bandy-lag som regerade. Efter tre år utan framgångar för våra bandyklubbar IK Lira, VIF och IFK tröttnade han på de misslyckade försöken att få upp ett lag från Vänersborg i Allsvenskan (då högsta serien). Redan hösten 1967 började han med försöken att få klubbarna att gå ihop för att kunna ta steget upp i bandyns finkammare. Men stadens mest anrika förening, Vänersborgs IF var inte med på noterna.

VIF enhälligt emot sammanslagning

Den 27/1 1968 står följande att läsa i vår lokalavisa:

”VIF enhälligt emot ett storklubbsförslag, 70-talet medlemmar sa nej”.

Argumenten för ett nej var följande:

1. Ledarfrågorna har lösts tillfredställande.
2. Föreningens ekonomi är tillfredställande.
3. VIF:s vänner har sagt klart NEJ.
4. En 60 - årig anrik förening, därtill stadens ledande, får inte upphöra och utplånas utan vidare.

Ordföranden Bertil ”Fiat” Johansson sammanfattade VIF:s ståndpunkt: - *Jag vill bestämt hävda, att idrotten inom vår stad bäst främjas genom konkurrens föreningar emellan.*

"Nya" IFK bildas den 5/6 1968

De övriga klubbarna fortsatte dock med försöken att gå ihop under våren 1968, och den 5 /6 var det dags för stormöte i Idrottshusets B-hall 1. Jag var en av de totalt 80 närvarande personerna som var med och "bildade" nya IFK. Klubben var vid tillfället rankad som den tredje bandyklubben i stan efter IK Lira och VIF, men Göran Ericson krävde att Vänersborg skulle vara med i namnet vilket innebar att IK Lira lades ner och gick in i IFK vilket gjorde att IFK även fick ta över Liras plats i division II, den näst högsta nivån inom bandyn.

Läget för bandyn efter säsongen 1967 - 68 var den att IK Lira hade hängt kvar med ett nödrop i tvåan medan VIF hade avancerat efter kvalspel till samma nivå och IFK var kvar i trean.

Vid mötet i Idrottshuset den 5/6 gick fotbollsklubben IK Columbia, Vänersborgs IK och IK Lira ihop med IFK under den sistnämnda klubbens namn, helt enligt önskemål från Göran Ericson. Helt plötsligt skulle jag som vuxit upp i VIF med bandy, fotboll och hockey från 10 års ålder spela ishockey i konkurrenten IFK. Och till råga på allt blev jag invald i "nya" IFK:s Ungdomssektion. Med tanke på de starka känslor som hade skapats mellan VIF och den "nya" klubben insåg jag att det var en omöjlighet. Eftersom ishockeyn var nummer 1 för mig och sporten nu fanns i IFK gick jag över även i bandy och fotboll, vilket inte gick obemärkt förbi i VIF, "svikare" var ett av de snällare epiteten man fick utstå.

Karl-Erik "Bogiz" Brodén var redan som 18-åring en centralfigur och styrelseledamot i "nya" IFK. Han spelade även både bandy, fotboll och ishockey i klubben. Under åren 1968 - 1976 byggde han upp ungdomshockeyn i IFK och fostrade många ungdomar.

Till ordförande i ”nya” IFK valdes Torsten Ringqvist som var fysio-
log och läkare på stadens dåvarande lasarett (idag Vänerparken) och
till vice ordförande Curt Hellsten som var lantbruksdirektör i dåvaran-
de Älvsborgs län. Torsten kom från Hälsingland och Curt var dalmas.
Redan från början var den rekordunge Karl-Erik ”Bogiz” Brodén en
centralfigur i ”nya” IFK, endast 18 år gammal blev han styrelseledamot
samtidigt som han spelade både bandy, fotboll och ishockey i klubben.
Han blev min mentor och under många år var vi ungdomsledare i IFK,
och byggde tillsammans upp både ungdomsfotbollen på Botered och
ungdomshockeyn i IFK. Vi var ett gäng unga ledare som tog stort an-
svar tillsammans med klubbens Stig ”Puskas” Jonsson, som åren 1968
- 73 arbetade som ungdomsinstruktör på klubbens kansli.

Till ishockeysektionen valdes Sveneric Johansson (ordförande),
Torvald Andersson, Inge Möller, Bo Söderqvist, Gunnar ”Kisen” Jo-
hansson, Inge ”Kron” Karlsson, Karl-Erik ”Bogiz” Brodén samt Ste-
nar Eriksson. Den sistnämnde blev senare lagledare i VIF, i den klub-
bens bandy och fotbollslag. Sonen Tord Eriksson blev ju en av VIF:s
bästa spelare i båda sporterna på 1970-talet.

Återigen hade ishockeyn i Vänersborg tur, Trollhättans IK (f d TIF)
drog sig ur serien och IFK fick därmed börja om med ishockeyn i di-
vision III. Klubben var ju först med sporten i vår stad 1946 och nu var
den tillbaka i blåvitt. Där skulle den vara kvar i nio år, till våren 1977
då Vänersborgs HC bildades.

Artikelförfattare

Bosse Tallbo

Ordförande VHC, Vänersborgs Hockeyklubb.

Vassbottenleden söderut i juni 1999. Foto: Karl Bernling

Vassbottenleden söderut i juli 2022. Mycket har hänt på 23 år. Bland annat har en rondell anlagts vid infarten till ICA Kvantum. I bakgrunden syns det nybyggda 16 våningar höga bostadshuset på gamla lasarettsparkeringen. Foto: Karl Bernling

Var tvättade Din mamma?

Tvättinrättningen på Reuterskiöldska området – en del av folkhemsbygget

Av
Sture Karlsson

Det började en varm sommareftermiddag för två år sedan, på altanen på vårt sommarställe. Familjen med barn och barnbarn var samlad. Så där mitt i påtåren slänger ett av de vuxna barnen ur sig: ”Tänk om vi skulle börja släktforska”. Min fru och jag drog efter andan, inte bara för att det liksom inte ingick i vår självbild utan nog främst för att jag tänkte på de sex tvättlådor med foton som stod i ett förråd. För den som inte vet vad en tvättlåda är kan jag berätta att det är en stor plywoodlåda med metallförstärkta hörn. Gjorda för att kunna transportera industri-, hotell- och sjukhustvätt. Genom åren hade flera släktgrenars fotografier samlats hos mina föräldrar på Vänersnäs, för att sedan hamna hos mig i Skåne. Den sommareftermiddagen tänkte jag mest på vilket arbete det skulle vara att börja gräva i dem. Men barnen gav sig inte. En halvtimme senare hade de googlat fram vilken av nätaktörerna för släktforskning man skulle välja och skapat ett konto. Efter ytterligare en halvtimme hade jag hämtat den första lådan.

Men nu skall vi fördjupa oss i Tvättinrättningen på Reuterskiöldska området. Den bestod egentligen av två delar: självtvätten som min far Olof Karlsson som anställd av Stiftelsen Vänersborgsbostäder förestod samt inlämningstvätten Idealtvätt AB som min mor Birgit Karlsson drev.

Man kan se tvättinrättningar som en del av byggandet av folkhemmet. Hans Rosling har i många sammanhang skrivit och berättat om tvättmaskinens betydelse. Den innebar en frigörelse för husmödrarna. Men han hade lika gärna kunnat börja lite tidigare. Man kan se dessa tvättinrättningar som ett exempel på det vi idag kallar delningsekonomi, även om resursen ägdes av kommunen och inte av brukarna.

Eftersom den här texten kommer att handla om mina föräldrars gärning kan det nog vara på sin plats att presentera dem. Min far Olof var

son till snickarmästare Emil Karlsson på Vänersnäs och min far fortsatte på samma bana, som snickare. Han omskolade sig dock 1949 till tvättmästare, kanske ville han staka ut sin egen väg. Det var dessutom ett bristyrke då många kommuner byggde tvättinrättningar. Ämnen i utbildningen var alltifrån maskinplanering, kemi och företagsekonomi. I tvättlådorna hittade jag ett antal intyg från olika större tvättinrättningar runt om i landet från hans olika praktikperioder. Efter avslutad utbildning fortsatte turnén. Han startade kommunala tvättinrättningar i Göteborg, Malmö och Forshaga innan familjen, som nu även bestod av undertecknad, fick samma uppdrag på Reuterskiöldska området i Vänersborg. Min mor var lika driftig, men på ett annat sätt. Hon var född i Trollhättan, politiskt aktiv med starka socialdemokratiska rötter och med många uppdrag. Bland annat som medlem av stadsfullmäktige vid 32 års ålder 1946. När man ser henne på foton av stadsfullmäktige kan man inse att det nog inte var så lätt att vara ung och kvinna i den församlingen. Det var intressant att läsa hennes agitativa anföranden – de fanns också i tvättlådorna.

"Ombudsman Viktor Andersson överlämnar blommor till premiärtvätterskan fru Birgit Boman, flankerad av tvättmästaren Olof Karlsson" Ny Tid onsdagen 5 oktober 1955

Flygfoto över Egnahem. Foto AB Flygtrafik/Vänersborgs museum

Stiftelsen Vänersborgsbostäder byggde Reuterskiöldska området med cirka 500 lägenheter i början av 1950-talet och man planerade redan från början in två centrala delar; det var i Hedmanstorgets butiker och på tvätten man träffades. En viktig del var också panncentralen som låg i källaren under tvätten och försåg både lägenheterna och tvättinrättningen med både varmvatten och ånga. Tvättmaskiner i varje lägenhet var det inte att tala om än. Den första tvättmaskinen för hemmabruk lanserades av Electrolux 1951 men fick inget genomslag förrän längre fram. Men man följde en trend och insåg vid planeringen av en ny stadsdel att man ville erbjuda en så kallad självbetjäningstvätt. Närheten till panncentralen och att utrustningen fortfarande var halv-industriell och helmanuell gjorde det naturligt med en samlad anläggning. Ångkranar och stora manglar gjorde att det behövdes en karl som hjälpte till – tyckte man då – och det var där min far kom in i bilden. Nu var det ju så att alla hushåll inte kunde eller ville tvätta själva utan hellre lämnade in sin tvätt. Min mor insåg detta och startade inlämningstvätten Idealtvätt AB. Hon anställde medarbetare och hyrde in sig i den kommunala tvätten, d.v.s. hos min far. De blev kollegor, inte konkurrenter.

Låt oss titta på hur tvättinrättningen var bestyckad. Maskinparken bestod av:

- Två 10-kilosmaskiner
- Fyra 20-kilosmaskiner
- Fyra 40-kilosmaskiner
- Fyra centrifuger av olika storlekar
- Två stora torktrummor – tidiga versioner av torktumlare
- En trevalsad varmmangel med dubbel lakansbredd
- Större torkskåp, kallade torkkulisser, då man på skenor drog torkställningar ut och in ur skåpet/väggen

Närmast en 20-kilos tvättmaskin och en centrifug. I bakgrunden en stor torktrumma och varmmangeln.

Alla maskiner var ånguppvärmda och jag kommer så väl ihåg det oljud som uppstod då ångan släpptes in i det kalla vattnet och fick det att koka momentant och lokalt. Man värmdde upp vattnet tills termometern visade rätt temperatur, satte den manuella klockan som ett komihåg på den tid då man skulle utföra nästa moment, och sedan gick man och drack kaffe. Många gånger fick jag i uppdrag av någon dam att springa över till tobaksaffären på Hedmanstorget för att köpa en Femina, uttalet låg på i:et på den tiden. Det gjorde jag gärna för det vankades dricks.

Centrifugerna var ett kapitel för sig. De var toppmatade och det gällde att placera tvättgodset så jämnt som möjligt för att det inte skulle skapa obalans och börja slå när man startade maskinen. Då fick man aldrig upp den i hastighet och fick börja om. Det var extra känsligt med tyngre gods som t.ex. mattor. Det var en speciell känsla att efter centrifugering försöka få loss de hårt sammanpressade plaggen i ytterkanten av centrifugen. Visst hände det någon gång att man tog i för mycket och drog sönder något plagg.

Den ånguppvärmda varmmangeln med tre valsar.

Varmmangeln var en viktig del i tvätten. Det blev också en speciell form av tempostyrd arbetsgemenskap. Två-tre personer som matade in i dukar, lakan och till och med underkläder i mangeln så snabbt som möjligt och två-tre som tog hand om tvättgodset när det kom ut på andra sidan – det fick inte bli liggande och bli skrynkligt. Allt blev så torrt, slätt och fint. Dukar och lakan drogs snabbt upp på långa så kallade mangelbord. Lakanen veks ihop av två personer och dukarna rullades. För många i min ålder, som var med och hjälpte sina mödrar i tvätten, är det just mangeln som har etsat sig fast mest i minnet. Ofta med en skräckblandad förtjusning.

Torkkullisser för det som inte gick att tumla eller mangla.

Som tidigare nämnts sköttes all inlämningstvätt av Idealtvätt AB, ”Vänersborgs enda auktoriserade kontrolltvätter”. Det sistnämnda något som vi var väldigt stolta över. Det enda jag vet är att det på något

Personalen på väg på en kombinerad studieresa och utflykt ca 1961. Min far längst till höger och min mor som nummer tre från vänster. Även jag fick följa med.

sätt kontrollerades av Sveriges Tvätteriförbund med inlämnad tvätt och tvättlappar.

Personalen, som min mor anställde, var ofta fruar från grannkvarteren som på det här sättet kunde arbeta några timmar per dag. Oftast från morgonen och fram till tidig eftermiddag då de skulle hem och förbereda middagsmaten och ta hand om barnen som kom från skolan – så var det på den tiden. Dessutom hade vi alltid ett extraknäckande cykel- eller mopedbud på eftermiddagar och kvällar.

En specialitet var ”Veckotvätten” d.v.s. att man kunde lämna in ”nät-kassar” i nylon på morgonen och hämta ut dem tvättade och centrifugerade tre och en halv timme senare. Det gällde bara att komma ihåg numret på den stora säkerhetsnålen som förslöt nätet och betala 1:90 kr. Torkade och strök gjorde man sedan hemma. Andra specialiteter var stärkta frackskjortor och fläckborttagning. Det sistnämnda var något som på den tiden inte var lika lätt som idag. Blod och mögelfläckar var inte att leka med då.

Kunderna var naturligtvis familjer i närområdet men vi hade kunder ända från Brålanda och Vargön! Jag kommer ihåg att min mor var imponerad av kvaliteten på de skjortor som de amerikanska cheferna på Airco Alloys lämnade in. Dessutom hade vi flera hotell, läkar- och

*Min mor kvalitetsgranskar
de nypressade skjortorna.*

tandläkarmottagningar som kunder – och byggarbetsplatser. Mitt första ”jobb”, 12 år gammal, var att cykla iväg med ett paket rena handdukar till bygget på Roddaregatan, som byggdes 1963–64, byta ut dem mot de smutsiga handdukarna i byggbodarna och cykla hem igen.

På Hedmanstorget fanns två matvaruaffärer, en tobaksbutik, ett konditori och en korvkiosk men jag vill nog påstå att mycket av det sociala utbytet, även kallat skvallret, skedde i kafferummet på tvätten. Vad skulle man annars göra när man väntade på att maskinen skulle bli klar? Och på den asfalterade ytan mellan tvätten och järnvägen var det alltid ungar som lekte. En del var nog där medan deras mammor tvättade men de flesta kom nog från de närliggande husen på Bangatan 2 och 6.

Ren tvätt på väg hem till kund. Bangatan 17 närmast till höger.

Hur var det då att växa upp i en småföretagarmiljö? Tackar som frågar, jo det var alltid roligt att springa runt i lokalerna som man tyckte var jättestora. Under de första åren bodde vi på Bangatan 5 med tvätten inom synhåll från köksfönstret. Det betydde att när jag vaknade på morgonen kunde jag se hur det lyste i tvätten då mina föräldrar redan var där. Till att börja med hade vi ingen privat telefon men när vi fick det kunde man alltid ringa och säga god morgon, fast tvätten ju officiellt var stängd. Då ringde jag så att en (1) signal gick fram och lade sedan snabbt på. Sedan ringde jag upp igen och då visste mamma eller pappa att det var jag som ringde. Klockrent innan nummerpresentatörerna kom. Något jag kommer ihåg extra var ”julruschen”. Alla skulle ha allting rent till jul och då menar jag alla och allting. Extra viktigt var det att ha juldukarna varmmanglade och rullade på rullar – inte ett veck. Då var det alltid mycket att göra och speciellt kvällarna innan julafton då allt skulle levereras. Ofta fick vi välja mellan de sista granarna som granförsäljaren på Hedmanstorget hade. Jo, de såg lite märkliga ut. Fördelen med att köra runt med paketen på kvällarna i julveckan var att det vankades extra mycket dricks och vi kunde fira jul med både blomsteruppsatser och chokladkartonger från uppskattande kunder.

Men varje epok har sin tid och när mina föräldrar gick i pension 1985 var det också dags att stänga både Stiftelsen Vänersborgsbostäders tvättinrättning och Idealtvätt AB.

Sedan den där sommardagen för två år sedan har jag skannat in tusentals bilder och dokument. De har hjälpt mig både att minnas och få perspektiv på hur det var förr. Och nu när det är klart och jag har börjat dela med mig har jag nu även upptäckt en tvättlåda med brev och en annan med Super-8 och ljudband. Med det får bli ett annat år!

Sture Karlsson

Trenovaområdet i november 2011. Då ett ganska ödsligt område, men några år senare påbörjades en omfattande omvandling till ett centrumnära handelsområde. Bortom det gulrappade huset syns en fotbollsplan. Bilden är tagen i östlig riktning mot Regementsgatan. Foto: Karl Bernling

Trenovaområdet i juli 2022. Bilden är tagen från ungefär samma position som ovanstående. Närmast till vänster syns systembolagets och Willys entréer. Foto: Karl Bernling

Drömmen om Friedland

Av

Björn Gustavsson

Vänersborgsprästen Fredrik Rådberg, född revolutionsåret 1789, död 1853, nöjde sig inte med att bara *predika* de kristna idealen: han ville även se dem *förverkligade*. Samhället, förklarade han, måste försöka realisera urkristendomen och dess idéer om egendomsgemenskap.

Många såg i Rådberg ännu en av alla dessa socialister som under det tidiga 1800-talet allt oftare gjorde sig hörda.

Fredrik Rådbergs idéer grundas på en radikal tolkning av kristendomen, som han betraktar som den europeiska civilisationens ”moder och amma”. Kristendomen, inskräpper han, är så mycket mer än blott gudstjänster: den är ”samhällslivets rot och kärna”. I ett tal 1849 på ”Reformsällskapet” i Vänersborg uttalar han: ”Religionen och politiken, heter det, äro hvaradera en sak för sig. Jag kan och skall aldrig medgifva detta.”

Utvecklingen i landet gick dock inte i riktning mot egendomsgemenskap och jämlikhet. Rådberg såg tvärtom hur religionen nyttjades som täckmantel för att förnedra människor, göra dem till ”boskapens like”. Evangeliet, dundrar Rådberg, har reducerats till ”tungomål för papegojor”.

Fredrik Rådberg publicerade 1839 en av de få litterära utopier som författats i Sverige. Det enda tidigare exemplet torde vara prästen Hans Bergströms *Indianiske bref*, 1770, med underrubriken ”Utförlig beskrifning öfver twänne obekanta rikens moraliska, politiska och oekonomiska beskaflenhet” – en skrift som senare intresserade August Strindberg, som uppskattade verkets försocialistiska tendenser.

Rådbergs utopi, *Friedland*, med undertiteln ”Romantisk, litterär och politisk dröm”, skildrar – med kuriös detaljriktighet – en överblickbar modellvärld: ett utopiskt ö-rike, beläget någonstans i Söderhavet. Ivar Vennerström har i boken *Svenska utopister* betecknat Friedland som ”den på svensk mark spirande utopiska socialismens första trevande

och diffusa försök att i konkret gestaltning materialisera sina jäsande och vaga idéer”.

Utopin som genre brukar till stor del vara ett slags reseskildring: någon beskriver ett avlägset lyckorike, ofta beläget på en ö på andra sidan jorden. Idéhistoriskt ansluter Rådbergs verk väl till den traditionella genren. I bakgrunden skymtar föregångare som Campanellas Solstaten, Cabets Resa till Ikarien och inte minst Thomas Mores omtalade Utopia, som utkom redan 1516 och som fått ge namn åt en hel genre. Thomas More beskriver hur den portugisiska sjöfararen Rafael just återvänt från ett besök på den avlägsna ön Utopia, ”hittills okänd för det stora flertalet”. Folket där härstammar från grekerna och har en bildningsnivå som ”överträffar alla andra folks” och lever under kung Utopus. Privategendom är förbjuden. ”Ingen äger någonting men alla är rika”... Öns namn kan härledas till grekiskans ”ao”, icke”, och ”topos”, plats. Alltså ett ”ingenstädes”: en ort som inte återfinns i den fysiska rumsdimensionen.

Än längre tillbaka skymtar berättelserna om Atlantis och om diverse guldåldersriken, liksom förstås Platons föreställningar om en idealstat. Även i Rådbergs utopi, Friedland, lever den antika högkulturen vidare – uppblandad med det bästa från europeiskt 1800-tal. Européer som tröttnat på ”egoismen och ateismen” har i stället flyttat hit...

Fredrik Rådberg, född 1789 i Vänersborg, var son till regements-skrivaren och krigsrådet Anders Rådberg. Modern hette Maria Christina Thornton. Fredrik fick skolundervisning både av privata informa-

torer och vid Vänersborgs dåvarande ”rektorskola”. Efter att vid 15 års ålder ha tagit studenten i Uppsala arbetade han en tid som informator i Värmland, för att sedan åter fortsätta sina studier. Han tog en hovrätts-examen 1806 och kansliexamen året därpå. De följande åren arbetade han som ämbetsman; bland annat tjänst-

Reproduktion av porträtt föreställande Fredrik Rådberg, tidigare infört i Vänersborgs Söners Gilles årsskrift 1939. Originalporträttet är numera förkommet genom stöld. (Reprofoto: Karl Bernling)

gjorde han som kammarskrivare vid krigskommisariatet i Vänersborg och som kriminalnotarie vid Svea hovrätt. Därefter vidtog ytterligare studier, som avslutades med att han 1818 promoverades till filosofie magister vid Uppsala universitet. Samma år lät han prästviga sig – varefter han tillträdde en tjänst som kyrkoadjunkt i Kinnaklef på Kinnakulle. Enligt Ivar Vennerström anträdde Rådberg den prästerliga banan därför att han ogillade ”processlystnaden och bedrägligheten hos rättvisans handhavare”.

Åren 1819–1828 innehade Rådberg en anställning som huspredikant vid det anrika godset Fogelvik utanför Valdemarsvik, där han också undervisade barnen till arbetarna vid det stora säteriet.

1828 flyttade han till Stockholm, där han blev både delägare och medarbetare vid tidningen Journalen. Redan året därpå tillträdde han en tjänst som rektor och kristendomslärare vid Nya Elementarskolan. År 1831 lämnade han huvudstaden för en tjänst som komminister i Tengene, Västergötland, och 1836 utnämndes han till stadskomminister i Vänersborg; en befattning som han innehade fram till 1853, då han rycktes bort av en av de koleraepidemier som under 1800-talet härjade i Sverige.

Fredrik Rådbergs litterära produktion är omfattande: utöver ett tiotal originalverk publicerade han flera översättningsarbeten samt en mängd tidningsartiklar – införda i publikationer som Journalen, Aftonbladet, Dagligt Allehanda, Medborgaren och Vänersborgs Tidning.

Enligt ”Biographiskt Lexicon” (1856) skrev han redan som barn flera romaner; ”temligen slafviska efterapningar av Lafontaine, men som dock begärligt lästes af skolkamraterna, äfvensom en mängd poesier”.

Periodvis författade han flitigt. Exempelvis utkom han 1823 med *Skaldestycken*, innehållande poesi och tillfällighetsdikter i högravande, klassicistisk form, och ”Aphorismer och paradoxer” – med exempelvis följande lilla stycke:

”Grubbla ej, säger man ofta till den stackars olycklige, som vill veta hvarföre han lefver, grubbla ej, handla blott! – Med lika vishet säger man till örnen: flyg ej, simma blott! – Ja väl, tankans flygt synes alltför ofta onyttig och vådlig, och dock måste han flyga, emedan han har vingar till flygt.”

År 1831 utgav Rådberg ett urval av sina predikningar i boken *Försök till christeliga predikningar i tidens anda* – texter som enligt Uno Dalén i *Svenska män och kvinnor* (1949) var både ”originella och orädda” och väckte både ”bestörtning och indignation”. Och enligt Ivar Vennerström innehåller dessa predikningar ”de förvisso djärvaste ord,

som efter Mäster Olofs tid förkunnats från en predikstol i huvudstaden”.

I inledningen till predikningarna säger Rådberg att ”den föga in-sedda princip” som ligger till grund för dem, är ”det nära sambandet af tidens anda med Christendomens”. Han understryker att ”det yttre samhället är till för det inres, för religionens skull” – i annat fall blir samhället ”ett skal utan kärna”. Rådberg anar både Gud och Jesus i den radikala tidsanda som sedan franska revolutionen sveper över Europa och underblåser folkliga resningar och revolutioner. Hans budskap till de styrande är ungefär detta: ”pöbeln” ska inte få kasta den existerande samhällsordningen över ända; de styrande har gudomlig sanktion att leda folken – men de bör göra detta på ett i ordets verkliga mening med kristet och kärleksfullt sätt. Inte med förtryck, utan genom än djupare religiös insikt och i en anda av att alla människor faktiskt är lika mycket värda. Rådberg varnar för att den kristna läran används för att förnedra människor, göra dem ”till boskapens like”.

Inom en snar framtid, profeterar han, ska Kristi lära ”visa sig vara all bildnings, all vetenskaps, allt mennisko- och samhällsvärdes sanna väsende”. För att stabilisera det samtida samhället efterlyser Fredrik Rådberg en praktiskt genomförd kristendom: det är ”Christendomens kärleksfulla, allt förbrödrande anda” som är ”den rätta samfundsandan, den rätta samhällsordningen”. Denne vänersborgspräst tycks vilja se ett slags ”motrevolution” uppifrån, från de styrande. ”Vare det långt, långt ifrån mig, att vilja nära den arbetande klassens ovilja mot de lyckligare lottade i samhället. Det är icke hatet jag vill framkalla, det är kärleken hos dem, som Gud gjort till utdelare af sitt goda på jorden.” Således: vägen till en bättre framtid heter försoning och kärlek, inte klasshat och strid.

Fredrik Rådbergs historiesyn bygger på att samhällsbildningar avslöjar världsanden; ju mer ”harmoniskt och lefvande” ett samhälle är, ”desto mera är det en spegel för Gudomligheten”.

Och det är i sitt drömde samhälle ”Friedland” han ser allt detta förverkligat.

För att påskynda realiserandet av en samhällsutveckling i denna utopiska riktning skisserar han till och med på bildandet av en orden (”Friedlands- eller Christus-Panteismens orden”), där bildade samhällsmedborgare ska försöka påskynda en andlig reformering av människor. Och, som för att understryka att vägen till denna jämlikhet inte ska ske genom revolution: ”Det närvarande samhället har således af denna orden inget annat att frukta, än hvad den har att frukta af tids-

andan sjelf. Den vill blott förbereda en värdig skola för det uppväxande släktet, icke en förändrad styrelseform. Må man då icke mer kalla den för St. Simonism.”

Fredrik Rådberg var noga med att distansera sig från anklagelser om att han sympatiserade med saint simonismen, som kan beskrivas som en socialistiskt färgad religiös sekt och som under det tidiga 1800-talet färgade mycket av den utopiska socialism som följde i kölvattnet av franska revolutionen 1789.

I en efterföljande volym, *Nyare predikningar i tidens anda* (1840), utvecklar Rådberg sitt credo: ”Jesu Christi religion är den sanna politiska frihetens vagga. Det är den, som lärt oss den rätta jemlikheten och allas likhet inför lagen”. Människorna, predikar han, ”skall vara samariter för varandra, och kärlekens anda, såväl som dess praktiska uttryck och konsekvenser, skall i en ständig växelverkan skönt svepa mellan samhällets olika lager till alla medborgares fromma”.

I Rådbergs sista bok, *Husmanskost i vers och prosa* (1849), finns bland annat ett utkast till en självbiografi, där författaren blickar tillbaka på sin barndoms Vänersborg.

Under sina sista år fick han tilltagande problem med gikt, dessutom sörjde han djupt en dotter som gick bort i unga år.

I ett eftermäle skrev 1949 Uno Dalén: ”R:s livsinsats blev i hög grad lidande av hans bristande energi, hans sårbarhet och fallenhet för tungsinne. Hans tryckta arbeten, som ej sällan äro osovrade, virriga och formellt ofullgångna, skaffade honom ett seglivat rykte som pe-koralist. Därtill bidrogo måhända, att hans åsikter voro åtskilligt mer avancerade än hans svenska samtidas.”

Ivar Vennerström konstaterade att Rådbergs ”utopiska fantasi” inte fått någon svensk efterföljare, och en samtida kollega, C O Friberg, skriver i ett herdaminne: ”Rådberg var en litterär och spekulativt lagd man men saknade den klarhet i sitt filosofiska tänkande, som behövdes om han skulle kunnat göra sina åsikter gällande. /---/ Såsom människa var han otadlig och allmänt aktad, en hederlig man med kristligt allvar, men något känslig och ömtålig.”

Friedland, utkommen 1839, inleds med ett citat från lord Byron: ”Jag drömde, fast det inte allt var dröm.” Huvudpersonen Fritz har efter diverse irrfärder råkat ut för skeppsbrott och hamnat på Friedland – en ö som omedelbart försätter hans sinnen i ett berusande lyckotillstånd. (”Skeppsbruten, kastad af hafsvågorna på en okänd kust, befann jag mig, då jag åter vaknade till sans, upptagen bland bildade och ädelsinnade menniskor.”)

Fritz, som kommer från Sverige, där han av en biskop förföljts som ”kättare” (Rådbergs alter ego?), möter här Brenda, som blir hans guide genom ”det i evig vår grönskande Friedland”.

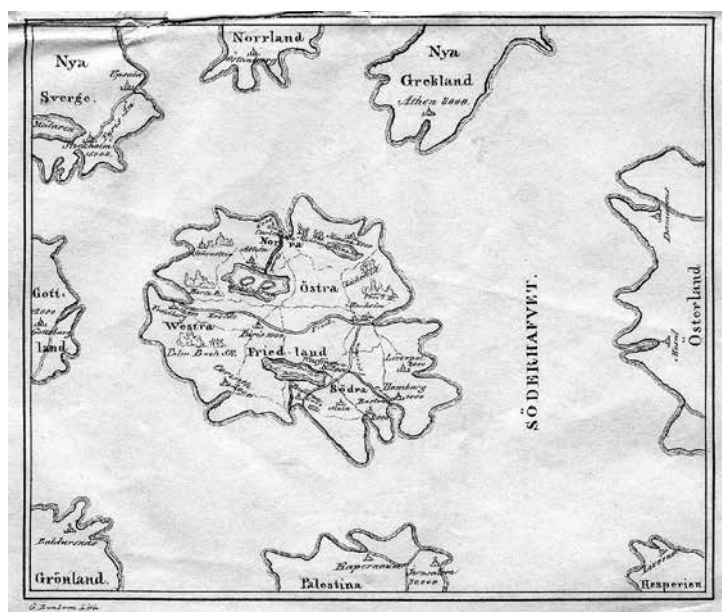
Och ju mer Fritz lär känna Friedland, desto bättre tycker han sig lära känna vad sann kristendom innebär...

Ramen till berättelsen är att författaren, Fredrik Rådberg, drömmer att han lider skeppsbrott i Söderhavet och därvid hamnar på ön ”Friedland”. Sedan vidtar en jag-berättelse, i vilken Rådberg kallar sig ”Fritz.” Han sägs ha flytt från Sverige, där han förföljts som kättare. En läkare vid namn Brenda tar hand om nykomlingen och blir dennes trogne guide genom landet. När Fritz mot slutet vaknar ur sin dröm är han tillbaka i Sverige, tillbaka i sin Rådbergska identitet.

Rådberg beskriver sitt *i evig vår grönskande Friedland* med ord som följande: ”romantisk, litterär och politisk dröm” (bokens undertitel), ”en Himmelens förgård”, ett ”Eden”, en ”lycksalighetens ö”. Friedland befolkas av kristnade urinvånare och av européer som under 1770-talet flytt hit från ett Europa i förfall. Nu bor här cirka 300 000 – i underbar natur och i ett året om ljuvligt klimat. Både bildning och skönhets-sinne präglar invånarna, där modern teknologi – bland annat ångkraft – inneburit att åtskilligt kroppsarbete kunnat avskaffas. Även landets bönder är mycket bildade. ”Nästan alla ha en liten boksamling och idka musik.”

Efter klockan 17 förekommer inget arbete i detta utopiska land. Resten av dagen ägnas åt umgängesliv och bildande nöjen, såsom studie-cirklar, teater- och musikevenemang. Man ägnar sig åt diskussioner och ordensliv, man gör ridutflykter, anordnar ballongfärder och annat roligt. Till de mer officiella festligheterna hör de olympiska spelen (sic!), en veckolång karneval samt en rad nationella högtidsdagar.

Fritz inleder med att besöka huvudstaden Mannheim. Färden går på järnväg, i en landå efter en ångdriven postvagn, och i ”den obeskrivliga hastigheten av 60 km/tim.” Ångloket sägs vara av ”nyaste amerikanska slag”. Fritz är hänförd: *”Det var en skön majdag. Naturen, som här oändligt mäktigare talar till det nyvaknade hjertat, än i Europa, hade iklädt sig högtidsskruden. Ängarna stodo i den färgrikaste pragt, besådda med tusen slags blommor, hvilkas likar i glans och välukt jag aldrig mera får se. /---/ Än ilade vi förbi doftande pomeransskogar, der tusende foglar sjöngo sitt Hallelujah, än palmlunder, i hvilkas skugga en ensam näktergal prisade paradiset fröjder och den eviga kärlekens rikedom på njutningar; än vilda, romantiska trakter, der skyhöga klippor genomskuros af brusande vattenfall.”*

Rådbergs karta över Friedland och den arkipelag av öar som ingick i denna utopiska nation.

Det dockskåpsartade Friedland skildras med minutiös detaljrikedom, vilket framgår redan av kapitelrubrikerna: "Det yttre af staden Mannheim"; "Det inre af staden Mannheim"; "Mannheims allmänna nöjen, högtider, sedvanor"... Boken rymmer också en karta, varav dessutom framgår att Friedland ingår i en hel arkipelag. Öarna har inlett ett samarbete genom det s.k. Friedlandsförbundet och utgör i praktiken "ett enda samhälle". (Möjligen har författaren inspirerats av Almqvists skrift från 1820: Handlingar till upplysningen i Manhemsförbundets historia, där han lanserar en plan för hur unga människor genom en sorts götisk kristendom gradvis ska ledas mot en allt renare andlighet.)

En av öarna heter Atlantis, med "Glückstadt" som huvudstad. En annan heter "Nya Sverige" ("i naturskönhet med Friedland täflande") och här bor inflyttade svenskar i städer som Stockholm och här återfinns såväl Mälaren som Fyrisån... På en annan ö, Palestina, bor judar som konverterat till kristendomen. Nya Grekland bebos av greker som "entusiastiskt efterbildar" antikens högkultur och där man överallt ser "de herrligaste monumenter, tempel, publika byggnader och bad". Österland har en asiatisk karaktär, medan Hesperien (med städer som

Neapel och Sevilla) bebos av "ett gladt, lättsinnigt, men skönt och väl-artadt folk".

Huvudön, Friedland, beskrivs som "en himmelens förgård". Huvudstaden Mannheim "är omgifven i norr af det skyhöga, romantiska Friedberget, i vester och söder af herrliga parker och landt gårdar, palmskogar, blomsterängar och sädesfält". Och arkitekturen är ypperlig: "alla publika byggnader i Mannheim äro praktbyggnader och mönster af smak, skönhet och harmoni".

Fritz reser vidare till småstäderna Liverpool och Boston ("med oljemålade plankhus"); därefter till Bellevue, omgiven av "en paradisk rosengård". Resan är oavbrutet tjusande:

"Öfvermätta af själsnjutning fortsatte vi under en ousägligt herrlig, stjernklar natt vår resa till Athen, näst Paris Freidlands nyaste stad, 3,5 svenska mil från Carlshamn. En svensk kan svårligen göra sig någon rätt föreställning om en sådan natt. Friedlands himmel, dess måne och stjernor ha en helt annan klarhet än i vårt töckenhöljda Norden; de senare synas mycket större, deras ljus nästan flammande. Aldrig har mitt hjerta varit uppfyllt af en så himmelsk, så äkta religiös och allälskande känsla".

Fritz besöker fursten, Carl August, som är av både svensk och tysk härkomst och som låter nykomlingen bo på slottet och där umgås i hovkretsarna. Fritz frapperas av människornas chosofria sätt och bildade väsen, Han urskiljer romerska profiler och grekiska drag... Han får träffa såväl statsministern som biskopen. Fritz presenteras även för general Lichtfeld. Fritz uppfattar denne militär som "en andre Carl XII" och kallar honom hänfört "en klippa i stormen". (Vad då för storm? frågar sig läsaren, som just introducerats i denna så fridfulla idyll.)

När en grupp frågvisa unga damer utsätter Fritz för ett formidabel korsförhör beträffande aktuella förhållanden i Europa, lyckas han inte riktigt värja sig. De frågar om det är sant att "de som ha mycket penningar anse sig böra tala ur en högre ton än andra". De frågar om det verkligen är sant att den svenska staten inte gjort det minsta för kvin-nobildningen. Fritz tvingas inse att han inte kan ursäkta sådana svenska missförhållanden. "Att försvara en dålig sak med framgång har jag alltid funnit öfver min förmåga." I Friedland, inser han, "har man gjort sig lös från det vanvett, att stämpla en solidare bildning för qvinnan som något föraktligt".

På Friedland råder oinskränkt handels- och näringsfrihet, men korporativ är vanliga, i synnerhet som all slags egoism "anses som vanära och skryt". (Samma år som Friedland utkom skrev Rådberg följande sentens: "Rikedom – denna olja på begärens och passionernas eld".)

Och några år tidigare hade han formulerat följande – som säkert spädde på intrycket att han var socialist: ”Den fullkomligaste stat är den, der medborgarne hafwa det mästa gemensamt.”

Inför återfärden till Europa befinner sig Fritz på avskedskalas hos fursten, vars maka tar farväl med en avskedsskyss ”så tjugande himmelsk” att han... vaknar.

Bokens slutord lyder: ”Det var då blott en dröm? Ja! Hvad äro väl samhälls-, skönhets- och kärleksidealer annat än drömmar på jorden!” Mot detta står dock förordets tal om att bokens romantiska form är ”en mantel” (alltså en förklädnad!) och att han i Friedland även infogat sina ”vakna idéer”.

Rådbergs familjegrav vid Kapellkyrkogården i Vänersborg. Gjutjärnskorset är rest över Fredrik Rådberg medan den mindre urnan bär den unga dottern Fredrikas namn. Den större urnan står till minne av hustrun Carolina Castorin. (Foto: Karl Bernling)

Ibland förefaller denne stadskomminister i Vänersborg vara mer kritisk mot samtidens Sverige än han öppet vågade uttala.

Fredrik Rådberg betraktades av många samtida som ytterst radikal. Somliga såg i denne kyrkoherde ännu en av tidens alla socialister. I Stockholmspressen försvarade sig Rådberg och förnekade att han skulle sympatisera med den franske utopisten Saint-Simon.

Men trots att Rådberg i både Friedland och i flera andra skrifter ofta talar om behovet av genomgripande samhällsförändringar, framstår, vid närmare skärskådan, hans religionsuppfattning som just det slags kristendom som överklassens representanter använde som moralisk sanktion för dåvarande klassamhälle. Rådbergs ideologi tycks med andra ord (ironiskt nog) tämligen väl sammanfalla med den befintliga: med det styrande samhällsskiktets.

Läser man det tiotal böcker Fredrik Rådberg publicerade, liksom hans tryckta predikningar, blir bilden emellanåt en smula kluven. Å ena sidan tycks han mena att en reformerad kristendom skulle kunna förebygga och hindra revolutionära samhällsförändringar av det slag som följt i spåren av franska revolutionen; å andra sidan tycks han verkligen drömma om ett socialistiskt samhälle där urkristendomens radikala ideal äntligen förverkligats. Mot detta talar, återigen, den påfallande lutherskt präglade kristendom som här och var skymtar fram.

Efter att ha studerat Rådbergs efterlämnade skrifter får jag snarast bilden av en man som inte så mycket ville förändra själva samhället som *moralen* i samhället. Han ville inte understödja något slags ”pövelrevolution”; snarare hoppades han att en kristen och patriotisk moral så att säga uppifrån skulle reformera samhället och därigenom upphäva de mest flagranta missförhållandena. Snarare än samhället var det *människorna* som borde reformeras.

Friedland beskriver en dröm – och hans publicerade utopi ter sig just drömlig i sin motsägelsefulla och ofta oklara form. Men spännande är det.

Artikelförfattaren Björn Gustavsson är född 1956 i Vänersborg, uppvuxen i Dals-Rostock. Kulturskribent, krönikör och författare. Utkom senast med en roman, "Jag var Johannes Brahms" (Recito, 2021).

ÅRSKRÖNIKA 2021

Blomsterhallen är jämnad med marken! Denna botaniska institution som i årtionden levererat drivor av kransar och ljung åt stressade gravsmyckare. Inte minst i dessa allhelgonatider. Kommunens omätliga behov av nya bostäder skall säkras och ur den rika Vassbottenmyllan under det gamla glashuset skall 120 nya lägenheter uppenbaras. Inflyttningen till vårt idylliska Lilla Paris är påtaglig och begriplig med bekväma och snabba kommunikationer inte minst från den allt mer skrämmande storstaden Göteborg. Vårt kommunalråd Benny Augustsson har också satt spaden i jorden på kvarteret Haren som skall bära stadens första skyskrapa på hela 14 våningar! Knappast förvånande att Vänersborg snart passerar 40 000 invånare.

Den som trotsat mest strapatser och kanske längtat mest för att flytta till oss ända från Sibirien är den rubinnäktergal som kom hit i veckan och som dessutom drog hit hundratals tillfälliga besökare från hela landet för att beskåda miraklet. Ett obekräftat rykte säger att det var evenemangsutvecklaren och gillebrodern Stefan Leijon som fått hit detta dragplåster. I så fall var det ju ett lyckat påhitt som verkligen manar till efterföljd.

En annan av alla dessa nyvänersborgare var en norrlänning som fått anställning på Wargön Alloys. Han blev tillfrågad av en nyfiken vargöbo var han arbetat tidigare.

”Jag har arbetat i Sorsele och Ramsele och Lycksele”, sa norrlänningen.

Vargöbon som skulle göra sig lite lustig frågade då:

”Har du aldrig arbetat i Arsele?”

”Nej.” sa norrlänningen lite eftertänksamt. ”Men jag är född inte långt därifrån.”

Halmstadsgribben Michael Dohlsten, forskningschef på Pfizer, har med sitt team slagit rekord i hur snabbt man kan få fram ett vaccin mot covid-19. Det skydd som det tidigare tagit tiotals år att utveckla mot virus fick man fram på mindre än ett år. Tusentals liv har därmed

räddats och när andra och tredje vågen av pandemin kom var många redan vaccinerade.

Ett annat globalt elände som vi, i alla fall denna gång, slapp en andra våg av är den politiske marodören Donald Trump som avslutade sin presidentkarriär med ett obehagligt förhållningssätt till stormningen av Capitolum. Hos oss står vi i skrivande stund inför den eventuella sensationen att få vår första kvinnliga statsminister. I nästa årskrönika får vi se hur detta gick av stapeln.

De gillebröder som ännu inte registrerat hur spinnsidan sakta men säkert övertager rodren i såväl politik, näringsliv och lärosäten kanske överhörde samtalet mellan två bröder efter en lite blöt kväll på gillet.

” Den som ändå vore hemma och låge i sin säng. ”

” Ja du, utskälld och klar! ”

Årets release är stadsvandringsboken som Håkan Lind sammanställt och som finns att få gratis på Gillet och på Visit. Den följs nu upp med ett fyrtiotal kortfilmer om Vänersborgs intressanta historia. Där berättar Per Hedqvist och Peter Johansson äventyrligheter och skrönor på det charmiga sätt som är deras signum. Man avslöjar bland annat hur det verkligen gick till när Johannes Andersson togs av daga och därmed gav namnet ”Mandråparen” åt den vackra gjutjärnsarmaturen som står mitt i Plantaget. Gå in på kommunens YouTube-kanal ”Vänersborg då och nu”, så kan du höra den berättelsen och stilla ditt lystmäte på Vänersborgiana.

Professorn och gillebrodern Ulrich Kaatz ångar oförtröttligt på i ambitionen att förstärka Vänersborg som musikhuvudstad i Västra Götaland. Nationellt Centrum för Musiktalanger (NCM) heter denna ideella förening med 23 medlemsorganisationer. Alltifrån Kungliga Filharmonikerna till alla musikhögskolor i Sverige. Ulrichs mål är att skapa ett ”landslag” av Sveriges bästa unga musiktalanger. Gillet gillar och applåderar!

Ett av våra egna bidrag för att förstärka musikprofilen i vår stad är musikstipendierna ur Elis Ullmans minnesfond. I en fullsatt kyrka utdelade Håkan Lind 10 000 kr vardera till Benjamin Löfgren, trumpet, och Dominique Göbel, orgel. Stipendiaterna bjöd på en magnifik konsert där även Vargöns Symfoniorkester briljerade under ledning av Anna Bornander, stoltserandes med Gillets vackra medalj.

Äntligen är allsången i Plantaget tillbaka efter pandemiuppehållet. Gillebroder Håkan Thunberg ledde världsvant denna populära som-

martradition, som i år fick förstärkning av grannkommunens Paul Paljett bland annat.

Någon oktobermarknad blev det inte detta ansiktsmaskens och avståndet år. Visst saknar man "Vild-Hasse", kokosbollarna och sockervadden, men vi får hoppas att denna stolta Vänersborgstradition övervintrar och slår ut i full blom till nästa höst.

Vår kommun har i många år haft svårt att nå topplaceringar i näringslivsranking, men som väl är finns det andra grenar att tävla i. Utav Sveriges 290 kommuner är vi bäst av alla i "konsumentvägledning". Ett poäng före Borlänge och Vimmerby. En anledning till vår framskjutna placering kan vara att de två föregående årens vinnare, Härryda, har lagt ner sin konsumentvägledning. Det är oklart om lokaltidningen har del i denna nationella upphöjelse som supervägledare i konsumentfrågor, men helt orimligt är det inte. Tidningen har nämligen regelbundet och med hög journalistisk ambitionsnivå och träffsäkerhet testat vardagsprodukter, så att vi stackars vilsna amatörshoppare ska slippa stå i valet och kvalet och dröja i beslutet om vilken produkt vi ska välja, när vi måste gå ensamma och hålla avstånd och det där förbaskade munskyddet gör att glasögonen immar igen, så vi inte ser prislapparna. Då har TTELA klara besked att hjälpa oss med. Till exempel:

" Billigaste elgrillen ger kokta korvar! "

" Delad topp bland julsinkorna! "

" Här är de sämsta strumpbyxorna! "

" Ingen totemask blev godkänd! " (Blir det ingen tomte i år då, eller?)

" Billigt toapapper ger stopp i toaletten! "

Ledsamt att vårt lokala toapapper från Edet fick sämst betyg trots att det var nästan dubbelt så långt som det näst längsta. Edet föll på att de hade för lågt " penetrationsmotstånd ".

Sannolikt kommer tiden vi lägger på Kvantum att minimeras med all denna information. Dessutom kortas tiden i butiken ytterligare av de heltäckande ansiktsmaskerna som gör att man inte känner igen folk, folk som man annars vore tvingad att stå och tjata med om man hade kunnat se vem det var.

Det finns en herrans massa olika tävlingsprogram på tv. Alltifrån "Mästarnas Mästare" till "På spåret" och "Mästerkocken". Så plötsligt händer det! En hel vecka med matlagningstävling från Vänersborg!

Man sitter som klistrad framför rutan för att se grannar och bekanta svänga ihop lyxmat på bästa sändningstid, "Halv åtta hos mig" heter det och industriklättraren från Hamngatan, Carlos Castillo tog hem en välförtjänt seger med pilgrimsmussla och oxkind. Applåd!

Aldrig någonsin tidigare, om ens det, (som en känd gillebroder och riksantikvarie skulle sagt) har Sverige haft någon utnämnd till årets friidrottare i världen. När Armand Duplantis erövrade denna titel endast 21 år gammal, så blir det idrottshistoria. På väg dit hann han slå världsrekord, ta OS-guld och erövra bragdmedaljen. Kan han nu bara lära sig prata svenska också, så kanske han kan bli accepterad till och med av Sverigedemokraterna.

Vår egen internationella idrottskändis lägger av efter denna säsong. En säsong där stadens hockeylegend Viktor Fasth slagit rekord med 14 räddade straffar i rad och erövrandet av "Honken Trophy" för fjärde gången. Bara han nu också får ett foto i historieböckerna som farfar skulle godkännt.

Olympiaden svepte förbi med tomma läktare. Lite avslaget på grund av pandemin, trots nio medaljer. Vår egen OS-kandidat Jesper Stålheim som fått sin seglarskolning i VSS, slutade på 14:e plats i laser.

Samtliga OS-framgångar kröntes av att idrottarnas kläder var Greta-anpassade. De var nämligen enligt uppgift tillverkade av gamla plastflaskor vilket dock var nästintill omöjligt att se på bilderna i TV.

Blåsuttejen Annie Berner tog inte bara SM-guld i bandy inför 420 000 tv-tittare utan blev också uttagen till landslagstruppen. Att IFK håller sig kvar i Elitserien får vi njuta av samtidigt som vi jublar över att VIF med säkerhetsmarginal blir kvar i fotbollsettan.

Vasaloppet, Vätternrundan, Vansbrosimningen och Lidingöloppet i en följd innebär en Svensk klassiker. Det är tufft att göra några gånger i rad, det vet krönikören, men att göra det 20 gånger i rad är en gedigen prestation. Brålandatjejen Ann-Louise Wressel siktar dessutom vidare mot 25 Svenska Klassiker! Oklart om hon är helt ensam om denna svit, men många är dom inte som kan stoltsera med en sådan bragd.

70 är det nya 20. Sjuttioåringen kastar loss från arbetslivet och ser till att få leva ut allt innan ålderstrappan blir för brant medan den 20-åriga studenten lossar förtöjningar från hemmet och höjer insatsen i kärlek, livslust och fest innan familjebojan dras åt och rörelsefriheten

begränsas. Sjuttioåringen idag har mer sex, dricker mer och är mindre deprimerad än vad 70-åringen var för 50 år sedan, medan dagens tjugotjugoråring dricker mindre, har mindre sex och är mer deprimerad än vad en 20-åring var 1970. Dessutom drabbades dessa två åldersgrupper hårt av pandemin. När de skulle ut och förverkliga sina drömmar blev de stoppade av lockdown och reseförbud. Men att det är fart under galoscherna på gamlingarna är 69-åriga Vänersborgstjejen Susanne Bergstedt ett lysande exempel på. Hon har fått utmärkelsen ”Årets nätängeln” i kategorin gaming som är ett datorspel som utövas på nätet. Hon har en egen kanal på spelstreamingtjänsten Twitch. Det ni!

Gillebröderna Bo och Fredrik Knutsson som håller oss bänkade framför rutan på torsdagskvällarna har denna säsong också bjudit oss på ”hemma hos reportage” i Antikrundan. Nu får dock dessa gossar allt mer lokal konkurrens bland annat av Vänersborgs egen såpaskådis Tanja Ingebretsen i Paradise Hotel. Tanja marknadsför på ett framgångsrikt och spektakulärt sätt lite andra värdefulla former än de som lyfts fram i Antikrundan.

Botredsbönan Emma Hamberg ser ju alltid till att vara så aktuell att hon får en plats i krönikan. Nu har även hon fått konkurrens av ingen mindre än Camilla Läckberg. Lyckoviken heter Läckbergs raffinerade kriminalsåpa som visar vår idylliska småstad och fina miljöer. Kanske det är läge att marknadsföra vår kommun i anslutning till dessa tv-program?

Lilla spralliga Emma fyller faktiskt 50 år i år, men är mer produktiv än någonsin. Förutom den nya romanen ”Je m’apelle Agneta” gör hon tv-såpan ”Sommaren-85”. Det är en mycket oförblommerad vänersborgiana och Emma tvekar inte att låta sina barndomskamrater ha sina ursprungliga smeknamn Snygg-Malin och Johnny-Kuken! Många är således de vägar på vilka kunskapen om vår älskade hemstads förträfflighet förs ut i världen. En av de vägarna nådde ända till Hollywood. I gillebroder Anders Patrikssons villa i Vargön utspelades nämligen handlingen i filmen ”En runda till” som blev ”bästa internationella film” i årets Oscarsgala. Bra att ha som info vid eventuell husförsäljning.

Under pandemin har försäljningen av lusmedel sjunkit katastrofalt medan försäljningen av kondomer och sexleksaker ökat dramatiskt och skapat varubrist. Även cyklar av alla slag har haft strykande åtgång.

Något som tyvärr också bidragit till att anmälda cykelstölder mångdubblats. Gustav på Lerdalen blev av med sin nästan helt nya cykel och beklagade sig hos prästen hur det var möjligt att det kunde finnas så tjuvaktiga församlingsbor i hans lilla fina församling. Prästen hade dock råd att ge. ”Nu på söndag är det domsöndag. Då talar jag om de tio budorden. När jag säger: ”Du skall inte stjäla”, så tror jag att den skyldige kommer te å avslöja sig genom att skruva på sig lite skyldigt. Kolla det Gustav!” sa prästen. Nästa gång de sågs veckan efter frågade prästen hur det gått.

”Jo, det gick allt bra.”- sa Gustav.

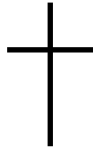
”Jaha, så cykeltjuven avslöja sig direkt.”

”Nja, inte precis” sa Gustav. ”Men när goe prästen sa: ” Du skall icke hava begärelse till din nästas hustru,” så kom jag ihåg var jag ställt cykeln.

Lilla Paris 18 november 2021

Lars Salonen

Krönikör

Minnesord

Under tiden juni 2021 juni 2022 har 24 Gillebröder
för alltid lämnat oss. Vi lyser frid över deras minne.

Sven-Olof (S-O) Magnusson född den 23 februari 1942 i Brålanda, avled den 20 juni 2021 i Vänersborg. 1960 tog han Realexamen vid Högre Allmänna Läroverket i Vänersborg och senare Högre bankexamen vid Studierådet vid affärsbankerna 1980. Magnusson arbetade som bankman på Handelsbanken i Vänersborg under många år. Musiken stod honom varmt om hjärtat och 1976 tog han sin kantorsexamen vid Göteborgs domkapitel. Vid sidan av sitt ordinarie arbete tjänstgjorde Magnusson som kantor i Sundals Ryrs församling samt efter pensioneringen i Vänersborgs församling och i olika församlingar runt om i Dalsland. Under sommaren tillbringade Sven-Olof gärna sin tid med familjen i sommarhuset i Bollungen vid Kroppefjäll. Inträdde i Gillet 2012.

Psykologen Karl-Gerhard Korse, född i Västra Tunhem 18 januari 1934, avled i Vänersborg 20 juni 2021. På grund av faderns, Yngve Korse, arbete fick familjen under Karl-Gerhards barn- och ungdom flytta mellan olika orter i Sverige. Karl-Gerhards grundskolestudier kom därför att bedrivas i såväl Aspås i Jämtland som Vänersborg och Örebro. Studentexamen avlades i Västerås och efter studier vid City of London School 1954 skrevs Karl-Gerhard in vid Uppsala universitet. Universitetsstudierna resulterade i licentiatexamen i psykologi med specialistkompetens i pedagogik. Efter examen följde anställningar vid bland annat Statens Personavårdsnämnd i Stockholm och under närmare 30 år som psykolog i Uppsala. Parallellt med psykologtjänsten arbetade Karl-Gerhard även som språklärare i italienska. Bland Karl-Gerhards fritidsintressen märktes konst, litteratur, trädgård, dans samt båtliv. Efter sin pensionering återvände Karl-Gerhard till barndomsstaden Vänersborg år 2002. Inträdde i Gillet 1985.

Gunnar Jansson, född den 26 november 1935 i Vänersborg, avled den 22 juni 2021 i Växjö.

Gunnar tog realexamen i Vänersborg 1952, handelsstudentexamen i Trollhättan 1957 samt blev diplomerad företagsekonom 1971.

Gunnar arbetade på inte mindre än sex olika företag under åren 1952-1984, på Sveriges Exportråd 1984-1992 samt var egenföretagare och innehavare av AB Amalgamated Steel Contractors från 1997. Gunnar var en flitig ordens- och föreningsmänniska, särskilt bör nämnas intresset för flyg och flyghistoria.

Inträdde i Gillet 2001.

Ingenjören Kurt Erlandsson, född i Helsingborg den 23 oktober 1925, och sedan mycket unga år bosatt i Vänersborg, avled i Vänersborg den 29 juni 2021. Efter fullbordad folkskola och militärtjänst gick Kurt ingenjörsutbildningen vid Hässleholms Tekniska Skola. Arbetade i början av yrkeskarriären på bilfirman Bröderna Karlge, fläktfabriken Monsun, rörledningsfirman B Erlandsson samt Västsvenska Rör AB i Uddevalla. År 1966 övertog han faderns företag B Erlandssons Rörledningsfirma. Fotografering var länge en stor hobby och Kurt var under en följd av år medlem i Vänersborgs fotoklubb och deltog aktivt i klubbens aktiviteter. Redan i slutet av 1970-talet tog datorerna och deras möjligheter en allt större plats och var ett intresse som aldrig falnade, han beskrivs som en mycket kunnig datasupport. Kurt var också något av en naturmänniska och trivdes allra bäst i båten på sommaren och i längdskidspåret på vintern.

Inträdde i Gillet år 1970.

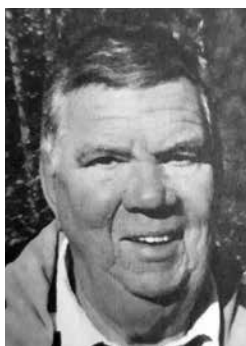
Ingenjör Åke Källgård föddes i Skövde den 10 mars 1939 och avled i Vänersborg den 4 juli 2021. Han växte upp i Götlunda utanför Skövde och studerade vid Skövde högre allmänna läroverk. Källgård fortsatte sina studier till ingenjör vid Katrineholms Tekniska Skola (väg och bro). Efter utbildningen flyttade han till Vänersborg och bildade familj med tre barn. Sitt yrkesliv ägnade han i 45 år vid Vägverket. De sista tio åren som redaktör för Vägverkets kundtidning samt den sista tiden med egen firma ÅK media. Han var även mycket engagerad i Vägverkets Seniorförening i Vänersborg. Åke Källgård var mycket intresserad av motion och idrott. Fem stycken Vasalopp och tio stycken Karolinerlopp genomförde han samt med stolthet följde han även sönernas framfart i skidspåren. Övriga intressen var bland annat jakt, musik, veteranmopeder samt sin Harley Davidson. Inträdde i Gillet 2008.

Polisinspektör Dick Almqvist, född den 11 december 1947 i Vänersborg, avled i Hunnebostrand den 6 juli 2021. Han var född på Norra gatan och således blev det skolgång på Norra skolan. Efter att tagit sin realexamen började Dick att arbeta på posten som brevbärare samt även som postkassör. 1971 flyttade han till Stockholm för att börja på Polisskolan. Efter avslutad utbildning fick Almqvist tjänst i Uddevalla. Här tjänstgjorde han som såväl yttre som inre befäl samt som hundförare. Sista åren innan han blev pensionär, arbetade han som utredare i Kungshamn. 2003 flyttade han med sin maka Gudrun till Hunnebostrand. Förutom familjen hade Almqvist under alla år alltid haft ett stort intresse för båtar, hav och fiske. Under en tid hade han två musselodlingar och under 80-talet hade han en rörelse i Uddevalla som sålde fiskeredskap. Efter pensioneringen var Dick anställd på Västkoststiftelsen. Här bestod arbetet av att sköta renhållningen på öarna i Norra Bohuslän. Almqvist hade flera styrelseuppdrag genom åren, bland annat i Hummerakademien, Bildarkivet och i PRO, samtliga i Hunnebostrand. Inträdde i Gillet 1988

Köpmannen Rune Patriksson föddes den 23 juni 1937 i Vänersborg och var födelsestaden trogen till sin bortgång den 6 augusti 2021. Han utbildade sig till köpman vid dels Icaskolan i Västerås, dels Köpmannainstitutet i Stockholm. Han fick sin första anställning i sin fars rörelse Jonsson & Ullgren vid torget. Han arbetade också på Jarls livsmedel där han lärde sig att stycka. 1962 startade han efter ett gästspel i Trollhättan eget, Lyckans Livs på Havenströmska Lyckan. Han var då Sveriges yngste Icahandlare. Affären var då bland de största i Vänersborg. Rune hade ett stort matintresse, tyckte mycket om sitt arbete, mötet med kunderna och inte minst sin personal. Med tiden bytte affären inriktning och den döptes om till Matöppet. Matöppet var bland de första i Vänersborg med kvällsöppet. Rune var sekreterare i Vänersborgs Köpmannaförening från 1962 till dess att föreningen gick i graven. Han hade bland annat uppdrag som styrelseledamot i Sparbanken Väst i Vänersborg och Västergötlands Köpmannaförbund. Han tilldelades Sveriges Köpmannaförbunds förtjänsttecken i guld. På senare år var han med i Seniorernas Hobbyslöjd, Strokeputtarna och spelade bland annat bridge i Societetsföreningen. Rune gillade segling, salta bad och somrarna på kusten. Medlem i Vänersborgs Par Bricole. Inträdde i Gillet 1965.

Örlogskapten Hans Segertoft, född i Karlskrona den 1 december 1938, avled i Vänersborg den 10 augusti 2021. Som sjuåring flyttade familjen till Göteborg där han fick växa upp. Vid 17 års ålder sökte han sig till Kungliga flottan i Karlskrona, där han genomgått ett flertal olika utbildningar, för att till slut få den militära titeln Örlogskapten. Segertoft har bland annat tjänstgjort på Älvsnabben samt arbetat som röjdykare. Mellan åren 1980-1986 hade han en tjänst som byrådirektör vid Riksåklagaren i Stockholm, där Hans med sin familj nu var bosatt. 1998 gick han i pension från flottan. Segertofts fritidsintressen, som han delade med sin hustru, var många. Nämnas kan Scoutrörelsen, friluftsliv, bär- och svampplockning, segling, semesterar på kryssningsfartyg till bland annat Karibien, teater och opera. Vid ca 40 års ålder blev han aktiv i Lions Club i Stockholm, samt var under en tid dess Distriktsguvernör. När Hans Segertoft med sin maka flyttade till Vänersborg 2010 blev han Lions president i staden. Han var också kassör i Wasaorden av Amerika samt en flitig broder inom Frimurarlogen i Vänersborg. Somrarna tillbringade makarna Segertoft i sin husvagn på Örns camping. Inträdde i Gillet 2014.

Golvläggaren Rolf Sjöström, född i Vänersborg den 18 juni 1926, avled i Vänersborg den 11 augusti 2021. Efter avslutad folkskola och fortsättningskola arbetade han som en mycket skicklig pinnare på AF Carlssons skofabrik åren 1942-1969, med ett kort mellanspel som flygplansmontör på Saab åren 1945-47. Efter det att skofabriken hade lagts ner omskolades Rolf till golvläggare och arbetade som sådan på Vänerns Golv AB åren 1970-75. Han och gode vännen Ove Lennartsson startade firman SL Golv AB år 1975 och där var Rolf verksam fram till pensioneringen 1991. Förutom ett mycket stort trädgårdsintresse och ett stort engagemang i barn och barnbarn var Rolf allmänt historie- och idrottsintresserad, aktiv i korpfbollen, ute i längdåkningsspåren på vintern, naturintresserad och vandrade mycket i skogen. Men framförallt var Rolf en kreativ och händig person som bland annat hade förmågan att göra ett slags mycket uppskattade mosaiktavlor av spillbitar från mattläggningsverksamheten. I seniorsløjden utmärkte han sig med avancerade alster som cyklar och ljusstakar; han beskrivs helt enkelt som en hängiven konsthantverkare. Han beskrivs också som en hjälpsam, noggrann, påhittig och flitig man. Inträdde i Gillet 1987.

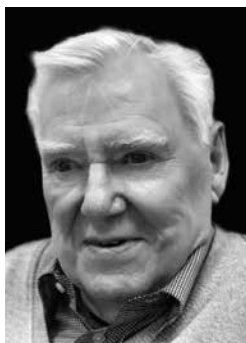

Behandlingsassistent Lennart Strand, född i Vänersborg den 2 december 1946, avled den 14 september 2021 i hemstaden.

Lennart växte upp i Vargön i en tjänstebostad på Vargöns Bruk. Hans far arbetade på bruket. I början av 1960-talet flyttade familjen till ett hus vid Brinkebergskulle och efter föräldrarnas bortgång tog Lennart över huset. Lennart började sin yrkesbana som ”pinnpojk” på Vägverket och därefter arbetade han på Forsane ungdomsvårdsskola i Frändefors, ända fram tills ungdomsvårdsskolan lades ned. Han arbetade sedan på Margretelunds behandlingshem för ungdomar i Lidköping till sin pensionering.

Under tiden han arbetade på Margretelund startade Lennart sitt livsverk – Frida fritid, ett markis och persienfföretag, som han drev fram till sin 70-årsdag, år 2016. Lennarts stora intresse var resor, IFK-bandy, boule och Fredax-klubben, hans favoritresmål var Mallorca som han årligen besökte under 40 års tid.

Inträdde i Gillet 2001.

Företagaren Bertil Johansson, född den 12 juli 1932, avled i hemstaden den 18 september 2021. Johansson föddes på gården Lilla Botered i Vassända-Naglum där han växte upp tillsammans med brodern Lennart. Efter föräldrarnas bortgång kom Bertil Johansson att ta över föräldrahemmet där han bodde tills han på senare år flyttade till centrala Vänersborg.

Tidigt gav sig Johansson in i oljebranschen och sålde villaolja, en verksamhet som för många gjorde honom mer känd under namnet ”Olje-Bertil”. Han drev även ett flertal bensinstationer vid Vallgatan, Tenggrenstorp samt på Lilla Vassbotten vid Höijs, senare Wejrots, bilfirma. Parallellt med drivmedelsbranschen startade Johansson upp en växande verksamhet som fastighetsägare. Genom firman B A Johansson Fastighetsförvaltning kom han att äga och förvalta ett stort antal hyresfastigheter i Vänersborg. Kännetecknande för Johansson var hans goda personminne vilket inte minst kom till sin rätt i de goda relationerna med många hyresgäster. Hans integritet var stor och fritiden tillbringades helst tillsammans med familjen.

Inträdde i Gillet 2010.

Bengt K. Å. Johansson, landshövding i Älvsborgs län 1991-1997. Bengt föddes i Sjömarken vid Borås den 4 jan 1937 och avled i Stockholm den 27 sept 2021. Efter Studentexamen i Borås 1955, studerade han vid Göteborgs universitet, tog en fil kand och arbetade på bank där parallellt med fortsatta studier och aktiviteter i Göteborgs Förenade Studentkårer och i Nordens Socialdemokratiska Studentförbund. 1963 fick Bengt erbjudande att bli statssekreterare hos Tage Erlander. Bengt arbetade sedan i statsförvaltningen som expert och statsråd på olika departement under statsministrarna Tage Erlander, Olof Palme och Ingvar Carlsson. Senast fram till valet 1991 var han civilminister. Efter valförlusten blev Bengt Landshövding för Älvsborgs Län i Vänersborg fram till bildandet av Västra Götaland 1997. Bengt var en flitig anlitad och uppskattad medlare i arbetsmarknadskonflikter under flera årtionden. Bengt K. Å. Johansson och hustrun Sonja kom 1991 till Vänersborg där de snabbt blev en del av den lokala gemenskapen. De öppnade upp residenset och deltog livligt i lokala arrangemang. I samband med jubileumsåret 1994 och kungaparets besök, Glasfestivalen och flera idrottsarrangemang var Bengt en given frontfigur som alltid generöst ställde upp. Bengt hade ett stort idrottsintresse och följde sommartid fotbollen med Elfsborg, favoritlaget sedan skolåren i Borås och vintertid med bandyn i IFK Vänersborg som en aktiv supporter. Om man sett en match tillsammans med Bengt i Vänersborg eller på Zinkensdamm i Stockholm med IFK Vänersborg så har man sett och inte minst hört engagemanget. Landshövdingen i Älvsborgs län kämpade hett och länge för Vänersborgs plats i det nya Västra Götaland. När Bengt sedan slutade som landshövding hedrades han och Sonja för sitt engagemang och varma vänskap av vännerna i Vänersborg med en strålande föreställning på Vänersborgs teater. Bengt har regelbundet återvänt i olika sammanhang till Vänersborg sedan han flyttade till Stockholm 1997.

Inträdde i Gillet 1997.

Ingenjör Olof ”Olle” Levan, föddes i Vargön den 16 juni 1924 och avled i Vänersborg den 4 november 2021. Efter realexamen i Vänersborg, utbildade sig Levan till ingenjör på Tekniska gymnasiet i Göteborg. Han arbetade bland annat på dåvarande Flygmotor 1947-1949 och sedan på Einar Egnell AB i Trollhättan under åren 1953 fram till 1989 då han gick i pension. Olle var hos dem försäljningschef och konstruerade medicinska vakuumpumpar av olika slag tillsammans med Einar Egnell. Levan var en flitig föreningsmänniska. Nämnas kan Ingenjörsförbundet, Svenska Frimurarorden i över 50 år, Par Bricole, Skalbankarna i Uddevalla, Trollhättans tennisklubb, Sällskapet Vänersborgs skolkamrater, SPF Veteranerna, Lilla Paris, Aktiva seniorer, morgonbadarklubben Doppingarna med flera. Olle Levan hade många andra intressen och hobbies. Schack, bridge, trav och att spela piano. Han var en duktig pianist som bland annat spelat i Tord Skölds sextett på Folkets Park i Trollhättan och i ett tjugotal år hos Clios vänner samt då och då i Veteranorkestern. Olle spelade inte efter noter utan lärde sig allt utantill.

Inträdde i Gillet 1993.

Poliskommissarie Johan Strand, född i Vänersborg den 7 mars 1967, avled i hemstaden den 4 november 2021. Efter avslutat gymnasium började Johan arbeta på Teli i Vänersborg. Därefter blev det fortsatt utbildning i Stockholm, först som militärpolis och därefter vid polishögskolan. Efter utbildningen flyttade Johan tillbaka till Vänersborg där han jobbade som polis i hela sitt vuxna liv. Som ung spelade Johan fotboll i VIF:s juniorlag. Tillsammans med hustrun Ulrika tillbringade han gärna somrarna med resor i husbilen och besök på olika golfbanor runt om i Sverige. Inträdde i Gillet 1997.

Rune Jåtby föddes i Vänersborg den 7 november 1931 och avled i hemstaden den 30 november 2021. Han växte upp på Storgatan där han också senare bodde under många år. I ungdomen var Rune aktiv och spelade bland annat kornett i Vänersborgs folkskolors Gossmusikkår och utövade simning och vattenpolo med Kamraterna (IFK Vänersborg). Rune började jobba direkt efter avslutad folkskola, bland annat på Televerkstaden och i cykelverkstaden hos A-Johan Larssons maskinaffär där han senare avancerade till bilverkstaden. Därefter blev det Uddevalla med SJ:s bussar som han servade och körde i linjetrafik.

I början av 1950-talet då familjen bildades gjorde Rune ett långsiktigt yrkesval, skorstensfejaryrket. Han började som sotarlärling i Vänersborg. Efter Gesällbrev, Mästarbrev och lång yrkeserfarenhet erhöll han slutligen befattningen som skorstensfejarmästare i sin hemstad. En befattning han hade fram till sin pensionering.

Som företagare var Rune verksam som ordförande i lokala Fabriks- & Hantverksföreningen och därefter i Företagarna (FR) regionalt. Inom föreningslivet var Rune även medlem i Odd-Fellow, Logen 147 Brette och SPF Pensionärsföreningen Lilla Paris. Han engagerade sig stort i aktuella frågor in i det sista.

Inträdde i gillet 1976

Polismästare Gunnar Lundh, född i Umeå den 1/7 1935, avled i Vänersborg den 9/12 2021. Som ung sommarjobbade han bland annat i timmersorteringen, som taxichaufför och på Umedalens sjukhus. Efter gymnasiestudierna utbildade han sig till polis. Chefskarriären inom polisväsendet inleddes med vikariat som landsfiskal på olika platser i Västerbottens län. Gunnar kom till Vänersborg 1968 och började som polisintendent. Han arbetade i olika chefspositioner i Uddevalla och Alingsås, med inbrott i Strömstad och Ulricehamn. Gunnar avslutade sin polisiära karriär i Vänersborg, som stadens siste polismästare. Gunnar var under åren i Vänersborg medlem i Rotary, Par Bricole och Round Table. Gunnar spelade som ung handboll, men det var som pistolskytt han hade störst framgång, främst i fripistol, med många plaketter från tävlingar, såväl civila som inom polisen. Han tyckte om jazzmusik och sport, hade ett konstitensintresse och täljde gärna i trä. Han var med i Seniorsløjden och tillbringade mycket tid på sin kolonilott i Brinke koloniförening, där han också var ordförande under en tid. Han var även ordförande i andra föreningar, bland annat för Västra Mariédals Samfällighetsförening (Saab-området). På senare år deltog han också i ett arbete med att inventera kyrkogårdarna i Vänersborg. Gunnar hade ett starkt samhällsintresse och var också en flitig resenär till olika destinationer runt om i världen, bland annat södra Afrika, men den svenska västkusten var ändå favoritstället. Han beskrivs som en ansvarstagande person med ett starkt rättspatos, men samtidigt med en aptit på livets goda. Inträdde i Gillet 1994.

Gösta Duell, född i Vänersborg den 22 mars 1928, avled i hemstaden den 14 december 2021.

Efter avslutad skolgång började Gösta arbeta i Ernst W Erikssons speceriaffär på Edsgatan i Vänersborg, som "allt i allo". Handel och försäljning blev Göstas bransch hela livet.

Efter några år flyttade Gösta till Uddevalla och arbetade bl a på ALJA-frukt, Clarholm & Bergmans kolonialvaror och Äggcentralen, inom dessa företag arbetade Gösta med försäljning och distribution i hela västra Sverige. Gösta avslutade sitt yrkesverksamma liv vid 75 års ålder på företaget Lantägg i Skara. Under ungdomsåren i Vänersborg medverkade Gösta i flera revyer och blev känd under smeknamnet "Bello". Gösta var även en god simmare och deltog i simtävlingar och kanalsimning i Vänersborg under ungdomsåren. Somrarna under 1960-1970 talen tillbringade Gösta med sin familj på sommarstugan i Töllås på Orust.

Inträdde i Gillet 2001.

Marknadsföraren Gunnar Benton föddes den 15 augusti 1936 i Sofiehem utanför Umeå och avled i Göteborg den 5 januari 2022. Gunnar flyttade med familjen till Vargön 1944, där det blev fortsatt skolgång ett par år i folkskola. Sedan vidtog studier vid Högre Allmänna Läroverket i Vänersborg med avlagd realexamen och studentexamen. Vidare utlandsstudier i Cambridge ett par år, samt fortsatta studier vid Handels i Göteborg. Ettårig värnplikt genomfördes vid pansartrupperna i Skövde som stridsvagnsförare. Arbetslivet inleddes som inköpsplanerare på SAAB i Trollhättan. Därefter följde en 5-årig anställning på Wargöns AB som försäljningsassistent samt en kortare anställning för ett amerikanskt företag som marknadsundersökare i Tyskland, Österrike och Schweiz. Därefter en längre anställning hos Uddeholms AB i Uddeholm och i Skoghall. Arbetslivet avslutades efter ett par decennier som marknadsundersökare för dåvarande Ahlsell, något som innebar omfattande reseverksamhet i Sverige och utomlands. Under arbetslivet och därefter gjorde han tillsammans med sin sambo ett flertal bilresor i Norden samt ett stort antal charterresor till utlandet, tills sjukdomen satte stopp.

Gunnars utåtriktade läggning präglad av en skarp analytisk förmåga gjorde honom till en respekterad och uppskattad vän såväl bland arbetskamrater som affärspartner. Han hade ett omvittnat stort intresse för tekniska innovationer och framför allt för bilar och bilspport.

Inträdde i Gillet 1997.

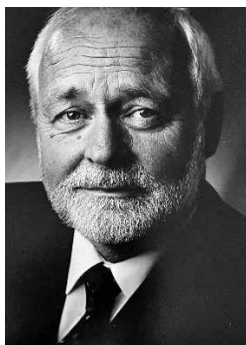

Kommunarbetare Karl-Eric Amgård, född i Vänersborg den 29 september 1940 och avled i sin hemstad den 15 februari 2022. Efter avslutad skolgång började han som lärling på Elverket i Vänersborg. Efter detta blev det arbete inom Vänersborgs kommun för Amgård. Först som borrhare och sprängare och efter detta som vaktmästare, såväl ute som inne. Bland annat skötte han kommunens bilpark. På sin fritid körde Karl-Eric buss i Vänersborg, där han också i många år körde vänersborgare och turister i den så kallade Älgsafaribussen till Hunneberg. Under flertalet år var han också medlem i GDG's Veteranklubb. Han följde gärna sina barnbarns idrottsintressen och körde dem till träningar mm. Med hustrun Birgitta tillbringade de många resor i såväl buss som i egen husvagn runt om i Sverige och i utlandet. Inträdde i Gillet 1974.

Ragnar Bergström föddes i Södertälje den 1 dec 1942 och avled i Vänersborg den 7 mars 2022. I tidiga år flyttade Ragnar till Vänersborg, tillsammans med sina föräldrar, där han sedan bodde resten av sitt liv. Ragnar var en glad och engagerad man. Detta tog sig bland annat uttryck i relationerna till familj och vänner samt det engagemang som han hade i olika grupper, som Lions och Gillet. Han arbetade på Samhall större delen av sitt yrkesverksamma liv. Somrarna har ända sedan barnsben spenderats i sommarstugan på Vänersnäs, en plats som betydligt mycket för Ragnar.

Ragnar hade en förmåga att minnas och ta in information som imponerade på många. När det gällde att minnas visste alla i familjen att ingen skulle kunna "slå honom på fingrarna". Detta var bland annat en styrka för honom i hans intresse för schack. Inträdde i Gillet 1980.

Herbert Lundström född i Uddevalla den 29 juli 1936 (tångförlöst enligt vad han själv skrivit), avled i Vänersborg den 12 mars 2022. Han är uppvuxen och gick i skolan i Ljungskile och Uddevalla. Redan vid 6-7 års ålder bestämde hans sig för att bli veterinär. Han kom in på Veterinärhögskolan vid Brunnsviken i Stockholm 1956. Han gjorde sin militärtjänstgöring på kavalleriet i Umeå på somrarna under studietiden. Under utbildningstiden arbetade han även på somrarna som distriktsveterinär, besiktningsveterinär på slakteriet i Uddevalla och som stadsinspektör i Lund. Efter sin veterinärexamen arbetade han på Veterinärhögskolan och senare på Livsmedelsverket. Han forskade under den här tiden på blyupptagning hos får i närheten av trafikmiljö. Herbert längtade till västkusten och sökte 1975 tjänsten som Länsveterinär i Älvsborgs län. Han fick tjänsten och var då den yngsta Länsveterinären genom tiderna. Hela familjen flyttade till Vänersborg och närmare sommarstugan i Gullmarsfjorden. Jobbet som Länsveterinär innebar många olika frågor som exempelvis distriktsveterinärorganisationen, livsmedelsfrågor, smittskydd och djurskydd. Under sin studietid var han kårordförande och även vald till ordförande för Sveriges yngre veterinärer. Under sin tid som Länsveterinär blev han vald till ordförande för Sveriges Veterinärförbund och hade det förtroendet under 16 år. Ordförandeskapet innebar många resor inom Norden och ute i Europa. Han blev invald i Federation of Veterinarians of Europe (FVE) i Europeiska Unionen. Där handlade frågorna bland annat om smittskydd som exempelvis galna kosjukan, djurtransporter och antibiotikaresistens. Vart fjärde år var det världskongress och då hade Herbert uppdraget att representera Sverige. Herbert var mycket omtyckt och uppskattad av sina kollegor både här hemma och utomlands. Han blev även utsedd till hedersmedlem i Finland och Norges Veterinärförbund. Efter pensioneringen byggde han upp en veterinärmedicinsk avdelning på Medicinhistoriska museet här i Vänersborg som blev mycket uppskattad och där han höll många roliga och uppskattade föreläsningar om veterinäryrket och om djur och natur. Inträdde i Gillet 1989.

Konstnärssjälén Berndt Russberg, född i Vänersborg den 15 december 1931, avled i sin hemstad den 20 mars 2022. Efter avslutad 7-årig grundskola började han som 14-åring som springpojke på konditori. Här trivdes han och gick efter några år en kurs på Hantverksinstitutet i Stockholm, för att lära sig tårtdekoration, vilket passade honom utmärkt eftersom han redan som barn var intresserad av kreativt arbete. Han arbetade sedan som konditor under 27 år på Backs, Nordfeldts och Princess konditori i Vänersborg. När barnen kom till världen arbetade Russberg som valsskötare i 13 år på Arla fram till dess nedläggning och avslutade sedan sitt yrkesliv på Östra Klinikerna som sjukvårdare. Som pensionär fick han möjligheten att arbeta med sitt stora intresse som var konst. Han var både målare och grafiker. Han var med vid många utställningar och hade även separatutställningar. Under åren var han även medlem i GÅK's Konstnårssektion, Vänersborgs Konstgille samt Vänersborgs konstgrafiska verkstad. Han älskade böcker och läste det mesta, men särskilt historia, politik och konst. Med sin hustru vistades Berndt ofta i naturen med att plocka det som skogens skafferi erbjöd. Ibland kunde det bli en resa, men han trivdes bäst i Vänersborg som den vänersborgare han var ända in i själen. Inträdde i Gillet 1999.

Inge Jonsson, född den 7 juni 1938 i Vänersborg, avled hemstaden 20 mars 2022. Han växte upp på Residensgatan 26. Hans farfar ägde huset där flera Jonsson-familjer bodde med starka familjeband. Efter avslutad skolgång på Norra skolan började Inge arbeta som bilreparatör på Stålheims bilverkstad. Därefter arbetade han på Blennemarks. Han var en erkänt skicklig yrkesman. "Vitten", som han allmänt var känd som, hade ett stort idrottsintresse. Han spelade bandy i Lira tillsammans med sin bror och sina kusiner. Bandykarriären blev dock inte så lång, det var inom seglingen som Inge vann sina segrar. Han vann Vänerpokalen flera gånger, en stor kappsegling där det var stor prestige i att vinna. Inge var en duktig seglare och som förgast hade han den jobbigaste uppgiften på båten. Stark som han var så tävlande han även i brottning för Vänersborgs brottarklubb. Inge följde IFK Vänersborg i bandy från läktarplats på senare år. I sommarstugan vid Dereviken i Dalsland, som han tog över efter sin far Gustav, tillbringade han mycket tid. Inträdde i Gillet 2008.

Anders Ferm, född i Vänersborg den 3 oktober 1958, avled i Trollhättan den 27 maj 2022.

Efter avslutad skolgång i Vänersborg arbetade Anders en kortare tid på Källshagens sjukhus, för att sedan börja på polishögskolan i Stockholm 1978.

Anders var därefter polisyrket trogen resten av sin yrkesverksamma tid, både i Trollhättan och Vänersborg, dock mest i Trollhättan.

Anders var en mycket aktiv och social person, trivdes med långa promenader och tillbringade gärna fritiden tillsammans med sin familj.

Inträdde i Gillet 2010.

Sida vid sida falla de,
samlas allt fler och fler,
somliga tidigt kallade,
andra då sol gått ner.

Skuggorna breda sig över dem,
vilan är djup och lång.
Nattliga vinden sover dem,
susar sin vaggande sång.

(Anita Halldén)

VÄNERSBORGS SÖNERS GILLES MEDLEMMAR

	Födelse- år	Inträdes- år
AARSRUUD, ANTON, VD, Torslanda	1968	17
AARSRUUD, WILHELM, Direktör, Vänersborg.....	1942	06
ABRAHAMSSON, GUNNAR, Vänersborg	1942	05
ABRAHAMSSON, LARS, Vänersborg	1939	16
ADOLFSON, HANS, Vänersborg.....	1963	11
ADOLFSON, ULF, Eventansvarig, Trollhättan.....	1961	10
* ADOR, HANS, Personaldirektör, Växjö	1935	75
AHLENIUS, PER, Civilingenjör, Vänersborg.....	1951	09
* AHLIN, ANDERS, Ingenjör, Västra Frölunda, ständig medlem.....	1965	78
** AHLIN, GÖRAN, Ingenjör, Vänersborg, ständig medlem, innehavare av Gillets medalj (2008).....	1944	58
* AHLIN, ULF, Göteborg, ständig medlem	1968	78
AHNFELT, LENNART, Vänersborg	1942	10
AHNSTEDT, LENNART, Vänersborg	1945	00
ALDÉN, BENNY, Vänersborg	1942	06
* ALEXANDERSSON, HANS, Biolog, Vänersborg.....	1948	75
ALFREDSSON, BJÖRN, Vänersborg.....	1983	20
* ALFREDSSON, HÅKAN, Bovallstrand.....	1951	95
* ALFREDSSON, LARS, Administrativ Chef, Vänersborg, 1:e Älderman	1956	76
ALFREDSSON, PIERRE, Vänersborg.....	1955	20
ALM, LARS, Vänersborg	1944	13
ALMQVIST, BENGT, Vänersborg.....	1946	13
ALMQVIST, PETER, Hälso- och skyddschef, Vänersborg	1950	00
ANDER, LENNART, Pensionär, Vänersborg.....	1951	20
ANDERSSON, ANTON, Tapetsör, Vänersborg.....	1971	04
ANDERSSON, ARNE, Vänersborg	1939	15
ANDERSSON, BENGT, Vänersborg	1944	04
ANDERSSON, BILL-ARNE, Pensionär, Vänersborg	1948	17
* ANDERSSON, BO, Vaktmästare, Vänersborg.....	1957	88
ANDERSSON, BOSSE, Vänersborg.....	1946	08
* ANDERSSON, CENNY, Ingenjör, Vänersborg	1963	83
ANDERSSON, DANIEL, Vänersborg	1993	15
ANDERSSON, DAVID, Fil. Dr., Ödeshög.....	1947	09
* ANDERSSON, GLENN, Elektriker, Trollhättan.....	1946	84
ANDERSSON, GUNNAR, Vänersborg.....	1949	19
ANDERSSON, HANS, Vänersborg	1965	04
ANDERSSON, HANS, Rektor, Vänersborg	1951	17
ANDERSSON, HENRY, Vänersborg	1940	16
ANDERSSON, HÅKAN, Vänersborg.....	1950	98
* ANDERSSON, JAN, Legitimerad Veterinär, Vänersborg.....	1951	89
ANDERSSON, JAN, Vänersborg.....	1963	21
ANDERSSON, JAN OLOF, Projektör, Vänersborg	1945	17

ANDERSSON, JOACHIM, Elhandlare, Vargön	1963	09
* ANDERSSON, JOHN, Marknadschef, Vänersborg	1953	74
* ANDERSSON, KENT, Bilförsäljare, Vänersborg	1944	81
* ANDERSSON, KENT, Verkstadsmontör, Brastad	1942	90
ANDERSSON, KLAS-GÖRAN, Tapetsör, Vänersborg	1937	99
ANDERSSON, KRISTIAN, Vänersborg	1972	97
* ANDERSSON, KURT, Typograf, Vänersborg	1940	80
ANDERSSON, LARS-OLOF, Överläkare, Bjästa	1945	00
ANDERSSON, MATS, Vänersborg	1970	10
ANDERSSON, OVE, Vänersborg	1945	04
ANDERSSON, ROLF, Vänersborg	1948	20
* ANDERSSON, STIG, Vänersborg	1938	94
ANDERSSON, STIG-ÅKE, Polis, Vänersborg	1951	13
ANDERSSON, SVEN, Målare, Vänersborg	1949	00
ANDERSSON, THOMAS, Frändefors	1960	21
* ANDERSSON, TOMMY, Köpman, Vänersborg	1950	75
* ANDERSSON, TOMMY, Ingenjör, Vänersborg	1950	83
ANDERSSON, TORBJÖRN, Trollhättan	1961	21
ANDERSSON, UNO, Vänersborg	1948	13
ANDERSSON, ÅKE, Arvika	1941	07
ANDREÉN, ROBERT, Lysekil	1976	99
ANDRÉEN, FREDRIK, Vänersborg	1971	99
ANDRÉEN, GUNNAR, Egenföretagare, Malmö	1940	14
* ANDRÉEN, HÅKAN, Frändefors	1942	82
ANDRESEN, BERTEL, IT-Tekniker, Hisings Kärra	1963	12
* ANKARTOFT, BENGT, Verktygstekniker, Vänersborg	1942	90
ANKARTOFT, LUDVIG, Student, Vänersborg	2004	19
* ANKARTOFT, PATRIK, Ingenjör, Vänersborg	1964	90
ANKARTOFT, ROBIN, Ingenjör, Vänersborg	1994	19
* ANKARTOFT, STURE, Pensionär, Vänersborg	1936	90
ARFWIDDSSON, SUNE, Fastighetsmäklare, Vänersborg	1942	98
ARTHURSSON, GÖRAN, Vänersborg	1956	15
ARVEBLAD, SVEN OLOF, Ingenjör, Vargön	1946	08
ARVEKLEV, LAGE, Vänersborg	1950	98
ARVEKLEV, LEIF, Vänersborg	1952	96
ARVIDSON, THOMAS, Vargön	1947	19
ARVIDSSON, KENNETH, Vänersborg, innehavare av Gillets medalj (2010)	1967	10
ARWIDSON, ANDREAS, Vänersborg	1974	19
* ARWIDSON, BENGT, Skötare, Vänersborg	1949	75
ASP, PETER, Informationschef, Vänersborg	1968	05
AUGUSTSSON, BENNY, Ombudsman, Vänersborg	1961	22
AXELSSON, ANDERS, Vänersborg	1959	16
AXELSSON, FRANK, Vänersborg	1944	17
* BACK, ROGER, Fotograf, Frändefors	1956	83
* BARTHOLMES, MICHAEL, Ingenjör, Vänersborg	1957	89
BENGTSSON, JAN-GUNNAR, Vänersborg	1949	16
BENGTSSON, LARS-GÖRAN, Vänersborg	1945	12

BENGTTSSON, LEIF, Vänersborg	1964	15
BENGTTSSON, PER GÖSTA, Vänersborg	1953	19
* BENGTTSSON, ROLF, Faktor, Vänersborg	1934	76
BENGTTSSON, THORILD, Pensionär, Vänersborg	1951	19
BERG, CHRISTER, Begravningsentreprenör, Vänersborg.....	1946	19
BERG, LARS, Vänersborg	1945	00
BERG, LARS, Chef Kapital Förvaltning, Trollhättan.....	1967	02
* BERG, LENNART, Mellerud	1950	94
BERGENHEIM, KLAS, Hovås.....	1970	96
BERGENLID, BJÖRN, Vänersborg	1955	17
* BERGER, ANDRÉAS, Malmö, ständig medlem	1974	76
* BERGER, MAGNUS, Lund, ständig medlem.....	1967	76
* BERGER, MAX, Vänersborg, ständig medlem.....	1970	76
BERGER, NIKLAS, Nacka, ständig medlem.....	1973	98
* BERGER, ORVAR, Tandläkare, Vänersborg.....	1937	72
BERGLÖF, RIKARD, Vänersborg	1968	14
* BERGSTRÖM, JOHAN, Vänersborg.....	1950	80
BERNLING, KARL, Postiljon, Vänersborg.....	1957	97
BERNTSON, STURE, Värnamo	1944	08
* BILLENGREN, LARS, Köpman, Mellerud.....	1938	75
BIRGERSSON, KURT-OLOF, Vänersborg	1955	20
BJARNELL, JOAKIM, Vänersborg	1992	15
BJARNELL, YAN-ERIK, Laholm	1955	07
BJELKHOLM, STEFAN, Vänersborg	1954	05
BJERKELUND, HENRIK, Göteborg.....	1960	19
BJÖREND AHL, ANDERS, Ingenjör, Upplands Väsby.....	1943	08
* BJÖRKENSTOCK, JAN OLOF, Munsökän, Växjö.....	1948	82
BJÖRKLUND, JAN ÅKE, Stockholm	1938	00
* BJÖRNBERG, THOMAS, Civilingenjör, Vargön.....	1953	77
BJÖRNDAHL, GUNNAR, Vara	1939	97
* BLIXT, PETER, Begravningsentreprenör, Vänersborg.....	1965	95
BLOM, TOMAS, Vänersborg.....	1964	98
BLOMBERG, LENNART, Vänersborg.....	1942	08
BLOMGREN, BENGT, Vänersborg.....	1946	04
* BLOMGREN, MATS, Nacka	1960	77
* BLOMQVIST, STEN, Vargön	1939	94
* BOBERG, LARS, Advokat, Hunnebostrand	1946	92
* BOBERG, MARKUS, Enskededalen	1972	87
BODÉN, HÅKAN, Skatteintendent, Vänersborg.....	1948	08
BODIN, LARS, Vårgårda	1953	16
BOMAN, FREDRIK, Civilingenjör, Torslanda.....	1973	00
* BOMAN, GÖRAN, Försäljningschef, Vänersborg, 2:e Älderman	1948	94
* BOMAN, MERRIL, PR Manager, Fiskebäckskil.....	1953	90
BONDESON, CHRISTER, Hovås	1941	02
BORGEMYR, JAN, Vänersborg	1946	04
* BORGLIDEN, INGE, Vänersborg	1936	94
BORGMALM, KENNETH, Vänersborg.....	1950	19

BORNSTRÖM, MATS, Bibliotekarie, Karlstad.....	1965	21
* BRATTWALL, JAN, Landstingsdirektör, Vänersborg.....	1942	91
BRÄNNLUND, FRANK, Vänersborg	1953	02
BUCCI, JAMES, Vargön	1966	10
BYSTEDT, CHRISTER, Vänersborg	1943	17
BYSTRÖM, URBAN, Kriminalvårdare, Vänersborg	1962	97
BÄCKSTRÖM, ANTON, Vargön.....	2005	14
* BÄCKSTRÖM, EMIL, Vargön.....	1976	85
BÄCKSTRÖM, MELKER, Vargön	2007	13
BÖNGREN, PER-OLOF, Färgelanda.....	1951	12
BÖNSTRÖM, ERIC, Arbetsledare, Vänersborg.....	1984	21
BÖRJESON, BJÖRN, Adjunkt, Vänersborg	1952	05
BÖRRETZEN, JENS, Överläkare, Vänersborg.....	1938	06
BÖTTIGER, ANDERS, Vänersborg.....	1962	21
BÖTTIGER, KARL-IVAR, Vänersborg.....	1932	05
* CARLÉN, BENGT, Dals Långed	1947	83
CARLSON, BENNY, Gymnasielärare, Vänersborg.....	1951	06
** CARLSSON, BERTIL, Annonskonsulent, Vargön, ständig medlem	1944	47
** CARLSSON, CARL OTTO, Speditör, Göteborg, ständig medlem.....	1939	47
CARLSSON, CLAS, Frändefors	1944	09
CARLSSON, HÅKAN, Vänersborg.....	1949	04
CARLSSON, JONATHAN, Student, Vänersborg	1995	17
CARLSSON, LARS-GÖRAN, Vänersborg	1942	10
** CARLSSON, LENNART, Göteborg, ständig medlem	1946	47
CARLSSON, THOMAS, Målarmästare, Vänersborg	1957	96
CARLSSON, TORE, Vänersborg.....	1952	13
CARLSTRÖM, ROLAND, Vänersborg.....	1942	96
CARLSUND, BO, Norsborg	1933	19
* CEDER, BERNT, Telearbetare, Vänersborg.....	1933	90
CEDER, CARL, Verksamhetschef, Vänersborg	1979	19
CEDERLUND, ARNE, Jägmästare, Vänersborg	1936	11
CEDERQVIST, PÅR, Kommunjurist, Vänersborg	1944	99
CHRISTIANSSON, ROGER, Vargön.....	1950	15
* CRANTZ, CURT GÖRAN, Pol. Mag., Vänersborg.....	1958	90
DAHL, MICHAEL, Vänersborg.....	1962	12
DAHLBOM, MATS, Kommunjurist, Vänersborg.....	1964	01
DAHLÉN, BERN, Pensionär, Vänersborg	1945	19
* DAHLGREN, LEIF, Banktjänsteman, Vänersborg	1945	85
* DAHLLÖF, MATS, Uppsala	1965	67
* DAHLLÖF, PETER, Civilekonom, Stockholm, ständig medlem	1972	72
DAHLQVIST, INGEMAR, Vargön.....	1952	14
DANIELSSON, THOMAS, Frändefors	1948	97
DANIELSSON, WOLLMAR, Vänersborg	1933	05
DAREFELT, GÖSTA, Vänersborg	1928	00
** DAVIDSSON, BILT, Bankdirektör, Vänersborg	1938	64
DIKELIUS, LENNART, Vänersborg.....	1945	16
DRUFVA, ULF, Ingenjör, Vänersborg.....	1950	97

DUBERG, PER, Vänersborg	1959	19
EDBERG, PEO, Färösund	1948	01
* EK, CARL-GUSTAF, Teknologie Doktor, Västra Frölunda	1958	83
* EK, LARS ANDERS, Teologie Kand., Tun	1954	83
EKDAHL, PER OLOF, Vänersborg	1946	97
* EKHOLM, JOHAN, Vänersborg	1963	87
* EKLIND, LARS, Överstelöjtnant, Stockholm	1957	74
* EKLUND, BO, Lagerchef, Vänersborg	1937	80
* EKMAN, LARS, Tekniker, Vänersborg	1949	74
EKSTEDT, GÖRAN, Vänersborg	1949	05
** EKSTEDT, THOMAS, Utvecklingsledare, Rydebäck	1951	65
* EKSTRÖM, JOHAN, Kommunalråd, Skövde	1943	80
* ELMQVIST, SÖREN, Museitekniker, Vänersborg	1940	75
EMANUELSSON, CONNY, Vänersborg	1950	15
EMANUELSSON, GÖTE, Vänersborg	1956	06
ENG, KENT, Fotograf, Vänersborg	1964	18
ENGDAHL, KENT, Posttjänsteman, Vargön	1953	04
ENGHOLM, CARL, Uppsala	1941	04
** ENGLUND, CHRISTER, Tandläkare, Göteborg, ständig medlem	1949	49
** ENGLUND, CLAES, Agronom, Lidköping	1943	47
* ENGLUND, NILS-ERIK MAGNUS, Vänersnäs, ständig medlem	1966	66
ENGLUND, OSKAR, Teknologie Doktor, Östersund, ständig medlem	1982	83
ENGLUND, SAMUEL, Civilingenjör, Lidköping, ständig medlem	1977	82
ENGLUND, TEODOR, Tandläkare, Lerum, ständig medlem	1985	85
ENGSTRÖM, HANS, Vänersborg	1941	13
* ENGSTRÖM, PER ARNE, Försäljare, Vänersborg	1935	85
* ERICSON, LENNART, Adjunkt, Vänersborg	1940	85
ERICSON, PER-OLOF, Vänersborg	1945	06
ERICSON, SVEN-GÖRAN, Vänersborg	1948	11
ERICSON, TOMMY, Urmakare, Vänersborg	1946	04
ERICSSON, BO, Fritidspedagog, Skövde	1939	01
ERICSSON, CARL, Vänersborg	1960	16
* ERICSSON, JOHAN FREDRIK, Vänersborg	1966	66
**ERICSSON, JOHN OLOV, Tandläkare, Vänersborg, Hedersledamot, innehavare av Gillets medalj (2000)	1939	54
ERICSSON, MICAEL, Vänersborg	1969	02
ERICSSON-KLEIN, CARL, Vänersborg, ständig medlem	2000	05
ERIKSSON, BJÖRN, Kungsbacka	1973	04
ERIKSSON, CARL-GUSTAV, Vänersborg	1952	13
ERIKSSON, CEGE, Vänersborg	1952	16
ERIKSSON, GÖRAN, Konsult, Vänersborg	1954	22
ERIKSSON, HÅKAN, Uddevalla	1956	07
ERIKSSON, INGE, Vänersborg	1946	96
ERIKSSON, MATS, Vice Chefsåklagare, Göteborg	1967	99
ERIKSSON, PATRICK, Egenföretagare, Vänersborg, ledamot i beredningsnämnden	1967	12

* ERIKSSON, RONNY, Vänersborg.....	1938	88
* ERIKSSON, SVEN-INGVAR, Kommunalaråd, Vänersborg.....	1940	92
ERIXON, DOUGLAS, Vänersborg.....	1941	97
* ERIXON, LEIF, Frisörmästare, Vänersborg.....	1929	93
ERLANDSSON, GUNNAR, Äldreomsorgschef, Vänersborg.....	1950	09
* FAGER, JAN, Direktör, Bovallstrand.....	1940	90
* FAGERSTRÖM, MAGNUS, Landvetter.....	1966	89
FALK, CLAES, Chefsrådgivare, Vänersborg.....	1970	97
FALK, JAN-ERIK, Mariestad.....	1950	12
FALK AHLQVIST, MARCUS, Guldsmed, Vänersborg.....	1992	18
FASTH, CONNY, Gymnastikdirektör, Partille.....	1948	05
FASTH, KENTERIC, Vänersborg.....	1955	05
FERM, ROLAND, Vänersborg.....	1959	05
* FILIPSON, GÖRAN, Vänersborg.....	1947	94
FILIPSSON, PETER, Officer, Skurup.....	1975	06
FJELLMAN, HANS, Stockholm.....	1945	21
* FLOBERG, TOMMY, Skyddsförare, Vänersborg.....	1961	94
FLOOD, STURE, Vänersborg.....	1947	19
* FOCK, CARL-GÖRAN, Lerum.....	1953	77
FORSBERG, STEN, Vänersborg.....	1934	11
FORSELL, OLOF, Ingenjör, Västerås.....	1937	08
FORSALL, LEIF, Jur. Kand., Spånga.....	1942	02
* FORSSANDER, LARS ERIK, Bankdirektör, Kungsbacka.....	1934	84
FREDÉN, HÅKAN, Ystad.....	1937	05
* FREDMAN, MARTIN, Polisman, Göteborg.....	1970	83
FREDMAN, STEFAN, Produktionstekniker, Vänersborg.....	1964	04
FRICK, LARS H, Kommunchef, Borgholm.....	1948	08
FRIDH, BENGT, Banktjänsteman, Vargön.....	1958	21
FRISELL, BENGT, Mentor, Vänersnäs.....	1953	17
** FRÄNDEGÅRD, BENGT OLOF, Ingenjör, Vänersborg.....	1927	67
* FURBO, MATTIAS, Vänersborg.....	1972	94
* FURBO, STURE, Adjunkt, Vänersborg.....	1944	87
GELANG, PELLE, Civilingenjör, Vänersborg.....	1945	99
GIDLUND, MATS, Snickare, Vargön.....	1957	22
GILLBERG, HANS, Vänersborg.....	1960	05
GILLBERG, PETER, Advokat, Askim.....	1965	21
* GILLBERG, ROLF, Värmetekniker, Mellerud.....	1936	90
GILLBERG, STEFAN, Vänersborg.....	1964	08
* GRANLUND, KURT, Ekonomichef, Trollhättan.....	1938	94
GRANQVIST, KJELL, Vänersborg.....	1932	97
* GRANQVIST, TORE, Verkstadsägare, Vargön.....	1948	91
* GRAUMANN, GUNNAR, Lund.....	1933	93
GRETVE, LARS, Överläkare, Vänersborg.....	1942	11
** GRÖNBERG, MATTIAS, Civilingenjör, Bromma.....	1932	60
GRÖNROS, BERNT, Vänersborg.....	1963	99
** GULZ, LENNART, Adjunkt, Vänersborg.....	1939	54
GUSTAFSSON, BENKT, Vänersborg.....	1940	09

GUSTAFSSON, JAN, Musiklärare, Vänersborg	1952	05
* GUSTAFSSON, JAN-OLOF, Vänersborg	1947	94
GUSTAFSSON, KJELL, Vänersborg	1942	04
GUSTAFSSON, LEIF, Vänersborg	1956	18
GUSTAFSSON, MAGNUS, Brålanda	1970	22
GUSTAFSSON, STIG-ARNE, Läkare, Vänersborg	1952	17
GUSTAVSSON, BJÖRN, Kulturskribent, Boda Kyrkby	1956	21
GUSTAVSSON, JOHAN, Civilekonom, Vänersborg, ständig medlem	1961	99
* GUSTAVSSON, LARS-ÅKE, Vänersborg	1958	92
GUSTAVSSON, STEN, Vänersborg	1941	13
* GUSTAVSSON, SVEN, Vänersborg	1951	92
GÅRDEHALL, LARS, Vänersborg	1945	97
GÖRANSSON, STEFAN, Köksmästare, Grästorp	1961	21
HAGBERG, SVEN, Personaldirektör, Vänersborg	1958	07
**HAGBORG, GÖRAN, Redovisningskonsult, Vänersborg, Hedersledamot, innehavare av Gillets medalj (2000)	1941	53
HAGBORG-ASP, JESPER, Vänersborg	1996	05
HAGBORG-ASP, VIKTOR, Vänersborg	2000	05
HAGBORG-OLSSON, OSCAR, Mora	1993	05
HAGEMAN, ANDREAS, Vänersborg	1981	06
HAGEMAN, GERHARD, Vänersborg	1940	06
HAGEMAN, NICLAS, Vänersborg	1975	06
** HAGLIND, STURE, Gymnastikdirektör, Skövde	1946	68
HAGSÉR, HÅKAN, Vänersborg	1947	12
* HALL, SVEN-ERIK, Vänersborg	1944	94
HALLBERG, LEIF, Vänersborg	1948	96
* HALLBERG, WILLARD, Typograf, Vänersborg	1931	86
HALLBLAD, BJÖRN, Vänersborg	1986	04
HALLBLAD, CARL, Vänersborg	1982	04
HALLBLAD, LARS, Bilplåtslagare, Vänersborg	1959	04
HALLBÄCK, INGEMAR, Vänersborg	1954	18
* HALLQVIST, ANDERS, Veterinärassistent, Vänersborg	1945	76
* HALLQVIST, ANDERS, Lantmästare, Vänersborg	1954	94
HALLQVIST, ERIC, Vänersborg	1973	07
HALLQVIST, GUNNAR, Vargön	1939	05
HALLQVIST, HANS, Vänersborg	1949	07
HALLQVIST, INGVAR, Vänersborg	1954	01
HALLQVIST, LARS, St. Levene	1941	08
* HALLQVIST, TOMAS, Laboratorieassistent, Vänersborg	1951	84
HAMBERG, JAN, Lidköping	1943	13
HANSANDER, EINAR, Riksspeleman, Vänersborg, innehavare av Gillets medalj (2011)	1938	11
HANSSON, H O LENNART, Kulturkonsulent, Vänersborg	1947	96
* HANSSON, LENNART, Fastighetsmäklare, Vänersborg	1932	84
HANSSON, MIKAEL, Vänersborg	1962	06
HANSSON, PER, Vänersborg	1968	18
HANSSON, TOMMY, Musikproducent, Vänersborg	1952	04

HARLITZ, HENRIK, Vänersborg	1973	05
** HARLITZ, LENNART, Ingenjör, Vänersborg	1943	64
* HARRING, TORD, Hönö	1940	95
* HASSELLIND, KAJ, Vänersborg	1945	76
* HASSLÖF, J. O. RUNE, Kungälv	1929	83
HEDENSTEDT, GÖRAN, Vänersborg	1942	12
HEDLUND, JOHAN, Ekonomie Mag., Göteborg	1970	04
* HEDLUND, STIG, Tekniker, Vänersborg	1941	95
* HEDQVIST, PER, Byråassistent, Vänersborg, innehavare av Gillets medalj (2005)	1943	76
HEIDENGÅRD, KLEIFT, Förvaltare, Frändefors	1949	96
HEITLER, LASZLO, Vänersborg	1971	22
* HELLMAN, ANDERS, Vänersborg	1955	73
HELLMAN, NILS, Vänersborg	1988	16
HENRIKSSON, CLAES, Viken	1973	13
HENRIKSSON, CONNY, Vänersborg	1969	20
* HENRIKSSON, LARS ERIK, Vänersborg	1957	81
HENRIKSSON, ROLAND, Vänersborg	1950	13
HERLOGSSON, NILS ERIK, Vänersborg	1940	13
* HERMANSON, JAN, Teol. Dr. Univ. Lektor, Lund	1949	91
HERMANSSON, THOMAS, Vänersborg	1979	18
* HERTZ, ARNE, Ingenjör, Trollhättan	1939	79
* HESSELHOLDT, PÅR ANDERS, Vänersborg, ständig medlem	1962	84
HJALMARSSON, GUNNAR, Auktoriserad Revisor, Vänersborg	1957	97
HJELTE, ANDERS, Tandläkare, Vänersborg	1954	21
HJERTÉN, NILS, Kyrkoherde, Vänersborg	1934	13
HOBERG, DIETER, Konsult, Vänersborg	1939	19
HOFLING, ERIK, Vänersborg, ständig medlem	2000	00
HOFLING, OSCAR, Vänersborg, ständig medlem	1996	96
HOLM, JAN OLOV, Vänersborg	1940	04
* HOLM, LARS ERIK, Vägtekniker, Vänersborg	1944	82
HOLMGREN, BENGT, Vänersnäs	1944	15
HOLMQVIST, MATS, Vänersborg	1960	06
* HURTIG, BENGT MAGNUS, Katrineholm	1953	66
HÅKANSSON, ULF, Montör, Vänersborg	1965	19
HÅRD AF SEGERSTAD, BJÖRN, Rektor, Vänersborg, innehavare av Gillets medalj (2013)	1954	05
HÖGBERG, JERKER, Vänersborg	1951	02
HÖGLUND, ANDREAS, Systemutvecklare, Vänersborg	1980	12
HÖGLUND, DAN, Vänersborg	1962	10
HÖGLUND, MATS, Vänersborg	1956	15
HÖGLUND, STIG-GÖRAN, Pensionär, Vänersborg	1955	18
HÖGLUND, ULF, Vänersborg	1964	10
HÖRKE, JAN, Vargön	1943	16
ISACSSON, JÖRGEN, Banktjänsteman, Vänersborg	1964	97
ISRAELSSON, BENGT, Vänersborg, ledamot i beredningsnämnden	1949	15
IVARSSON, STURE, Vänersborg	1940	13

JACOBSSON, BÖRJE, Vänersborg	1962	18
* JACOBSSON, MIKAEL, Göteborg	1966	76
** JANSON, LARS, Gymnastikdirektör, Falkenberg	1938	66
JANSSON, ANDERS, Köpman, Vargön	1940	05
JANSSON, BJÖRN, Köpman, Vargön	1966	11
JANSSON, HANS, Vänersborg	1949	08
JANSSON, TOMMY, Vänersborg	1947	18
* JARHED, GUNNAR, Banktjänsteman, Vänersborg, innehavare av Gillets medalj (2015)	1947	78
JARHED, STEFAN, Vänersborg	1953	17
JENHALL, EVERT, Ingenjör, Vargön	1938	03
** JENNISCHE, MATS, Agronom, Runhällan, ständig medlem	1944	64
** JENNISCHE, PER, Fil. Dr., Uppsala, ständig medlem	1943	64
** JENNISCHE, ÅKE, Socionom, Katrineholm, ständig medlem	1947	64
* JOACHIMSSON, ERLING, Civilingenjör, Torslanda	1950	77
* JOELSSON, LARS, Civilingenjör, Bromma, ständig medlem	1954	76
JOELSSON, MAGNUS, Vänersborg	1962	13
JOHANSSON, BENGT, Vänersborg	1945	96
JOHANSSON, BENGT, Vänersborg	1937	96
JOHANSSON, BENGT, Konstnär, Glommen	1941	98
* JOHANSSON, BJÖRN, Göteborg	1963	93
* JOHANSSON, BO, Frändefors, ständig medlem	1959	76
* JOHANSSON, CASPER, Göteborg, ständig medlem	1976	76
* JOHANSSON, CONNY, Distriktschef, Vänersborg	1950	94
JOHANSSON, DANIEL, Fastighetsmäklare, Vänersborg	1977	20
JOHANSSON, ERIK, Pensionär, Vänersborg	1945	19
JOHANSSON, HENRIK, Vänersborg	1941	16
* JOHANSSON, HÅKAN, Vänersborg	1947	92
* JOHANSSON, JAN, Åkeriägare, Vänersborg	1937	76
JOHANSSON, JAN KENNETH, Präst, Vänersborg	1949	17
JOHANSSON, JOEL, Vänersborg	2003	05
JOHANSSON, KENNETH, Vänersborg	1951	07
JOHANSSON, KENT, Vänersborg	1955	00
* JOHANSSON, LARS, Byggnadssnickare, Vänersborg	1934	86
JOHANSSON, LARS, Kock, Vänersborg	1964	17
JOHANSSON, LARS ERIK, Vänersborg	1936	96
JOHANSSON, LARS-OLOF, Musiklärare, Vänersnäs	1957	13
* JOHANSSON, LEIF, Vänersborg, ständig medlem	1962	76
JOHANSSON, LEIF, Vänersborg	1965	10
JOHANSSON, LENNART, Frändefors	1931	05
JOHANSSON, MICHAEL, Vänersborg	1963	09
JOHANSSON, PER ARNE, Vänersborg	1934	15
JOHANSSON, PER ERIK, Vänersborg	1951	16
JOHANSSON, PER-OLOF, Vänersborg	1942	15
* JOHANSSON, PETER, Museichef, Vänersborg, bisittare i styrelsen innehavare av Gillets medalj (2021)	1963	89
* JOHANSSON, PONTUS, Sjöingenjör, Vänersborg, ständig medlem	1973	76

JOHANSSON, RALF, Officer, Vänersborg.....	1974	04
JOHANSSON, RICKARD, Vänersborg.....	1973	06
JOHANSSON, ROY, Projektledare, Årjäng.....	1943	97
* JOHANSSON, RUNE, Reservdelsman, Vänersborg	1944	76
JOHANSSON, RUNE, Vänersborg.....	1938	07
JOHANSSON, STEN, Vänersborg.....	1939	04
JOHANSSON, SUNE, Arkitekt, Brottbby	1943	02
* JOHANSSON, SVEN, Trafikförmän, Vänersborg	1926	89
JOHANSSON, SVEN OLOF, Vänersborg.....	1950	99
JOHANSSON, SVEN-ERIK, Verkstadschef, Vänersborg	1958	19
JOHANSSON, SÖREN, Snickare, Vänersborg.....	1940	98
* JOHANSSON, THOMAS, Reservdelsman, Vänersborg	1957	76
JOHANSSON, THOMAS, Vänersborg.....	1969	05
JOHANSSON, TOMMY, Vänersborg.....	1952	99
JOHANSSON, TORE, Vänersborg.....	1951	09
JOHANSSON, ULF PEDER, Skådespelare, Vänersborg	1957	12
* JONSSON, BERTIL, Vänersborg.....	1934	88
JONSSON, KARL-GUNNAR, Vänersborg	1947	09
JONSSON, LEIF, Personalchef, Uddevalla.....	1952	96
JOSEFSSON, KENT, Lokalvårdare, Vänersborg.....	1945	22
JOSEFSSON, JOHN, Teletekniker, Vänersborg.....	1964	98
JOSEFSSON, LARS OLOF, Verkstadsarbetare, Vänersborg.....	1939	00
JOSEFSSON, STEFAN, Vänersborg.....	1971	04
JOSTEN, HENRIK, Lärare, Vänersborg, ledamot i beredningsnämnden	1968	10
JÄRNERFORS, HANS, Sjuksköterska, Vargön.....	1947	06
* JÄRPLER, LENNART, Vänersborg	1947	83
JÄRPLER, PER, Ingenjör, Hisings Backa.....	1970	16
* JÄRPVIK, CURT, Enhetschef, Vänersborg.....	1946	95
JÄRPVIK, DANIEL, Psykolog, Vänersborg.....	1977	14
* JÖNSSON, GUNNAR, Vänersborg	1960	88
* KAAGE, BENGT, Överläkare, Vänersborg	1932	91
KARLBERG, CONNY, Vänersborg.....	1956	13
KARLSSON, ANDERS, Slöjdlärare, Vänersborg.....	1959	18
KARLSSON, BENGT, Vänersnäs.....	1952	13
KARLSSON, BENNY, Vänersborg.....	1947	09
* KARLSSON, BERNY, Nödinge.....	1941	80
KARLSSON, BO-GÖRAN, Vänersborg.....	1953	08
KARLSSON, CONNY, Frändefors	1964	12
KARLSSON, DENNIS, Brålanda	1948	08
KARLSSON, ERIK, Sjökapten, Vänersborg.....	1932	96
KARLSSON, GILBERT, Vänersborg.....	1938	10
KARLSSON, HANS, Vänersborg	1946	05
KARLSSON, JOHAN, Inköpare, Vänersborg.....	1991	17
KARLSSON, KENT, Kriminalkommisarie, Trollhättan	1944	01
KARLSSON, LEIF, Vänersborg.....	1952	98
KARLSSON, MAGNUS, Åkeriägare, Vänersborg.....	1961	07
* KARLSSON, MARTIN, Åkeriägare, Frändefors, ständig medlem	1976	87

KARLSSON, MIKAEL, Egenföretagare, Vänersborg	1971	19
KARLSSON, PATRIK, Försäljningsingenjör, Vänersborg	1967	19
* KARLSSON, PER AXEL, Verkstadsmontör, Vänersborg	1925	85
KARLSSON, PETER, Vänersborg	1963	00
KARLSSON, PETER, Vänersborg	1964	10
KARLSSON, PETER, Kapten, Vänersborg	1970	12
KARLSSON, ROGER, Senior Consultant, Vargön	1943	96
KARLSSON, STEFAN, Vänersborg	1960	17
KARLSSON, STURE, Helsingborg	1951	16
KARLSSON, THOMAS, Upphandlingschef, Mora	1951	17
KARLSSON BERNDTSSON, KENT, El Campello, Alicante	1940	97
KAUFFELDT, ANDERS, Vänersborg	1951	15
KENNHOLM, SVEN, Vänersborg	1945	17
* KIHLESTEN, CLAES-GÖRAN, Banktjänsteman, Vänersborg	1947	93
KIHLESTEN, JONAS, Vänersborg	1980	22
** KIHLESTRÖM, LARS GÖRAN, Banktjänsteman, Vänersborg	1936	65
* KJELLSSON, DAN, Vänersborg	1941	74
* KJELLSSON, UNO, Direktör, Hälleviksstrand	1944	74
KNUTSSON, ANDERS, Vänersborg	1944	05
* KNUTSSON, BO, Pol. Mag., Vänersborg	1945	90
KNUTSSON, FREDRIK, Vänersborg	1971	08
KNUTSSON, LARS, Vänersborg	1950	18
** KNUTSSON, LEIF GUNNAR, Arvika	1934	64
KOPP SÖDERSTRÖM, HENRIK, Företagare, Göteborg	1980	17
KORITZ, PETER, Läkare, Vänersborg	1939	02
KORP, JAN-OLOF, Vargön	1944	12
KORP, OVE, Färgelanda	1940	06
KULLENBERG, KRISTER, Vänersborg	1943	17
KUMLIN, JOHAN, Vänersborg	1972	17
KÄCK, LENNART, Ekonom, Vargön	1952	04
KÄCK, MARCUS, Sjuksköterska, Göteborg	1980	10
KÄLLGÅRD, MARTIN, Göteborg	1976	21
KÄLLGÅRD VIDELL, MAGNUS, Systemadministratör, Vänersborg	1968	21
* KÄRVLING, URBAN, Journalist, Alingsås	1957	85
LAND, INGEMAR, Vargön	1953	16
LANDGREN, HENRIK, Vänersborg	1987	95
LARSSON, ALVAR, Direktör, Vänersborg	1943	03
* LARSSON, ANDERS, Spånga, ständigt medlem	1963	63
* LARSSON, ANDERS, Perstorp	1951	94
LARSSON, ANDERS, Vargön	1960	08
LARSSON, ANDERS, Byggnadsarbetare, Vänersborg	1966	19
* LARSSON, ARNE, Ingenjör, Vänersborg	1943	95
LARSSON, ARNE, Vänersborg	1954	17
LARSSON, BENNY, Brälånda	1956	13
* LARSSON, BERTIL, Sjöman, Vänersborg	1942	81
LARSSON, BJÖRN, Vänersborg	1975	97
LARSSON, BO, Vänersborg	1947	13

* LARSSON, BÖRJE, Grafiker, Vänersborg	1948	95
LARSSON, BÖRJE, Fastighetsmäklare, Brålanda	1959	09
LARSSON, DAVID, Varekil, ständig medlem	1998	98
LARSSON, ERIK, Kvissleby	1933	06
** LARSSON, GÖSTA, Civilingenjör, Stockholm, ständig medlem	1936	55
** LARSSON, GÖTE, Göteborg	1944	66
LARSSON, HÅKAN, Vänersborg	1957	11
* LARSSON, INGEMAR, Plåtslagare, Huskvarna	1939	89
LARSSON, INGEMAR, Civilingenjör, Vänersborg	1955	96
LARSSON, JAN-OLOV, Åkeriägare, Vänersborg	1946	03
LARSSON, JOAKIM, Vänersborg	1996	13
* LARSSON, JOHAN, Vänersborg, ständig medlem	1966	66
** LARSSON, LARS, Revisor, Mölndal	1943	68
LARSSON, LEIF, AV-Chef, Vänersborg	1947	01
LARSSON, LEIF, Länsbrandingenjör, Vänersborg	1962	10
LARSSON, LEIF, Chief Steward, Våjern	1968	13
LARSSON, LENNART, Mellerud	1962	07
LARSSON, MARTIN, Trafikinspektör, Vänersborg	1961	05
LARSSON, PER ARNE, Hunnebostrand	1953	00
LARSSON, PETER, Vänersborg	1957	16
** LARSSON, ROLF, Underinspektör, Skärholmen, ständig medlem	1924	56
* LARSSON, SVEN-ÅKE, Hamnchef, Vänersborg	1947	95
LARSSON, TOMMY, Färgelanda	1953	16
LARSSON, YNGVE, Vänersborg	1944	16
* LARSSON, ÅKE, Vänersborg	1944	77
LAUDON, ANDERS, F.d. Skolläkare, Vänersborg	1932	01
LEJDSTRÖM, MICHAEL, Vänersborg	1968	10
LEJON, STEFAN, Marknadskoordinator, Vänersborg	1964	08
LENNARTSSON, BERNT, Lantbruksekonome, Vänersborg	1947	19
LIDELL, GUNNAR, Frändefors	1960	16
* LIDÉN, JAN-GUNNAR, Vänersborg	1948	95
LIDÉN, JOHAN, Vänersborg	1961	15
LIDHOLM, KARL ERIK, Vänersborg	1954	12
LIDHOLM, PETER, Vänersborg	1960	04
LILJEKVIST, KURT, Civilekonom, Vänersborg	1946	11
** LIND, HÅKAN, F.d. Chefredaktör, Vänersborg, innehavare av Gillets medalj (2017)	1948	54
* LIND, JESPER, Göteborg	1975	83
** LIND, LARS, Civilingenjör, Lerum	1944	50
LIND, RUNE, Vänersborg	1940	16
LINDAHL, LENNART, Vänersborg	1953	16
** LINDBERG, ANDERS, Bankdirektör, Upplands Väsby	1938	66
** LINDBERG, BENGT ARNE, Verkstadsarbetare, Vargön	1949	66
** LINDBERG, CARL AXEL, Ingenjör, Vallda	1944	65
LINDBERG, JOAKIM, Vargön	1979	88
* LINDÉN, LARS, Civilingenjör, Vargön, ständig medlem	1954	75
LINDH, LARS, Kungshamn	1944	19

LINDMARK, LARS GÖRAN, Bengtsfors, innehavare av Gillets medalj (2016)	1950	16
* LINDSKOG, HANS, Byråchef, Vänersborg	1940	94
LINDSTEDT, SVANTE, Vänersborg	1943	08
LINDVALL, PER, Vänersborg	1946	06
LINNARSSON, JÖRGEN, Ekonomiansvarig, Vänersborg	1948	97
LINNARSSON, LENNART, Begravningsentreprenör, Vänersborg, ersättare i styrelsen	1952	98
* LJUNG, INGEMAR, Vänersborg	1966	94
LJUNGGREN, LARS GÖRAN, Inspektör, Frändefors	1946	98
LJUNGSTRÖMER, ANTON, Hunnebostrand	1989	01
* LJUNGSTRÖMER, ARNE, Glasmästare, Hunnebostrand	1951	95
LOHEDEN, HÅKAN, Vänersborg	1962	13
* LOHEDEN, KARL GUSTAV, Vänersborg	1925	95
LOHEDEN, PER, Stockholm	1959	13
* LOHM, SÖREN, Kranmaskinist, Vänersborg	1942	93
LOJANDER, URBAN, Vänersborg	1946	17
LOMAN, JAN, Vänersborg	1931	17
LUDWIGSON, HÅKAN, Fotograf, Mölnlycke	1948	20
LUND, KARL-GUSTAV, Vänersborg	1952	15
LUNDBERG, ANDERS, Civilekonom, Vänersborg	1977	05
LUNDBERG, GUNNAR, Vågmästare, Vänersborg	1955	02
LUNDBERG, ROGER, Vänersborg	1945	05
LUNDBERG, SVEN-GUNNAR, Vänersborg	1939	16
LUNDBERG WIMAN, ALEX, Vänersborg	2013	16
LUNDBERG WIMAN, WILGOT, Vänersborg	2008	09
LUNDBORG, ANDERS, Studerande, Vänersborg	1994	00
** LUNDBORG, BO, Operasångare, Handen	1932	66
* LUNDBORG, ERIC, Köpman, Vänersborg, ständig medlem, Gillevärd	1957	66
LUNDBORG, GUSTAV, Studerande, Vänersborg	1987	00
* LUNDBORG, JAN, Vänersborg	1952	73
LUNDBORG, NIKLAS, Studerande, Vänersborg	1989	00
LUNDGREN, STEN ÅKE, Bilhandlare, Frändefors	1954	01
* LUNDGREN, ÅKE, Kriminalinspektör, Virserum	1946	88
LUNDH, STAFFAN, Zanzibar, Tanzania	1965	12
** LUNDIN, JAN, Vänersborg	1936	69
* LUNDIN, PER, Köpman, Vänersborg	1953	55
* LUNDQVIST, ULF, Banktjänsteman, Vänersborg	1946	93
* LÅNG, KENT, Bankdirektör, Vargön	1940	80
LÅNG, KURT, Regionchef, Vänersborg	1951	06
LÅNG, OWE, Revisor, Vargön	1963	97
* LÅNG, STIG-ARNE, Projektledare, Kolmården	1953	85
LÄCKBERG, HENRIK, Mediasäljare, Vargön	1970	17
LÖNN, PER, Fondförvaltare, Malmö	1977	08
MAGNUSSON, ANDERS, Vänersborg	1944	06
* MAGNUSSON, DICK, Vänersborg	1943	72
MAGNUSSON, FREDRIK, Vargön	1970	16
MAGNUSSON, HANS, Vänersborg	1933	15

MAGNUSSON, LARS, Frändefors.....	1946	16
MAGNUSSON, LEIF, Vänersborg.....	1948	16
** MAGNUSSON, NILS, Folkskollärare, Ljungskile.....	1940	65
MAGNUSSON, PER, Bromma.....	1965	07
MALM, RUNE, Direktör, Vänersborg.....	1956	07
MALMBERG, NILS, Vänersborg.....	1990	00
* MALMBORG, JOHAN, Civilekonom, Bromma, ständig medlem.....	1975	76
* MARKLUND, BERTIL, Professor, Vänersborg.....	1945	80
MAYBORN, KENTH, Vänersborg.....	1953	16
MEYERDAHL, RONNY, Vänersborg.....	1952	15
MILÉN, FILIP, Program Manager, Brålanda.....	1993	22
MOLIN, ELVING, Vänersborg.....	1942	08
MOLLBERG, THOMAS, Tullinge.....	1949	06
* MOSSBERG, BERTIL, Pensionär, Uddevalla.....	1937	85
MOSSBERG, BERTIL, Pensionär, Uddevalla.....	1937	22
MOSSBERG, ULF, Civilingenjör, Vänersborg.....	1955	21
MUNKBO, LEIF, Dals Rostock.....	1959	07
* MÅRTENSSON, ARNE, Bankdirektör, Djursholm.....	1951	87
* MÅRTENSSON, BERNT, Ekonomidirektör, Skövde.....	1958	95
MÖLLER, ALEXANDER, VD, Vänersborg.....	1991	18
MÖRK, SVEN-OLOF, Norrtälje.....	1942	08
NEJDMO, TOMMY, Vänersborg, ständig medlem.....	1947	05
NIDSJÖ, KENNET, Konstruktör, Vänersborg.....	1963	04
NILSÉN, PER, Docent, Vellinge.....	1967	07
NILSSON, BENGT, Vänersborg.....	1948	17
NILSSON, BERNT, Fastighetsmäklare, Vänersborg.....	1948	99
* NILSSON, BO, Bankkamrer, Hisingås Kärra.....	1944	83
NILSSON, BO, Vänersborg.....	1943	08
NILSSON, GÖRAN, Vänersborg.....	1947	19
NILSSON, LARS, Vänersborg.....	1946	99
NILSSON, PATRIK, Vänersborg.....	1968	10
NILSSON, PER OLOF, Vänersborg.....	1961	03
NILSSON, PETER, Kontorist, Vänersborg.....	1971	97
NILSSON, PETER, Wien.....	1955	10
NILSSON, THOMAS, Vänersborg.....	1944	11
NORBERG, KENNETH, Vänersborg.....	1949	09
NORBERGER, JAN, Vänersborg.....	1947	12
NORBERGER, ÅKE, Trollhättan.....	1946	16
* NORDGREN, KENTH, Ingenjör, Vänersborg.....	1937	81
NORDHOLM, PAUL, Vänersborg.....	1950	17
NORDMARK, STEFAN, Ekonomichef, Vänersborg.....	1957	12
NORDQUIST, PETER, Vänersborg.....	1954	12
NORÉN, HANS, Vänersborg.....	1966	11
NORLIN, BERNDT-OLOF, Vänersborg.....	1942	97
NORRMAN, JÖRGEN, Postiljon, Vänersborg.....	1965	14
* NORRMAN, TOMMY, Posttjänsteman, Vänersborg.....	1944	90
* NYLÉN, TORE, Civilingenjör, Lidköping.....	1936	89

NYSTRÖM, PER-ÅKE, Pensionär, Vänersborg	1949	09
* NYSTRÖM, ULF, Smältarbetare, Vänersborg	1967	95
* ODELIUS, SVEN ERIK, Vänersborg, ständig medlem	1957	79
ODHAMMAR, IVAN, Lagman, Vänersborg	1932	06
OLAUSSEN, GÖRAN, Trollhättan	1938	99
OLOFSSON, CLAS- GUNNAR, Skötare, Åmål	1952	11
* OLSEN, POUL, Frisörmästare, Vänersborg	1938	91
OLSSON, ANDERS, Vänersborg	1978	07
OLSSON, BJÖRN, Vänersborg	1939	04
OLSSON, BOSSE, Institutionschef, Vänersborg	1948	07
* OLSSON, CHRISTER, Verkstadsmontör, Vänersborg	1956	83
OLSSON, FOLKE, Vänersborg	1942	19
OLSSON, JAN-OLOF, Vänersborg	1945	16
OLSSON, JOHAN, Postiljon, Vänersborg	1981	17
OLSSON, PETER, Utvecklingsledare, Vänersborg	1956	13
OLSSON, ROGER, Journalist, Vänersborg	1948	18
* OLSSON, ROLF, Företagsekonom, Vänersborg	1949	72
OLSSON, THOMAS, Värnamo	1961	13
OLSSON, ULF, Ombudsman, Vänersborg	1962	09
* OLSSON, ÅKE, Köpman, Vänersborg	1945	83
OLSSON, ÅKE, Bilmekaniker, Vänersborg	1933	04
OTTOSSON, TORE, Vänersborg	1953	18
PAJUSI, ARWO, Antikvarie, Söderåkra	1965	99
PALM, RÄGER, Vänersborg	1945	13
PALMQVIST, JAN, Vänersborg	1959	16
* PATRIKSSON, HÅKAN, Företagskonsult, Vänersborg	1946	94
* PATRIKSSON, ANDERS, Arkitekt, Vargön	1960	85
* PATRIKSSON, HENRIK, Driftsingenjör, Vänersborg	1965	85
* PATRIKSSON, MAGNUS, Rådman, Timmersdala	1965	85
PAULSSON, INGVAR, Lagman, Göteborg	1948	21
PAULSSON, MATS, Brandman, Frändefors	1957	17
PEDERSEN, HELGE, Vänersborg	1944	19
* PERMVALL, OSKAR, Civilingenjör, Älvsjö	1957	88
* PERSSON, JONNY, Fastighetsmäklare, Vänersborg	1948	95
PERSSON, KENNETH, VD, Kungshamn	1962	08
PERSSON, STIG, Direktör, Vänersborg	1949	04
* PERSSON, SVEN OLOF, Vänersborg	1925	77
PERSSON, ÅKE, Vänersborg	1933	08
PETERSEN, THOMAS, Pensionär, Frändefors	1952	17
* PETERSON, CHRISTER, Kommunarbetare, Vargön	1943	71
PETERSON, ERNST, Fil. Mag., Vänersborg	1931	98
* PETERSON, KARL AXEL, Västra Frölunda	1940	95
PETERSSON, SET, Vänersborg	1965	15
PETTERSSON, BENNY, Vänersborg	1957	12
* PETTERSSON, BJÖRN, Elektriker, Vänersborg	1962	92
PETTERSSON, INGEMAR, Kungshamn	1950	99
PETTERSSON, OLLE, Vänersborg	1942	16

PETTERSSON, TOMMY, Grästorp.....	1957	96
* PRINS, EDDIE, Frisör, Vänersborg, ledamot i beredningsnämnden.....	1971	94
* PRINS, SETH, Frisör, Vänersborg.....	1947	94
RAHM, BÖRJE, Vargön.....	1947	13
** RAHM, GUNNAR, Apotekare, Göteborg.....	1929	66
RAHM, JAN-OLOF, Vargön.....	1946	12
RAMM, TOMMY, Vänersborg.....	1948	09
RAPP, ALFRED, Sjukvårdsdirektör, Vänersborg.....	1943	03
RAPP, CARL, Vänersborg.....	1992	05
RAPP, MARCUS, Vänersborg.....	1994	05
RAPP, MARCUS, Vänersborg.....	1998	16
RAPP, PATRIK, Vänersborg.....	1962	00
RAPP, URBAN, Vänersborg.....	1968	05
RASMUSSEN, NILS ERIK, Vänersborg.....	1948	14
ROBERTSSON, SÖREN, Vänersborg.....	1934	14
ROHLIN, LENNART, Vänersborg.....	1946	11
* ROSENGREN, KARL ERIC, Ingenjör, Vänersborg.....	1938	71
* ROSLIN, LENNART, Ingenjör, Ryssby.....	1945	79
RUDQUIST, GUNNAR, Frändefors.....	1953	20
RUDSTRÖM, LARS, Samhällsplanerare, Grundsund.....	1957	02
RUSSBERG, KENT, Vänersborg.....	1939	11
RUSSBERG, MIKAEL, Civilingenjör, Vallentuna.....	1969	04
* RYBERG, EVERT, Lagerchef, Linköping.....	1940	90
* RYBERG, LENNART, Styckmästare, Vänersborg.....	1932	90
RYDING, SVEN, Vänersborg.....	1940	04
RYRVIK, PETER, Konsult, Vänersborg.....	1965	18
RÅDBERG, YNGVE, Hägersten.....	1968	21
RÅDMARK, THURE, Överläkare, Vänersborg.....	1952	99
RÖSEHAG, PETER, Vänersborg.....	1966	19
** SAHLIN, PER ANDERS, Fil. Kand., Enskededalen.....	1945	50
SAHLIN HILMERSSON, ERIK, Vargön.....	2015	17
SAHLSTEN, BO, Trollhättan.....	1950	05
SAHLSTEN, PETER, Företagare, Trollhättan.....	1977	20
* SALANDER, HÅKAN, Doktor, Vänersborg.....	1939	85
SALONEN, ARVID, Tandläkare, Vänersborg.....	1980	87
* SALONEN, BÖRJE, Örebro.....	1951	95
SALONEN, EMIL, Torslanda.....	1977	87
* SALONEN, LARS, Tandläkare, Vänersborg, bisittare i styrelsen.....	1948	81
SALONEN, OSKAR, Stockholm.....	1987	89
SANDGREN, ROGER, Vänersborg.....	1954	14
SANDGREN, TORSTEN, Pensionär, Trollhättan.....	1944	19
SANDKVIST, JONAS, Rektor, Vargön.....	1967	19
SCHAGERSTRÖM, ROLAND, F.d. Brandmästare, Vänersborg.....	1936	05
SCHWARTZ, TORBJÖRN, Brandingenjör, Vänersborg.....	1956	21
SELIN, LEIF, Direktör, Vänersborg.....	1947	02
SILLÉN, SVEN, Frändefors.....	1950	15
SJÖSTAD, EMIL, Vänersborg.....	1990	00

* SJÖSTAD, LEIF, Elektriker, Vänersborg	1958	81
* SJÖSTRAND, CHRISTER, Civilingenjör, Göteborg	1943	79
* SJÖSTRAND, GÖRAN, Ingenjör, Vänersborg.....	1944	94
SJÖSTRÖM, STAFFAN, Adjunkt, Vänersborg.....	1954	10
SKAGERLIND, HANS-RUNE, Göteborg	1937	08
SKARSJÖ, LENNART, Företagsförmidlare, Vänersborg	1945	99
SKOOG, EIVIND, Vänersborg.....	1947	08
** SKOOGH, LARS OLOF, Trafikmästare, Vänersborg	1925	58
* SKOOGH, LENNART, Sollentuna.....	1949	92
SLAPEK, JOSEF, Vänersborg	1948	16
SPJUTH, LENNART, Civilingenjör, Oxelösund.....	1949	02
STAKEBERG, HÅKAN, Göteborg.....	1940	13
STARK, DAN, Vänersborg.....	1946	02
STARKEBO, GÖRAN, Advokat, Vänersborg.....	1965	20
STEINER, ARNE, Vänersborg	1945	09
STENMAN, GÖRAN, Rådman, Vänersborg	1956	19
STENSON, MORGAN, Uddevalla	1960	07
* STENSTRÖM, GÖRAN, Pol. Mag., Göteborg.....	1939	74
* STENSTRÖM, ROLF, TV-tekniker, Vänersborg	1937	76
* STERNER, ANDERS, Instrumentkontrollant, Grästorp	1955	94
STERNER, SVEN-OLOF, Vänersborg	1953	15
STORM, GÖRAN, Bohus	1946	02
STORM, LARS, Vänersborg	1962	11
STRAND, JAN-OLOF, Bankchef, Vänersborg, Granskningsman.....	1969	99
* STRAND, OLLE, Vänersborg.....	1931	93
STRANNE, HENRIK, Vänersborg.....	1964	97
STRID, BROR, Vänersborg.....	1944	04
* STRIVE, STAFFAN, Sjökapten, Ljungskile	1960	85
STRÖM, DAG, Vänersborg.....	1951	04
* STRÖM, PER, Byggnadsingenjör, Motala	1920	76
* STRÖM, RAGNAR, Civilingenjör, Stockholm	1939	82
STUART, DANIEL, Bibliotekarie, Lerum	1978	19
* STÅHLBERG, PER OLOF, Plåtslagare, Vänersborg.....	1944	95
STÖÖK, ANDERS, Vänersborg.....	1937	09
* SULTAN, JAN, Förvaltare, Vänersborg	1934	84
* SUNDELIUS, CLAES, Ingenjör, Vänersborg	1936	75
SUNDELIUS, JONAS, Vänersborg	1963	04
SUNDELIUS, PONTUS, Egenföretagare, Vänersborg.....	1965	21
SUNDSTRÖM, BERNT, Västra Tunhem.....	1945	14
SVAHN, PETER, Avdelnings Chef, Vänersborg	1975	18
SVANBERG, BERTIL, Vänersborg	1925	04
* SVANBERG, HENRIK, Ingenjör, Vänersborg, Kassafogde.....	1966	84
* SVANBERG, MARTIN, Ingenjör, Trollhättan	1962	84
SVANBERG, ÅKE, Informationschef, Strömstad.....	1943	96
SVANLING, THOMAS, Byggnadstekniker, Vänersborg	1958	05
SVENN, JOACIM, Vänersborg	1960	13
** SVENSSON, BENGT, Representant, Vänersborg	1932	64

SVENSSON, EVERT, Vänersborg	1952	16
SVENSSON, GÖRAN, Brandman, Vänersborg	1956	01
SVENSSON, GÖRAN, Kungshamn	1951	08
SVENSSON, HANS, Vaktmästare, Vänersborg	1957	05
SVENSSON, JOHAN, Vänersborg	1962	18
SVENSSON, JONAS, Konsult, Vänersborg, Granskningsman	1966	18
SVENSSON, KENT, Vänersborg	1937	04
* SVENSSON, LARS GUNNAR, Brastad	1952	80
* SVENSSON, LENNART, Vänersborg, ledamot i beredningsnämnden	1952	80
SVENSSON, LENNART, Vänersborg	1969	15
SVENSSON, MATS OVE, Kommunchef, Kungshamn	1949	14
SVENSSON, PER, Pensionär, Vänersborg	1953	19
SVENSSON, STEFAN, Driftledare, Vänersborg	1966	04
SVENSSON, ÅKE, Vänersborg	1948	12
SWAHN, JANERIC, Vänersborg	1950	05
SYLVÉN, FRED, Vänersnäs	1949	15
SÖDER, LARS, Vänersborg	1963	16
* SÖDERBOM, LARS ÅKE, Målare, Vänersborg	1954	81
* SÖDERKVIST, GUNNAR, Snickare, Vänersborg	1955	92
* SÖDERQVIST, NILS-ERIK, Riksdagsman, Brålanda	1948	95
* SÖDERSTRÖM, LEIF, Vänersborg	1960	84
** SÖDERSTRÖM, PER ARNE, Kamrer, Vänersborg	1933	66
* SÖDERSTRÖM, STIG, Vänersborg	1940	83
* SÖDERSTRÖM, SVEN, Postmästare, Vänersborg	1933	83
* TALLBO, BO, Vänersborg	1952	95
* TENGBLAD, SVANTE, Ekonomichef, Vänersborg	1953	87
**THERNQUIST, KJELL, Redovisningskonsult, Vänersborg, Hedersledamot, innehavare av Gillets medalj (1990)	1939	50
THORELL, LAVE, Vänersborg	1944	16
* THORELL, SUNE, Logistiker, Båstad	1955	88
THORNELL, ERLAND, Vänersborg	1943	08
THORSELL, MAGNUS, Vargön	1967	21
THORSSON, BRUNO, Rådman, Vänersborg	1941	01
THORVALDSSON CARLSSON, PER, IT-Tekniker, Brålanda	1962	04
THUNBERG, BO, Biolog, Kil	1952	01
THUNBERG, HÅKAN, Vänersborg	1957	18
THURESSON, ROLAND, Vänersborg	1946	16
THYBERG, NIKLAS, Golvläggare, Vänersborg	1967	17
THÖRNKVIST, OVE, Kommundirektör, Uddevalla	1960	10
** TIBBLIN, BERT, Vänersborg, innehavare av Gillets medalj (2005)	1930	70
TIBBLIN, RONNY, Vänersborg	1954	21
* TIDSTRAND, LENNART, Kamrer, Alingsås	1936	76
TIMMERFORS, STIG, Frändefors	1938	03
TORNBERG, LARS, Vänersborg, innehavare av Gillets medalj (2010)	1934	02
* TURTELL, LARS, Byggnadsingenjör, Vänersborg	1943	80
TVIKSTA, EVALD, Ödsmål	1935	04
* TVIKSTA, INGEMAR, Vänersborg	1933	85

TÖRNER, SVEN-OLOF, Vänersborg	1950	98
* ULLDAL, CONNY, Distributör, Vänersborg	1956	88
ULVEGÄRDE, SVEN OLOF, Grästorp	1945	16
* UTTER, KARL ANDERS, Frändeförs	1947	95
VENNBERG, MATS, Platschef, Vänersborg	1942	02
VESSBY, ENAR, Gamleby	1939	05
VILGEUS, LARS-GUNNAR, Komminister, Karlskrona	1943	02
VÅNGFORS, JOHAN, Vänersborg	1961	18
* VÄNERLÖV, INGEMAR, Riksdagsledamot, Vänersborg	1944	94
WADELL, LEIF, Köpman, Göteborg	1940	01
WADENBRANDT, ULF, Vänersborg	1968	12
* WADMAN, DAG, Bankdirektör, Vänersborg	1949	80
* WAERN, FREDRIK, Lantmästare, Vänersnäs	1943	89
WAGNERVIK, LUDVIG, Automationstekniker, Vänersborg	1989	17
WAGNERVIK, THOMAS, Miljöchef, Vänersborg	1956	11
* WAHLIN, JACOB, Vargön	1960	71
* WAHLIN, TORDEL, Docent, Upphärad	1943	85
WAHLSTRÖM, NILS, Vänersborg	1944	16
WALLIN, BENGT, Vänersborg	1944	18
* WALLIN, BJÖRN, Civilingenjör, Vänersborg	1939	94
* WALLIN, KENNETH, Målare, Vänersborg	1964	92
WALLTIN, HÅKAN, Enhetschef, Vänersborg	1968	01
WARG, PER-ÅKE, Pensionär, Vargön	1948	21
WASSÉN, HANS, Vänersborg	1952	04
WASSÉN, LARS, Banktjänsteman, Vänersborg	1966	04
** WEISS, ANDERS, Byrådirektör, Varberg	1940	66
* WELÉN, PER, Civilingenjör, Trollhättan	1960	73
* WENNBERG, LENNART, Kontrollant, Vänersborg	1951	75
* WENNBERG, YNGVE, Telearbetare, Vänersborg	1934	79
WENNERBERG, FREDRIK, Vänersborg	1990	04
* WENNERBERG, HENRIK, Vänersborg	1948	85
WENNERSTEN, THOMAS, IT Chef, Vänersborg	1966	14
* WENNHAGE, PER, Teknologie Doktor, Älvsjö	1966	80
* WERNER, SVEN, Teknologie Doktor, Steninge	1952	77
WERNSTÅHL, OLLE, Ingenjör, Vänersborg	1953	14
* WESTERBERG, BO, Ingenjör, Vänersborg	1940	76
* WESTERBERG, LARS, Vänersborg	1928	81
* WESTERLUND, ÅKE, Regionchef, Vänersborg	1950	80
* WESTHALL, HÅKAN, Kronofogde, Vänersborg	1938	74
* WESTHALL, SVEN, Ingenjör, Vänersborg	1945	75
WIBERG, ALF, Vänersborg	1956	16
WIKSTRÖM, JONNY, Elektriker, Borås	1958	20
WRAMNER, NILS-OLOF, Vänersborg	1950	16
** WULF, ERIK, Civilekonom, Lerum	1950	63
ZETTERBERG, BO, Vänersborg	1950	16
* ZETTERBERG, CHRISTER, Näringslivschef, Vänersborg Gilleskrivare	1945	88
ZICKERMAN, MAGNUS, Helsingborg	1955	05

ÅBERG, DAN, Kanslichef, Vänersborg, ersättare i styrelsen.....	1956	12
* ÅBERG, GERT OLOF, Byggnadssnickare, Vänersborg.....	1958	74
ÅBERG, SVEN, Vänersborg.....	1943	16
* ÅHLUND, BO, Ingenjör, Vänersborg.....	1944	95
ÅHLUND, JOHAN, Banktjänsteman, Vänersborg.....	1974	11
ÖBERG, KRISTIAN, Advokat, Vänersborg.....	1978	21
ÖHGREN, ANDREAS, Frändefors.....	1972	01
ÖHMAN, OVE, Byggnadsarbetare, Vänersborg.....	1958	11
* ÖSTERBERG, JAN, Inköpschef, Ljungskile.....	1937	90
ÖSTH, BENNY, Verkstadschef, Vänersborg.....	1941	05
ÖSTH, JOACHIM, Vänersborg.....	1965	13

Antal Medlemmar: 886

* Berättigade till 25-årstecknet

** Berättigade till 50-årstecknet

För att underlätta arbetet med medlemsförteckningen ombeds gillebröderna att till Gillet anmäla eventuell ändring av adress, titel, uppsägning av medlemskap m.m på Gillets hemsida (Kontakt) eller per epost: medlem@vanersborgssonersgille.se eller per post till adress nedan.

Vänersborgs Söners Gille
Henrik Svanberg
Parkgatan 27
462 31 Vänersborg

www.vanersborgssonersgille.se

Styrelseberättelse 2021

På nyårsdagen 2021 hoppades många att detta var året när Coronaviruset inte längre skulle påverka våra liv. Men så blev det inte. Istället blev det nya varianter, nya restriktioner och protester från personal inom vissa yrkesgrupper. Vacciner hade nått äldreboendena och smittan började tryckas neråt och i slutet av februari kunde åter anhöriga krama sina äldre anhöriga. Fortfarande var dock sjukhusens intensivvårdsavdelningar fullbelagda. Vaccinationsgraden ökade snabbt bland befolkningen och innan sommaren hade hälften fått sin första spruta men restriktionerna kvarstod. En pandemilag infördes med begränsningar för verksamheter och aktiviteter där många människor samlades. Traditionella skolavslutningar slopades. Först i slutet av september återgick det mesta till det nästan normala. Vi fick dock lära oss ett nytt begrepp; EU:s digitala covidbevis.

Som många andra föreningar påverkades även Gillets aktiviteter. Årsstämman 2021 fick ställas in. Ett år försenad kunde 115:e Jubileumshögtidsstämman med supé genomföras den 20 november på Quality hotell i närvaro av omkring 130 gillebröder med respektive. En helt lyckad Jubileumssupé med bra underhållning, god mat och en uppsluppen stämning. Under stämman utdelades gillet Ungdomsstipendium till Wargöns IK och Axel W Ericssonmedaljen till Roger Olsson. Vid stämman avgick Förste åldermannen Peter Johanson efter elva framgångsrika år. Han har under denna tid på ett engagerat och trivsamt sätt lett arbetet i gillet och lämnar en stor saknad efter sig. Andre åldermannen Göran Boman framförde gillet tack och symboliserade detta med att tilldela avgående åldermannen Gillets medalj. Stämman tackade med en stark applåd. Under efterföljande supé framförde krönikören Lars Salonen Årskrönikan.

Styrelsen har under året måst arbeta med andra beslutsvägar men likväl arbetat i enlighet med Gillets ändamål och stadgar att publicera uppsatser eller medverka i andra sammanhang som kan befordra kännedomen om Vänersborg samt att förvalta donationer och utdela stipendier och utmärkelser. Under året har en folder framställts att användas vid vandringar i centrala staden. Visit Vänersborg har tilldelats ett stort an-

tal kostnadsfritt. Gamla årskrönikor mellan 1906- 1932 fanns tidigare inte på Gillets hemsida. Göran Ahlin har nu medverkat till att de finns digitalt tillgängliga.

Nationaldagsfirandet skedde 2021 digitalt. Sångsällskapet Sjung-Sjungs stipendiat Olivia Blixö medverkade vid tillfället. Utdelningen av musikstipendier ur Elis Ullmans minnesfond skedde sedvanligt i kyrkan i oktober tillsammans med Vargöns Symfoniorkester. Stipendiat på trumpet var Benjamin Löfgren och på orgel Dominik Göbel.

Gillegolfen genomfördes i ljuvligt sommarväder på Onsjö golfbana med ett 30-tal deltagare. Vinnare blev Ingemar Dahlqvist. Det traditionsenliga ”Öppet hus” i Gillets lokaler kunde inte genomföras. Vid en aktivitet utanför stadens museum 28 augusti medverkade Gillet med att värva nya medlemmar och att sälja valda böcker och annat från vårt lager. Inför julen har ett antal julblommor på sedvanligt sätt delats ut. De ges till personer, vilka särskilt bör tackas eller som behöver en uppmuntran inför julen.

Sedvanligt har Gillets årsskrift utkommit, nu med sin 90:e årgång.

Styrelsen har under året haft sex protokollförda sammanträden.

Styrelsen har under verksamhetsåret 2021 bestått av Peter Johansson, 1:e Älderman, Göran Boman, 2:e Älderman, Henrik Svanberg, Kassafogde, Christer Zetterberg, Gilleskrivare, Eric Lundborg, Gillevärd, Lars Alfredsson, Bisittare och Lars Salonen, Bisittare.

Vänersborg i mars 2022

Peter Johansson
1:e Älderman

Christer Zetterberg
Gilleskrivare

Göran Boman
2:e Älderman

Henrik Svanberg
Kassafogde

Eric Lundborg
Gillevärd

Lars Alfredsson
Bisittare

Lars Salonen
Bisittare

www.vanersborgssonersgille.se

Årsbokslut 2021

Resultaträkning

Intäkter

Medlemsavgifter	170 376:-
Övriga intäkter	4 030:-

Kostnader

Kostnader årsskrift	73 140:-
Annonssintäkter	-42 500:-
Nettokostnad årsskrift	30 640:-
Lokalkostnader	36 394:-
Postbefordran	21 739:-
Trycksaker, Kontorsmtr	36 413:-
Varor och Mtrl.....	4 005:-
Sammanträdeskostnader	14 785:-
Uppvaktningar.....	19 425:-
Bankkostnader, Försäkring	7 487:-
Annonsering	6 949:-
Övriga kostnader	3 867:-

Årets förlust	7 298:-
Summa	<u>181 704:-</u>

Summa	<u>: ... 181 704:-</u>
-------------	------------------------

Balansräkning 2021-12-31

Tillgångar

Kassa bank	35 316:-
Fonder	857 028:-
Övriga fordringar	500:-
Inventarier	75 000:-
Årets förlust	-7 298:-

Skulder, Eget kapital

Diverse skulder	0:-
Eget kapital Gillet	960 546:-

Summa	960 546:-
-------------	-----------

Summa	<u>960 546:-</u>
-------------	------------------

GRANSKNINGSBERÄTTELSE 2021

Undertecknade, som utsetts att granska Vänersborgs Söners Gilles räkenskaper och förvaltning för år 2021, får efter fullgjort uppdrag avgiva följande berättelse.

För uppdragets fullgörande har vi tagit del av Gillets samt dess fonders räkenskaper och styrelsens berättelse samt i övrigt företagit de granskningsåtgärder vi ansett nödvändiga. Någon anledning till anmärkning föreligger inte beträffande de till oss överlämnade handlingarna, bokföringen, inventeringen av dess tillgångar eller eljest beträffande Gillets förvaltning.

Med anledning härav tillstyrker vi full ansvarsfrihet för den tid granskningen avser.

Vänersborg den 12 februari 2022

Jan-Olof Strand
Granskningsman

Jonas Svensson
Granskningsman

www.vanersborgssonersgille.se

VÄNERSBORGS SÖNERS GILLE 2022

Styrelse

ALFREDSSON, LARS, Administrativ chef, 1:e Älderman 2022 (2011)
BOMAN, GÖRAN, Försäljningschef, 2:e Älderman 2018 (2008)
ZETTERBERG, CHRISTER, Näringslivschef, Gilleskrivare 2003 (2002)
SVANBERG, HENRIK, Ingenjör, Kassafogde 2017
LUNDBORG, ERIC, Köpman, Gillevärd 2008, (2006)
SALONEN, LARS, Tandläkare, Bisittare 2006
JOHANSSON, PETER, Museichef Bisittare 2022 (2008)
LINNARSSON, LENNART, Begravningsentreprenör, Ersättare 2018
ÅBERG, DAN, Kanslichef, Ersättare 2022

Beredningsnämnd

ZETTERBERG, CHRISTER, Näringslivschef
PRINS, EDDIE, Frisör
ERIKSSON, PATRICK, Egenföretagare
JOSTEN, HENRIK, Lärare
ISRAELSSON, BENGT, Lärare
SVENSSON, LENNART, Intendent

Årsskriftnämnd

BOMAN, GÖRAN, Försäljningschef
AHLIN, GÖRAN, Ingenjör
BERNLING, KARL, Postiljon
JOHANSSON, PETER, Museichef
ERIKSSON, MICHAEL, Museivaktmästare
JARHED, GUNNAR, Banktjänsteman
HEDQVIST, PER, Byråassistent
LIND, HÅKAN, f.d. Chefredaktör
LINNARSSON, LENNART, Begravningsentreprenör
ZETTERBERG, CHRISTER, Näringslivschef
ISRAELSSON, BENGT, Lärare

Granskningsmän

STRAND, JAN-OLOF, Bankchef
SVENSSON, JONAS, Konsult
WASSÉN, LARS, Banktjänsteman, Suppleant

GILLETS ÄLDERMÄN

Stadskassören Ferdinand Hallberg	1905-1920
Direktören Edwin Andersson	1921-1935
f.d. Fältläkaren Karl Gustaf Cedergren	1936-1941
Borgmästaren Bertel Hallberg	1942-1953
Landskamreraren Gunnar Hjorth	1954-1964
Länspolismästaren Erik Sahlin	1965-1973
Kamreraren Olov Janson	1974-1979
f.d. Disponenten Sven Lind	1980-1990
Direktören Stig Larsson	1991-2005
Ingenjören Göran Ahlin	2006-2010
Museichefen Peter Johansson	2011-2021

Gilletts styrelse leddes till 1933 av en ordförande. Detta år infördes beteckningen Förste Älderman samtidigt som styrelsens övriga ledamöter fingo sina nuvarande titlar.

www.vanersborgssonersgille.se

MEDLEMSINFORMATION

Gillet's hemsida

Vänersborgs Söners Gille har naturligtvis en egen hemsida på det s.k nätet. Vi försöker efter bästa förmåga att hålla den uppdaterad och aktuell.

Du hittar den på internetadressen: www.vanersborgssonersgille.se där finner du de senaste nyheterna och flikar som leder till vidare information. Exempelvis kan du läsa samtliga årsskrifter sedan 1932.

Medlemsförteckningen

Den medlemsförteckning som Du finner i årsskriften är inte till alla stycken helt korrekt vad avser titlar, bostadsort mm. Vi uppskattar om Du meddelar oss eventuella felaktigheter på Gillets hemsida (Kontakt) eller per epost: medlem@vanersborgssonersgille.se eller per post till adress: Vänersborgs Söners Gille, Henrik Svanberg, Parkgatan 27, 462 31 Vänersborg.

E-postadresser och Mobilnummer!

Gillet behöver din e-postadress och mobilnummer! Detta för att underlätta kommunikationen mellan oss Gillebröder. Uppgift om e-postadress och mobilnummer, inklusive namn och födelseår per mail till medlem@vanersborgssonersgille.se.

Medlemsvärvning!

Gillebröder glöm inte att erbjuda medlemskap till vänner och bekanta, ju fler vi blir desto bättre! Intresseanmälan för nya medlemmar görs enklast i ett formulär på vår hemsida www.vanersborgssonersgille.se, eller per mail till medlem@vanersborgssonersgille.se.

www.vanersborgssonersgille.se

Vänersborgs Söners Gilles styrelse 2022

Fr.v. Peter Johansson, Göran Boman, Eric Lundborg, Lars Alfredsson, Lars Salonen, Henrik Svanberg, Christer Zetterberg.

Foto: Karl Bernling.

www.vanersborgssonersgille.se

Årsskriftsnämnden 2022

Fr.v. Karl Bernling, Peter Johansson, Göran Boman, Micael Eriksson, Per Hedqvist, Göran Ahlin, Håkan Lind, Gunnar Jarhed, Bengt Israelsson, Lennart Linnarsson, Christer Zetterberg.

Foto: Karl Bernling.

Hamngatan norrut i oktober 1976. Innan Vassbottenleden stod färdig på hösten 1978 leddes genomfartstrafiken på riksvägarna 44 och 45 bland annat via Hamngatan mellan Järnvägsbacken och Kungsgatan. I bakgrunden syns det pågående bygget av Länsstyrelsens (Älvsborgs län) nya byggnad vid Fisktorget. Foto: Karl Bernling

Hamngatan norrut i augusti 2022. Sedan drygt 30 år går både riksväg 44 och E45 förbi Vänersborg. Biltrafiken på Hamngatan mellan Järnvägsbacken och Kungsgatan är numera starkt begränsad. Längs sträckan finns två restauranger och ett café, samtliga med uteservering sommartid. I bakgrunden syns den byggnad som idag inhyser del av Västra Götalandsregionens administration. Foto: Karl Bernling

**Våra sponsorer / annonsörer
samtliga annonser är
sökbara på Gillets hemsida**

	AFFÄRSJURIDIK • FAMILJERÄTT SKADESTÄND • BROTTMÅL • KONKURSER FÖRSÄKRINGSÄRENDE • FASTIGHETSÄTT HYRES- O ARRENDERÄTT • BOUTREDNINGAR TRAFIKRÄTT ALLMÄN RÄTTSHJÄLP • RÄTTSSKYDD ADVOKATERNA BERNLING • BOBERG • CEDER BOX 12 • KUNGSGATAN 9 • 462 21 VÄNERSBORG TEL 0521-66200 • TELEFAX 0521-66229
	ALAB FASTIGHETER 0521-25 56 00
FORDONS SERVICE Vänersborgs Fordonsservice Asso 076 91 611 25 0720 45 65 85 Mail: v-fordonservice@hotmail.com Svavargatan 1. 462 56 Vänersborg ad Bilverkstad Ålska varje mil	<i>Almhages Blommor</i> Blommor för alla tillfällen! 0521-22 07 00

www.vanersborgssonersgille.se

 ASPERA <i>Skadedjurskontroll</i> Tel. 0730-35 67 70	 Klarahill BLIXT BEGRAVNINGSBYRÅ Vänersborg 0521-71 11 63 Trollhättan 0520-160 02
B.A. Johansson Fastighetsförvaltning AB www.bafastigheter.nu	
	DAGS FÖR MÖBELRENOVERING? Välkomna till min verkstad -Hållbar konsumtion -Mindre miljöpåverkan -Bevarat kulturarv Broströms MÖBELRESTAURERING Restad Gärd i Vänersborg 0521-680 90, 070-324 15 15 brostromsmobelrestaurering.se
	 D mesta VVS-Svets-Fastighet 0705-92 81 92

www.vanersborgssonersgille.se

 Dina Försäkringar							
COMFORT B.Erlandsson AB ROT-LEDDINGSFIRMA 	 FONUS ETT PERSONLIGT AVSKED Vi hjälper dig att skapa en ceremoni som blir ett personligt avsked och ett fint minne. Välkommen till Fonus Fonus Vänersborg, 0521 611 60 fonus.se						
 Marcus Falk Ahlqvist GULDSMED TILLVERKAR OMARBETAR REPARERAR <table><tr><td>www.falkstudio.se</td><td>marcus@falkstudio.se</td><td>0521 - 130 80</td></tr><tr><td>Södergatan 24</td><td>462 34</td><td>Vänersborg</td></tr></table>	www.falkstudio.se	marcus@falkstudio.se	0521 - 130 80	Södergatan 24	462 34	Vänersborg	 Forum Vänersborg <i>Nära, reko, framåt!</i>
www.falkstudio.se	marcus@falkstudio.se	0521 - 130 80					
Södergatan 24	462 34	Vänersborg					
 Fastighetsbyrån Tel. 0521-610 00 Sundsgatan 5a, Vänersborg fastighetsbyran.se/vanersborg							

 GOLVMAN I TRESTAD AB Parallellgatan 16 Tel: 0521-633 36 golvman.se	hanssonbil.se
	Holmängens Auktionshall Nygatan 67 Vänersborg tel. 0521 - 606 90
	Restaurang ITALIA A LA CARTE • PIZZA • BAR Edsgatan 7, Vänersborg Tel. 0521-612 20
Handelsbanken -En riktig bank Edsgatan 11, Box 116, 462 34 Vänersborg Tel 0521-28 28 00, fax 0521-646 76 www.handelsbanken.se/vanersborg	

www.vanersborgssonersgille.se

Kalas boden Nyttigare Godare Roligare Kungsgatan 21, 462 33 VÄNERSBORG Telefon 0521-154 45, fax 0521-101 68 www.kalasboden.se	ICA KVANTUM Vänersborg
KLOCKOR & SMYCKEN DIN URMÄKARE I VÄNERSBORG 0521-107 62 • Sundsgatan 9c	Välkommen in till oss på Vallgatan 21 i Vänersborg eller ring 0521-27 30 00, så hjälper vi dig! Länsförsäkringar Älvsborg
<i>Knutssons</i> <i>Antik- och Konstbandel AB</i> Bo Knutsson Kungsgatan 3, Vänersborg 0521-660 77	OPTIKER LILJELOOD Det Personliga Snälla Familjeföretaget Vi är inte Nijda förrän Du är Nijda! Leg. Optiker • Kontaktlinsebehandling • Arbetsmedicinskbehandling • Synergonom. Sundsgatan 11 Vänersborg Tel. 0521-10 000
RESTAURANG KOPPAR <i>Grillen</i> Hamngatan 13, Vänersborg Tel. 0521-18151	 LJUNGSTRÖMMERS GLASMÄSTERI Regementsgatan 34A 0521-107 97 462 32 Vänersborg 0763-57 08 33

Skyttegatan 3 – Vänersborg Tel. 0521-613 50, 172 16	Mannes Motor T R E S T A D C E N T E R
Lundborgs HERREKIPERING EDSGATAN 14 VÄNERSBORG TEL 104 14	MC CENTER Vänersborg Parallellgatan 20 Tel. växel 0512-230 200 MC, ATV, MOPED, TRÄDGÅRD, INDUSTRI TILLBEHÖR, VERKSTAD
Lundin Oriental rugs Persiska handknutna mattor Östergatan 7 Vänersborg Tel. 070-544 75 69	MOBILBANKEN www.mobilbanken.se Mobilupplåsning, Reparationer Köper, Byter & Säljer Edsgatan 27 Vänersborg • Tel. 0521-173 00
EKONOMI & JURIDIK	Mäklarhuset Hamngatan 9 i VÄNERSBORG telefon 0521-680 85 www.maklarhuset.se

www.vanersborgssonersgille.se

	NYMANS BIL DÄCK Autoexperter DÄCK PARTNER
Nordfeldt's TEL 101 10 EDSGATAN 12 B VÄNERSBORG 	O DELIUS FASTIGHETER odeliusfastigheter.se Tel. 0521-656 15
 Nordiska Skorstensprodukter AB 0521-65 999	 Edsgatan 14 0521 - 109 23 f @osthallenvbg @
ecco ara rieker BIRKENSTOCK NYA SKOR Sundsgatan 9 Tel. 170 30 www.nyaskor.se	 DG PANTBANK AB VÄNERSBORG TROLLHÄTTAN SKÖVDE www.panta.nu Tel 010-250 33 88

 PETERSSONS STENHUGGERI TROLLHÄTTAN www.tsten.se	 VISITRESTAD.SE
PRINS <i>frisersalong</i> <i>Kungsgatan 17, Vänersborg</i> <i>Tel. 0521-668 95</i> <i>www.prins.se</i>	 RISBERGS
 ProCrisis <i>Proactive & Professional Crisis Management</i> <i>Morgan Henningsson</i> <i>Tel: 070-588 87 19</i> <i>E-post: morgan@procrisis.se</i>	 Vassbottengatan 8 0521-657 00 info@ror-anders.se
 0521-57 57 20	 Electrolux Home SVARVARGATAN 4 • VÄNERSBORG TEL 0521-120 00

www.vanersborgssonersgille.se

Skiffer

- Skiffer för utom- och inomhusbruk
- Köksbänkar i granit
- Marmor

SKIFFERFORUM

VÄNERSBORG

Industrigatan 2, Vänersborg • 0521-71 12 13
www.skifferforum.se

STRAND HOTELL

VÄNERSBORG

Tel. 0521-138 50

Fax 0521-159 00

Hamngatan 7

462 33 VÄNERSBORG

Markentreprenad
Containers/Materialtransport
Lekplatser • Rivning • Bro
Drift & Underhåll

0521-10250 www.smjab.se

**Färdig med ditt
boende?
Vi är startklara.**

Boka möte redan idag på
svenskfast.se/vanersborg

 Svensk
Fastighetsförmedling

SMYCKA

MALMSTRÖMS

JEWELLERY & WATCHES

*Din Guldbutik i Trestad
Edsgatan 21 Vänersborg
Tel. 0521 - 106 95*

Swedbank

www.swedbank.se

Onsd - Fred 12-18
Lördag 11-14

**Parallellgatan 4
Vänersborg
0521-22 00 46**

***Thernquist
Blomsterhandel***

Edsgatan 19, 462 21 Vänersborg
Telefon 0521-100 63

 Tel. 0521-666 65 070-529 93 22 carlssons.maleri@spray.se	
STORT SORTIMENT SNABB SERVICE PERSONBILAR • LASTBILAR LANTBRUK & ENTREPRENAD BRÅLANDA • www.thoresdack.se • Tel. 0521-315 55	RESORT ★★★★★ CAMPING URSAND <i>Vänernborg</i>
 Torpa Skog & Trädgård AB	 VBG GROUP
 TRENOVA Nytta, Nöje & Shopping	VISIT TROLLHÄTTAN VÄNERSBORG

www.vanersborgssonersgille.se

	Vänersborgs Stenhuggeri www.vanersborgs-stenhuggeri.se vanersborgstenhuggeri@hotmail.com Irfan Alisic Nygatan 84 0709601595 46232 Vänersborg
 Vänersborgs kommun - attraktiv och hållbar i alla delar, hela livet	
VÄNERSBORGS MÅLERI Verkstaden Sundsgatan 37 Tel. 0521-71 12 25 malarn@vanersborgsmaleri.se	 VÄNERSBORGS BOSTÄDER
 0521-128 00 vanersborg@erasweden.com	 VÄNERSBORGSHEM AB — www.vanersborgshem.se —

Marierovägen 4
0521-104 43

www.wahlstromsblommor.se

Yngves

Onsjö Företagsby, Vänersborg

Tel. 0521-665 00

www.yngves-elektronik.se

www.vanersborgssonersgille.se

Brogatan på Lilla Vassbotten vid ICA Kvantums parkering i juni 1999. Bakom lövverket till vänster syns restaurang Strömsborg som revs 2007 och Blomsterhallen som revs 2021. Foto: Karl Bernling

Brogatan på Lilla Vassbotten vid ICA Kvantums parkering i juli 2022. Där Blomsterhallen tidigare låg kommer ett bostadshus att byggas. ICA Kvantums entré byggdes om och flyttades något västerut vid en större ombyggnad av livsmedelshallen 2009. Foto: Karl Bernling

Trenovaområdet i november 2011. Bilden är tagen i sydlig riktning mot Södergatan. Det gula huset som inrymde Vargöns trafikskola revs först 2018 då omvandlingen av området redan kommit ganska långt. Det röda trähuset till höger revs något år senare. Foto: Karl Bernling

Trenovaområdet i juli 2022. Bilden är tagen från ungefär samma position som ovanstående. Foto: Karl Bernling